

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

ХІІ^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа извънредна сесия).

ЛІХ заседание, петъкъ, 12 юлий 1902 г.

(Отворено въ 2 ч. и 30 м. слѣдъ пладиѣ подъ прѣдседателството на подпрѣдседателя г. Д. К. Поповъ.)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: (Звъни.) Засѣданието се отваря.

Г-нъ секретарьтъ ще прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь П. Шоповъ: (Прочита списъка. Отсѣствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: М. Абаджиевъ, Н. Абаджиевъ, А. Буровъ, Н. Габровски, Д-ръ П. Ношковъ, Д. Икономидисъ, П. Калинковъ, К. Кафеджийски, М. Милевъ, С. Недевъ, Г. Пеневъ, Д. Петковъ, В. Поповъ, В. Стаменовъ, М. Такевъ, Х. Тоневъ, А. Урумовъ, М. Хюсеиновъ и Б. Якововъ.)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Отъ 178 народни прѣдставители отсѣствуватъ 19. Има законното число народни прѣдставители — засѣданието се продължава.

Имамъ да съобща, че е разрѣшенъ отпускъ: на Орханійския народенъ прѣдставитель г. К. Дилевски — 10 дена, на Старозагорския народенъ прѣдставитель г. М. Милевъ — 8 дена, на Хасковския народенъ прѣдставитель г. А. Урумовъ — 2 дена и на Татарназарджишкия народенъ прѣдставитель г. Г. Пеневъ — 10 дена.

Д. Марковъ: Имамъ да направя една молба къмъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи. Получихъ една телеграма отъ гр. Ямболъ, съ която ме молятъ да ходатайствувамъ прѣдъ него да утвърди бламирането на градския съвѣтъ часъ по-скоро, щомъ получи бламацията, и назначението на сжщитѣ лица, които сж указани въ тази бламация. Моля г. министра да бжде тъй добъръ и да вземе въ внимание тази телеграма на ямболскитѣ граждани и да ги удовлетвори.

В. Димитровъ: Азъ ще моля г. Маркова да прочете тази телеграма, да видимъ какво е нейното съдържание.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Разискване по този въпросъ не може да става.

Министъръ М. Сарафовъ: Разискване не може да става. Той пита министра и министърътъ ще му отговори. Идѣте и я прочетѣте.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Собствено пѣма и питане тукъ. Обръща се вниманието на министра отъ единъ депутатъ.

В. Димитровъ: Искамъ да направя едно питане къмъ г. Министра на Външнитѣ Работи.

Извѣстно ви е, г-да народни прѣдставители, че търговскитѣ отношения между България и Турция сж твърдѣ голѣми; извѣстно ви е, отъ друга страна, че български търговци всѣкидневно почти отишуватъ било за Цариградъ, било за турската територия за свои търговски работи. Много отъ тѣхъ, като въ Варна и Бургазъ, експортиратъ кашкавалъ, добитъкъ и др. и често пѣти се намиратъ въ сношение съ турскитѣ търговци, иматъ вземане-даване. За да напуснатъ България и отидатъ въ Цариградъ да си уредятъ работитѣ, не ще съмнѣние, трѣбва да иматъ паспорти, които трѣбва да бждатъ визирани отъ турскитѣ агенти. Прѣди нѣколко врѣме, когато г. Марковъ бѣше дипломатически агентъ въ Цариградъ, почтени търговци отъ Варна, като прѣдставители на параходното дружество, отиватъ да провѣрятъ смѣткитѣ на тамошния агентъ и бидоха арестувани отъ турската полиция. И г. Марковъ трѣбваше да се застъпи благодарение

на обстоятелството, че турските агенти в България си позволили да турят своеобразни визи, за да имъ правятъ шикани. Напоследъкъ това се бѣше случило съ единъ варненски търговецъ Бакаловъ, много почтенъ търговецъ. Днесъ получихъ отъ Бургазъ слѣдующето. Единъ български гражданинъ, търговецъ отъ Бургазъ, щѣлъ да заминава за Цариградъ по търговия. Изважда си паспортъ № 168 отъ Бургазкото околийско управление и отива въ турското агентство да го визира — визата е № 1.051. Такава е визата — давамъ прѣвода ѝ: — „Приносящиятъ Григоръ Казаноти свободенъ за отиване въ Цариградъ.“ На турски подписано: „Хасанъ Сабри ефенди. 1902 г. 8 юлий.“ По-надолу: „Вториятъ помощникъ комисаръ на турското комисарство: Ахмедоолу.“ Забѣлжката по-долу казва: „Казаниятъ миналата година пакъ бѣше отивалъ въ Цариградъ и бѣше се чуло, че е занесълъ говюрджиле. Сега, пакъ като отива въ Цариградъ, трѣбва да бѣде прѣгледанъ и прѣтърсенъ най-внимателно. 8 юлий.“ На турски подписано: „Хасанъ Сабри“ — прѣвелъ Т. Стояновъ. Този господинъ миналата година е отивалъ дѣйствително по търговия въ Цариградъ и свършилъ си работата. Какво е изнесълъ, не знаа. Тази година отива пакъ да му визируютъ паспорта. Правилъ му нѣкои бѣлѣжки на паспорта, усъмнилъ се и запаса да му прѣведатъ визата и прѣводътъ е слѣдующиятъ.

Питамъ, какви мѣрки ще трѣбва да вземе г. Министерътъ на Външнитѣ Работи за да обезпечи свободата на българскитѣ граждани търговци, които отиватъ въ турска територия да търгуватъ, и да тури на онази висота онзи текстъ на нашия паспортъ, въ който се казва, че властитѣ сж длъжни да даватъ покровителство навсѣкждѣ и да внимаватъ добръ, когато българскитѣ подданикъ минава въ чужда територия? Питамъ, какви мѣрки ще вземе г. министърътъ, за да обърне вниманието на казанитѣ агенти и консули, че тѣ тукъ, въ България, бидейки назначени отъ турското императорско правителство, сж назначени за специална работа, именно да улесняватъ търговцитѣ и да визируютъ паспорти, а не да вършатъ шпионства, каквото шпионство прѣдставлява въ дадения случай тази виза?

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ най-напрѣдъ ще отправя една нота по този въпросъ да искамъ да става визирането по установения редъ, безъ всѣкакви бѣлѣжки. Ако това се не вземе въ внимание, тогазъ ще оттегля екзекватура на надлежнии търговски агентъ.

Ан. Коновъ: Имамъ да отправя едно питане къмъ г. Военния Министъръ. Отъ нѣколко дена чакамъ щастливия случай да се яви той въ началото на засѣданнето, обаче не се явява; сега ще направя питането и бихъ желалъ нѣкоп отъ г. г. министритѣ да му съобщатъ и да отговорятъ, когато се яви. Двѣ питання сж. Едното питане е това.

Споредъ основния законъ, чл. 71, всѣки български гражданинъ е длъженъ да служи въ военна служба по наредения за това законъ. Тия младежи, които свършватъ срѣдно и висше учебно заведение и специални училища, би трѣбвало по чл. 21 отъ закона за измѣненитѣ и допълненитѣ устройството на въоръженитѣ сили да служатъ съ облекчение, като се задѣлжатъ въ разстояние на осемъ години тия, които сж свършили специално училище, земледѣлческо и др., да се занимаватъ съ тази своя специалностъ, като безъ съмнѣние бждатъ полезни по прѣдмета си. Обаче, нѣколко души има, много малко, които сж свършили специални училища, особено земледѣлчески, между които има и такива, които сж свършили въ странство земледѣлчески академии, и върху тѣхъ облекченията, прѣдвидени въ чл. 21 отъ закона отъ 1898 г., не сж приложени и ги подвеждатъ подъ общия параграфъ при отбирането на военната служба. Ще питамъ г. Министра на Войната, има ли той извѣстие за такива, какъвто е случаятъ напр. съ единъ отъ първия артилерийски полкъ, именно Стайковъ, който е свършилъ въ Франция висше земледѣлческо училище и който продължава повече отъ двѣ години да служи въ първия артилерийски полкъ и ще искатъ да служи пълни три години? Това е единъ примѣръ. Има и много други примѣри. Питамъ г. министра, има ли той извѣстие отъ това, че дѣйствително има такива български младежи, които се оплакватъ и не е даденъ никакъвъ ходъ на тѣхнитѣ оплаквания, и ако сж дошли до него тия оплаквания, какво мисли да прави той? Това е едното питане.

Второто питане е, че въобще такива български младежи, които по една или по друга причина, като слѣдватъ въ странство или въ България училището, не могатъ да се явятъ наврѣме въ наборнитѣ комисии и, когато свършатъ своето училище, завръщатъ се и ги взематъ като отклонивши, като бѣгалци отъ българската войска. За такива чл. 34 отъ закона за носене военната тежоба отъ 1898 г. казва, че трѣбва наборнитѣ комисии да направятъ постановление и да ги дадатъ подъ съдъ, за да отговорятъ за това нарушение на закона. Обаче, военнитѣ наборни комисии не правятъ това, а наопаки: направо ги взиматъ като отклонивши и ги държатъ по 3 години въ войската. Понеже това е едно флагрантно нарушение на чл. 71 отъ основния законъ и на чл. 34 отъ закона за носене военнитѣ тежоби, азъ ще моля г. Военния Министъръ да ми отговори: има ли извѣстие той за такива ученици, за такива български младежи, които служатъ като отклонивши въ войската, въпрѣки чл. 34 отъ закона, и ако има такива извѣстия, какви мѣрки мисли да вземе?

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ ще помоля г. Конова да има добрината и да ми даде бѣлѣжки за тѣзи свои питання. И бихъ молилъ господата, за економия на врѣмето и за по-голѣма експедитивностъ, ако обичатъ, прѣдва-

рително писмено да съобщаватъ на надлежния министъръ: г-нъ министре, имамъ намѣрение да Ви запитамъ за еди-какво си, и той хемъ ще бѣде прѣдизвѣстенъ, хемъ ще бѣде готовъ да отговори и ще дойде.

К. Мирски: Питане къмъ г. Министра на Финанситѣ. Вѣрно ли е, че миналата година въ Балчипската солница не сѣ изкарали никакъ солъ, че тамъ имало всичко на всичко около 100 кгр. солъ и при всичко това се държалъ единъ контролоръ, който получавалъ 1.200 или 1.320 л. плата, безъ да върши нѣкаква работа?

Министъръ М. Сарафовъ: Знамъ само, че малко солъ е извадена, а дали нищо — не зная. Контролоръ специаленъ мисля че нѣма.

К. Мирски: Писмо имамъ оттамъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Ще се заинтересувамъ за това и ще Ви отговоря.

К. Мирски: Доволенъ съмъ.

Г. Пасаровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще направя едно питане до почитаемото прѣдседателство. Научихъ се и провѣрихъ, че нѣкои работодатели сѣ наложили запоръ на прѣдставителнитѣ пари, които получаватъ народнитѣ прѣдставители. Това е незаконно и, понеже прѣдседателството го е допуснало, азъ моля да вземе актъ отъ това и да разпорежи, щото на възнаграждението, което се дава на народнитѣ прѣдставители, да се не налага запоръ, понеже това възнаграждение не може да се секвестира за никакъвъ дългъ. (К. Мирски: Това е законодателенъ въпросъ.) Тоя въпросъ въ нашия законъ е вече разрѣшенъ; но понеже тукъ се е допуснало, то като обръщамъ вниманието на почитаемото прѣдседателство, моля го да вземе актъ отъ това и да разпорежи, щото запоритѣ, които сѣ наложени на нѣкои наши другари, да се вдигнатъ, защото това е нестыгнѣливо съ положението на народнитѣ прѣдставители. Това, което се получава отъ народния прѣдставителъ, дава му се за да изпълнява своята длъжностъ тукъ. Тѣзи дневни не подлежатъ на никакъвъ секвестръ и отъ тѣхъ не може да се плаща никакъвъ дългъ. Като вземе актъ отъ това, ще моля почитаемото прѣдседателство да се разпорежи да се вдигнатъ запоритѣ, наложени на нѣкои наши другари, безъ да споменвамъ тѣхнитѣ имена.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Доколкото зная, прѣдседателството не е допуснало да се налага никакъвъ запоръ на дневнитѣ пари на г. г. прѣдставителитѣ. (И. Гешовъ: Лани не се допускаше запоръ. Тѣй се практикуваше.) Съобщавано е само на г. г. народнитѣ прѣдставители, които сѣ имали запоръ, и ако тѣ доброволно сѣ се съгласявали да изплащатъ нѣщо, добръ, ако ли

не, никакъвъ запоръ не имъ се е налагалъ. Други разпореждания не сѣ послѣдвали отъ страна на прѣдседателството.

Г. Пасаровъ: Сега такива запрѣщения има направени и затова провѣрѣте и заповѣдайте на надлежния чиновникъ да не одържа отъ възнаграждението на прѣдставителитѣ за запоръ. Такива заповѣди има сега направени на нѣколко прѣдставители.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: По този въпросъ ще направя справка и ще изпълня дълга си. Г-нъ Мухановъ има думата.

Н. Мухановъ: Г-да народни прѣдставители! Ще отправя двѣ питання къмъ г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи. Вѣхъ попиталъ прѣди нѣколко седмици г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи: има ли той намѣрение да измѣни закона за градскитѣ общини отъ Радославова вѣре? Той ми отговори, че нѣмалъ намѣрение. Сега вече има указъ издаденъ за изборитѣ на градскитѣ общини и се оказва, че 15 общини сѣ изключени отъ да правятъ избори, тѣй като отначалото на тая година такива избори сѣ правени. Г-нъ Мирски, нашиятъ другаръ, внесе едно прѣдложение за измѣнение закона за градскитѣ общини и мисля, че туй законоположение си има значението, ако се прокара или рѣши въ Народното Събрание въ единъ или другъ смисълъ, прѣди да се произведатъ изборитѣ. Затуй питамъ г. министра: има ли намѣрение да поиска това прѣдложение да мине на дневенъ редъ сега наскоро, прѣди да станатъ изборитѣ?

Второ питане пакъ по изборитѣ, които ще станатъ прѣвъ мѣсець августъ. Има изпратено вече окръжно отъ страна на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи до административнитѣ органи на страната, съ което окръжно се съобщава, че ако до 10 юний не се прокара законътъ за секциитѣ, то ще остане старото разпрѣдѣление на секциитѣ. Тѣй като 10 юний вече мина и има внесенъ законопроектъ отъ самото министерство, то ще моля г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи да ни каже: нѣма ли да сложи на дневенъ редъ поне закона за секциитѣ, за да могатъ да станатъ нѣкои поправки, или трѣбва да се счита, че той е внесенъ, за да се изпълни едно законно искане на избирателния законъ, а правителството нѣма намѣрение да го прокара?

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Тѣзи двѣ питання сѣ въ свръзка съ нашата програмна дѣятелностъ тукъ, въ тая сесия. Ще отговоря съ една дума. Правителството ще настоява да се прокаратъ първомъ бюджетитѣ. Ако бюджетитѣ минатъ идущата седмица, ще видимъ кои отъ проектитѣ могатъ да се турятъ на дневенъ редъ и азъ съмъ готовъ за тая цѣль, ако това стане, да настоя да се продължи сесията до първитѣ числа на августъ, за да можемъ да разгледаме и нѣкои проекти. Обаче, всичко това е въ свръзка съ

бюджета. Ако се продължат прѣвѣния по бюджета извънредно много, азъ не мога да държа това обѣщание, защото на 15 октомврий имаме сесия и ще искате отъ насъ да ви прѣдставимъ проекти по органически реформи, а за това се иска врѣме. (Н. Поповъ: Имате право.) Така че, естествено, ние трѣбва да работимъ. До първо число на августъ азъ съмъ готовъ да продължимъ сесията, за да можемъ да изработимъ нѣщо. Значи, отъ васъ ще зависи за да можемъ да свършимъ нѣщо.

Колкото се касае специално до тѣзи два проекта, очевидно то е, че не можемъ да ги прокараме наврѣме, за да могатъ да бъдатъ приложени въ прѣдстоящитѣ избори; обаче, ако ги прокараме подирѣ, могатъ да станатъ по тѣхъ наново изборитѣ въ октѣзи 15 или 20 градски общини.

А колкото се касае за секциитѣ, това не ще бъде възможно

Я. Забуновъ: Право да ви кажа, азъ не зная къмъ кого отъ г. г. министритѣ да се обърна. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Обърнете се къмъ всички.) Азъ имамъ свѣдѣния, че въ Шуменъ, въ Плевенъ и другадѣ, дѣто има житни тържища, житни пазари, винаги на продавачитѣ селяни се дава злато съ много по-големо ажио, отколкото е ожитото въ сѣщностъ, или пъкъ ако имъ дадатъ сребро, напр. ако имъ дадатъ 100 л. сребро, прихващатъ ги за 103 л. Както виждате, това е една голѣма експлоатация, и азъ бихъ молилъ министерството да вземе мѣрки, за да се ограничи това зло, защото то става всѣкъдневно.

Министъръ П. Абрашевъ: Азъ ще кажа на г. Забунова, че злината отъ този начинъ на дѣйствието отъ страна на търговцитѣ се е създала отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието, и то е изискала отъ каситѣ, ако не отъ други, да се афишира курсътъ на златото, и каситѣ, доколкото иматъ възможностъ, го правятъ: афиширатъ курса на златото, правятъ този курсъ достъпенъ за всички. Но доколко се успѣва, не зная. Ние се мъчимъ въ това отношение да помогнемъ, доколкото можемъ, на земледѣлческото население.

Л. Дуковъ: Това е истина, г-нѣ министре. Навсѣждѣ злѣ експлоатиратъ селянитѣ.

П. Пешевъ: Азъ имамъ да направя едно питане къмъ г. Военния Министъръ. Г-да министритѣ ще взематъ бѣлѣжка и ще му кажатъ, защото той никога не присѣтствува въ началото на засѣданията.

Днесъ получихъ една телеграма отъ Цариградъ за една нежелателна случка между воененъ и гражданинъ, които случаи, за жалостъ, въ послѣдно врѣме често захванаха да ставатъ. Нѣкой си поручикъ Мановъ, отъ македонския полкъ, нападналъ съ гола шашка цариградския гражданинъ Каменъ Колевъ посрѣдъ чаршията, гонилъ го и го сѣкълъ съ саблята си. Какви мѣрки е взелъ г. Военниятъ Министъръ за наказание поради тая случка, за да

не се повтарятъ подобни случки и за да не се внася бездна между граждани и военни?

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ ще моля г. Пешева да напише името на този поручикъ или самата телеграма да даде.

П. Пешевъ: И Военниятъ Министъръ има телеграма.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Съобщавамъ на народното прѣдставителство, че е постѣпило едно прѣдложение отъ Трънския народенъ прѣдставител г. Вжжаровъ, за нѣкои измѣнения въ бюджетопроекта на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи, което прѣдложение ще се съобщи въ срокъ на надлежния министъръ.

Пристапваме къмъ дневния редъ: одобрение конвенцията сключена между България и Ромжния по риболовството въ дунавскитѣ води.

Има думата докладчикътъ г. Владимиръ Димитровъ.

Докладчикъ В. Димитровъ: Г-да народни прѣдставители! Натоваренъ съмъ отъ парламентарната комисиия при Министерството на Търговията и Земледѣлието, въ качеството ми на докладчикъ, да ви докладвамъ конвенцията между България и Ромжния по риболовството на дунавскитѣ води — конвенция, която е сключена между българското и ромжнското правителства и която подлежи на утвърждение отъ васъ. Прѣди, обаче, да ви докладвамъ самата конвенция, считамъ за нужно да ви дамъ нѣкои свѣдѣния по риболовството въ България, по приходитѣ отъ риболовното даждие, за да можете въ пълно познание на работата да се произнесете за добритѣ или лошитѣ страни на конвенцията, която е сключена отъ нашето правителство.

Г-да народни прѣдставители! Казаната конвенция засѣга специално риболовството по нашето крайбрежие на Дунава. Извѣстно ви е, че това крайбрежие е отъ около 410 км. По свѣдѣнията, които ние събрахме официално отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието, излиза, че българската държава отъ риболовно даждие по това крайбрежие отъ 410 км. има единъ годишенъ приходъ само отъ 55.674.70 л. Тази сума се събира отъ тѣй наречени шинали или гърла: Видинския шиналъ, Ломския, Орѣховския, Никополския, Свищовския, Русенския, Тутраканския и Силистренския. Независимо отъ това, отъ риболовното даждие българската държава събира още около 121.122 л. отъ всички октѣзи блатата, които се намиратъ както вжтрѣ въ самата държава, въ територията на България, така сжко и отъ блатата, които се образуватъ отъ самия Дунавъ. Тѣзи блатата сж наброй около 18. Риболовното даждие, което се взима отъ тѣзи блатата отъ разни прѣдприемачи, които взиматъ отъ държавата въ експлоатация самитѣ блатата, възлиза, казвамъ, на 176.796.40 л. Независимо

отъ това, отъ морското крайбрежие българската държава получава около 60.820 л. Така, че всичкитъ приходи на нашата държава отъ риболовното даждие или отъ риболовството възлиза на 237.616.40 л. Това е всичкиятъ приходъ на българската държава отъ риболовното даждие, въпрѣки многото рѣки, които прошарватъ българската територия; въпрѣки това морско крайбрежие и въпрѣки 410-тъ километра дунавско протежение или дунавско крайбрежие. Ще ви дамъ сега нѣкои и други свѣдения за приходитъ отъ самото риболовство, за да видите и другата страна на въпроса. Какъ официални свѣдѣния, черпени отъ нашето Министерство на Търговията и Земледѣлието, говорятъ слѣдующето нѣщо. България прѣзъ 1900 г. е имала вносъ отъ риба: отъ Ромъния прѣсна риба 8.737 кгр. на стойностъ 4.013 л.; отъ Турция прѣсна риба 115.769 кгр. на стойностъ 63.839 фр. Износъ прѣсна риба България имала въ сѣщата година 41.079 кгр. на стойностъ 11.747 л.; този износъ е станалъ въ Ромъния — послѣ въ Турция — 41.293 кгр. на стойностъ 14.660 л. Второ, риба солена проста е внесена отъ Ромъния прѣзъ сѣщата година, 1900 г., 16.190 кгр. на стойностъ 7.150 л.; отъ Русия е внесена солена проста риба 404.668 кгр. на стойностъ 178.021 л.; отъ Турция пакъ е внесена солена проста риба 485.029 кгр. на стойностъ 152.860 л. Износъ, сѣщото качество риба, отъ България прѣзъ казаната година въ Ромъния 7.945 кгр. на стойностъ 2.679 л.; въ Турция 2.222 кгр. на стойностъ 817 л. Риба солена добра отъ Ромъния внесена прѣзъ сѣщата година 7.866 кгр. на стойностъ 5.470 л.; отъ Русия — 20.892 кгр. на стойностъ 13.694 л.; отъ Турция — 207.015 кгр. на стойностъ 136.000 л., въ кръгла цифра. Износъ на риба солена добра, въ сѣщата година, направенъ отъ България, въ Ромъния 1.963 кгр. на стойностъ 1.707 л.; въ Турция — 612 кгр. на стойностъ 610 л. Риба сушена е внесена отъ Ромъния 30 кгр. за 20 л.; отъ Русия 95 кгр. на стойностъ 116 л.; отъ Турция 8.367 кгр. на стойностъ 9.209 л. Износъ въ Ромъния отъ България риба сушена 22.314 кгр. на стойностъ 14.608 л. — тѣ сж повече чирузи; 300 кгр. за Русия на стойностъ 600 л. и 23.370 кгр. на стойностъ 14.000 л. въ Турция. (Н. Цановъ: Каква е тази риба, моля Ви!) Риба, сушена е класифицирана. Опредѣлени видове у мене не е казано. Моята статистика е за износа и вноса. Вносътъ се класифицира на прѣсна риба, риба проста солена, риба солена добра и най-послѣ сушена и износътъ пакъ тѣй се класифицира.

Ще ви кажа отъ друга една статистика, тоже черпена отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието, за количеството на рибния вносъ въ килограми за тѣзи периоди: отъ 1881 г. — 1891 г. и отъ 1891 г. — 1901 г., за десетолѣтия. Оттамъ се вижда, че най-много риба, която се внася или изнася, е тази обикновената — шаранъ, щука, каракуда и т. н., въобще тѣзи риби, които се на-

миратъ въ нашия Дунавъ, въ нашитъ рѣки. Напр., отъ тази риба за послѣднитъ десетолѣтия имало е единъ вносъ отъ 1891 г. — 1901 г. въ количество на килограми солена обикловена риба шаранъ и щука 1.242.462 кгр. на стойностъ 529.394 л. Износъ пакъ отъ сѣщата риба прѣзъ сѣщото десетолѣтие е била на сума 7.862 кгр. на стойностъ 3.075 л.

Г-да народни прѣдставители! Трѣбва да ви кажа още друга една статистика, отъ която ще се изтъкне полезността на настоящата конвенция, а именно свѣдѣния, които сме събирали за риболовството въ Ромъния. Тѣзи свѣдѣния се отнасятъ до Дунавската делта, която почва отъ гр. Тулча надолу, делтата заедно съ онѣзи блатата, които сж образувани отъ Дунава и двата рѣкава: Сулински и Св. Георгиевски. Дунавската делта отъ Тулча надолу въ турско врѣме се е давала отъ турското правителство на разни прѣдприемачи по риболовството, които сж плащали извѣстна такса на турското правителство направо, както у насъ се даватъ шиналитъ и блатата, напр. Гебедженското, Девненското и т. н. Така е продължавало да се експлоатира риболовството въ тази делта и блатата и слѣдъ като Добруджа мина подъ управлението на Ромъния; ромънското правителство е дало дѣйствително подъ наемъ всичкитъ тѣзи шинали, всичкитъ тѣзи блатата на различни прѣдприемачи, които сж се явявали на публичнитъ търгове. Откакто Добруджа е подъ властта на ромънската държава, годишно това риболовно даждие на всичкитъ тѣзи блатата, шинали, езера и всички канали е възлизало около 400.000 фр. до 1895 г. Отъ 1895 г., обаче, това риболовно даждие почва да спада и въ 1895 г. на публиченъ търгъ ромънската държава за цѣлата тая делта заедно съ блатата е получила само 300.000 л. Като забѣлѣжила това намаление въ приходитъ, тя е прѣдприела експлоатацията на риболовството сама; и дѣйствително, отъ 1895 г. ромънското правителство е почнало експлоатацията на риболовството да прави самъ, т. е. въ режия единъ видъ. Ромънското правителство самъ се грижи за тази делта, самъ се грижи за двата Дунавски рѣкава, самъ се грижи за блатата и то отпуска по свой прѣмъ надзоръ, като режия, на всички риболовци, които искатъ да ловятъ риба въ извѣстенъ сезонъ, срѣщу извѣстна такса, която се плаща на онѣзи чиновници, които стоятъ начело на риболовното управление въ ромънската държава. Отъ създаването на тази режия, откакто ромънското правителство е приело експлоатирането на риболовството, приходътъ почва да се качва и дѣйствително виждаме въ 1895—1896 г. нето приходъ ромънското правителство да има отъ казаната делта 484.064 л., а бруто възлиза на по-голяма сума. Въ 1896—1897 г. тая сума се покачва на 617.849 л.; въ 1897—1898 г. се покачва на 535.851 л.; въ 1898—1899 г. се покачва на 666.542 л.; въ 1899—1900 г. се покачва на 804.590; въ 1900—1901 г. се покачва на 854.177 л. Както виждате, отъ поемаме самата държава да експлоатира риболов-

ството приходитѣ на държавата се увеличаватъ. Но не е само това. Сжщата секция на Дунавската делта прѣзъ казания периодъ е хванала слѣдующото количество риба. Въ 1895—1896 г. е хванато 7.824.341 кгр.; въ 1896—1897 — 11.010.947 кгр.; въ 1897—1898 г. — 12.996.180 кгр.; въ 1898—1899 г. — 11.935.319 кгр.; въ 1899—1900 г. — 12.774.374 кгр. Вруто приходъ на всѣка година прѣзъ казания периодъ възлиза: прѣзъ 1895—1896 г. — 1.699.254 л.; прѣзъ 1896—1897 г. — 2.411.274; прѣзъ 1897—1898 г. — 2.014.441 л.; прѣзъ 1898—1899 г. — 2.224.712 л. и прѣзъ 1899—1900 г. — 3.855.683 л. Ромжния е имала прѣзъ тоя периодъ експортъ и импортъ на риба слѣдното. Въ 1881 г. Ромжния е имала експортъ, е казано тукъ, 2.516.000 кгр. риба; въ 1895 г. това спада на 771.606, а въ 1899—1900 се възкачва на 4.125.545 кгр. износъ. Прѣзъ сжщата година въ Ромжния е имало вносъ отъ риба 2.093.000 кгр. кржгла цифра; прѣзъ 1895 г. — 7.583.000 кгр., а прѣзъ 1899—1900 — 3.598.819 кгр. риба.

Г-да народни прѣдставители! Това сж малкитѣ и кратки свѣдѣния, които можахме да съберемъ и които смѣтахме за нужно да ги дадемъ тукъ на народното прѣдставителство прѣди да се произнесе то дали казаната конвенция е добра или лоша. Ще обърна вниманието на народното прѣдставителство върху слѣдующия още фактъ, че нашата държава, която има толкова рѣки, която има Дунава съ 410 км. крайбрѣжие, която има това море, която има блатата, харчи за риболовното дѣло една нищожна сума, която у единъ чужденецъ би прѣдизвикала смѣхъ. Въ бюджета на Министерството на Търговията и Земледѣлнето намираме § 30: „Разходи по риболовството и културнитѣ мелиорации. За купуване палатки, мотики, ловати и други съчива, походни принадлежности и материали нужни по измѣрване на водитѣ“. Въ тазгодишния бюджетъ 2.000 л., а въ миналогодишния е било 500 л. Сега да минемъ на другъ параграфъ — параграфътъ „разходи по риболовството и културнитѣ мелиорации“. Пакъ ще го намѣрите въ объяснителната таблица до § 11. Казва се: „за измѣрване и изчистване риболовнитѣ държавни води; прокарване водопроводи и отводни канали; отводняване блатисти мѣста; укрѣпняване и управяне рѣки и потоци, които опустошаватъ културнитѣ земи“. Всичко нашата държава харчи 12.000 л. Забѣлжете, г-да народни прѣдставители, че собствено държавата не отпуща никакви суми за риболовството, а отпуща суми на единъ инженеръ и който има за задача да измѣри нашитѣ блатата и днесъ имаме изработенъ готовъ планъ по тия изчисления, който се намира на тавана въ министерството. Фактъ, обаче, неоспоримъ е, че държавата, за да има приходи, би трѣбвало отъ една страна да харчи пари за риболовството, а отъ друга да има добъръ законъ и отъ трета — добра конвенция съ съседнитѣ държави. Такова нѣщо не е наравено досега и сега за пръвъ пътъ, както виждате,

давамъ тия свѣдѣния и ще пристѣпя къмъ докладване на самата конвенция и, ако я намѣрите за добра, ще я ратифицирате, или ще я отхвърлите, ако я намѣрите за недобра. Мнѣнието на комисията, и моето мнѣние като докладчикъ, е, че казаната конвенция е добра и трѣбва да бѣде одобрена отъ народното прѣдставителство, ако искаме да направимъ една стѣпка напредъ къмъ урегулиране на нашето риболовство, отъ което може да черпи нашата държава приходи, които ще бждатъ доста голѣмички, а отъ друга страна и благосъстоянието на самото население, което живѣе въ тия мѣста, ще се повдигне въ смисълъ, че ще се храни отъ риба, а сжщеврѣменно ще продава риба, за да посрѣща своитѣ ежедневни разноски. Пристѣпямъ, прочее, къмъ прочитане на самата конвенция: (Чете.)

„Мотиви

за конвенцията между България и Ромжния по риболовството въ Дунавскитѣ води.

Намалението на рибата въ нашитѣ рѣки и блатата, благодарение на безконтролното и хищническо риболовство, и, вслѣствие на това, бързиятъ отпадъкъ на рибното производство сж забѣлѣзани и почувствувани вече отдавна. Това е дало поводъ на правителството още въ първитѣ години слѣдъ основаването на българската държава да се загрижи и търси срѣдства за да запази воднитѣ богатства на страната и поддрѣпи това производство. Като резултатъ отъ тия грижи се явява законътъ за риболовството отъ 1883 г. Въпрѣки сжщественитѣ си недостатѣци, тоя законъ подѣйствува, ако не да се прѣкрати съвършено изтрѣблението на рибата, то поне да се намали злото.

По отношение на Дунава и р. Марица обаче, законътъ не се приложи, защото риболовството въ тия рѣки, на които по-голѣмитѣ и по-важнитѣ части се намиратъ вънъ отъ територията на Княжеството, може да се регулира чрезъ общи мѣрки, заедно съ съседнитѣ държави, притежателки на тия части. Усиленото, съ нищо неограничено риболовство въ Дунава, на който рибнитѣ богатства се считаха неизчерпаеми, не захтевъ да докара силенъ отпадъкъ въ производството и на тази рѣка, който се отрази твърдѣ злѣ върху голѣма частъ отъ крайбрѣжното население, като го лиши отъ прѣдшнитѣ доходи и намали неговото благосъстояние. По-цѣннитѣ риби, особено тия отъ рода на моруинѣ (чигитѣ), които се ловѣха въ значителни количества по българския брѣгъ и бѣха прѣдметъ на доста голѣма търговия, станаха почти рѣдкостъ, а въ ловидбата на шарапа, най-важната риба на Дунава, се забѣлѣзва едно намаление, та оплакванията отъ загуби отъ страна на наемателитѣ на риболовството въ Дунава и блатата станаха доста чести. Ние нѣмаме върни статистически данни за производството, но можемъ да видимъ доколко то е незначително по приходитѣ на държавата отъ

риболовното даждие. България притежава 410 км. дунавско крайбрежие, но хазната получава от риболовно даждие едва 52.423 л. и 77 ст. годишен приход, който представлява $\frac{1}{5}$ от производството, т. е. 20% от стойността на рибата. Във Дунавската делта, според официални свѣдѣния, сѣ уловени прѣз кампанията 1890—1891 г. 13 милиона килограма риба, когато прѣз 1894—1895 г. сѣ уловени вече само 7 милиона килограма. При послѣднитѣ публични търгове наемът на нѣкои дунавски шинали е падналъ значително: тѣй напр. Никополскитѣ — отъ 7.200 л. на 5.620 л., Русенскитѣ — отъ 10.000 л. на 8.156 л. и пр.

Ето защо правителството прие съ готовност поканата отъ страна на кралското ромѣнско правителство за урегулиране риболовството въ Дунава съ една конвенция, която има за цѣль да запази рибата отъ изтрѣбление и осигури нейното развъждане чрѣзъ редъ мѣрки, които ще се прилагатъ еднакво отъ двѣтѣ държави. Слѣдъ като се взе мнѣнието по прѣдложения проектъ на по-важнитѣ заинтересовани риболовски кръгове и на специална

комисия, конвенцията се одобри и прие отъ двѣтѣ правителства, както е изложена по-долу.

Като срѣдство за охранението на рибата въ международнитѣ води е признато сключването на конвенции между заинтересованитѣ държави. Такава конвенция е сключена въ Хага 1882 г. между Германия, Белгия, Дания, Франция, Англия и Холандия за риболовството въ Сѣверно море, въ 1885 г. — между Германия, Холандия и Швейцария за това въ Рейнъ, а въ 1893 г. за Констанското езеро. Добритѣ резултати, добити другадѣ, не ще закъснѣятъ да се покажатъ и по отношение на дунавското риболовство и да направятъ Дунава дѣйствителенъ източникъ на богатства, отъ които да се ползватъ и населението, и държавата. Затова, като ви прѣдставямъ тази конвенция, азъ се надѣвамъ и ви моля, г-да народни прѣдставители, да я вотирайте и приемете.

Министъръ на Търговията и Земледѣлието:

П. Абрашевъ.

Конвенция

между България и Ромѣния по риболовството на Дунавскитѣ води.

Негово Царско Височество Българскитѣ Князъ и Негово Величество Ромѣнскитѣ Кралъ, като намѣриха за полезно да сключатъ конвенция, която да опрѣдѣля еднообразни мѣрки за запазването и експлоатацията на риболовството въ всичкитѣ части на Дунава, които принадлежатъ на България и Ромѣния, назначиха за тази цѣль за Тѣхни помощници:

Негово Царско Височество Българскитѣ Князъ, Господинъ Д-ръ С. Даневъ, Неговъ Министъръ на Външнитѣ Работи и на Изповѣданията;

Негово Величество Ромѣнскитѣ Кралъ,

Господинъ Н. Мишу, Неговъ Дипломатически агентъ и Генераленъ консулъ въ София, командиръ на ордена на Ромѣнската корона и офицеръ на ордена на Ромѣнската звѣзда и пр. пр.

Господинъ Д-ръ Гр. Антипа, главенъ инспекторъ на риболовнитѣ, офицеръ на ордена на Ромѣнската звѣзда и кавалеръ на ордена на Ромѣнската корона и пр.,

Коиито, като си съобщиха респективнитѣ си пълномощни и ги намѣриха въ добра и съотвѣтствующа форма, съгласиха се въ слѣдующето:

Чл. 1. Риболовството въ всичкитѣ части на Дунава, принадлежащи на България и Ромѣния, се подлага на слѣдующитѣ наредби:

Чл. 2. Забранява се употреблението на мрѣжи и риболовни орѣдия отъ жици или други текстилни материи, на които очитѣ, измѣрени слѣдъ прѣбиванието имъ въ вода, иматъ отъ страни по-малки размѣри отъ 4 сантиметра.

Convention

entre la Bulgarie et la Roumanie sur la pêche dans les eaux du Danube.

Son Altesse Royale le Prince de Bulgarie et Sa Majesté le Roi de Roumanie, ayant jugé utile de conclure une convention déterminant les mesures uniformes à prendre pour la conservation et l'exploitation de la pêche dans toutes les parties du Danube qui appartiennent à la Bulgarie et à la Roumanie, ont nommé à cet effet pour Leurs Plénipotentiaires:

Son Altesse Royale le Prince de Bulgarie,

Monsieur le Docteur S. Daneff, Son Ministre des Affaires Etrangères et des Cultes;

Sa Majesté le Roi de Roumanie,

Monsieur N. Mişu, Son Agent Diplomatique et Consul Général à Sophia, Commandeur de l'Ordre de la Couronne de Roumanie et Officier de l'Ordre de l'Etoile de Roumanie etc. etc.

Monsieur le Docteur Gr. Antipa, Inspecteur Général des pêcheries, Officier de l'Ordre de l'Etoile de Roumanie et Chevalier de l'Ordre de la Couronne de Roumanie etc.,

Lesquels, après s'être communiqué leurs pleins-pouvoirs respectifs, trouvés en bonne et due forme, sont convenus de ce qui suit:

Art 1. La pêche dans toutes les parties du Danube, appartenant à la Bulgarie et à la Roumanie, sera soumise aux dispositions suivantes:

Art. 2. Il est interdit de faire usage d'engins et instruments de pêche en fil ou autres matières textiles dont les mailles, mesurées après leur séjour dans l'eau, auraient des dimensions moindres que 4 centimètres de côté.

За частта на мръжата, която образува сака на невода, очитъ могат да бъдат намалени до $2\frac{1}{2}$ сантиметра отъ страни.

За ловене на дунавска скумрия (*Clupea pontica*) размъритъ на очитъ могат да бъдат намалени до $3\frac{1}{2}$ сантиметра отъ страни.

Мърката на очитъ се допуска съ точност до $\frac{1}{10}$. Респективнитъ правительства могат, вслѣдствие едно споразумѣние между тѣхнитъ делегати, да намалятъ размъритъ на очитъ на известни орждия и за опредѣлени срокове, но само за видове риба съ малкъ грѣстъ.

Чл. 3. Забранява се риболовството съ динамитъ или съ други взривни, отровни или опoitелни вещества.

Чл. 4. Ненормиранитъ плетове и прѣгради, отъ дърво или грѣстъ, трѣбва да бъдатъ тѣй построени, щото разстоянията между прѣчките да не бъдатъ по-малки отъ 3 сантиметра.

Чл. 5. Забранено е да се поставятъ върху воднитъ течения всѣкакви неподвижни или подвижни риболовни орждия (вѣжа съ вѣдци, неводи, обтегнати мръжи, голѣми мръжи и пр.), които прѣграждатъ повече отъ половината на течението и прѣпрѣчватъ по тоя начинъ свободното прѣминаване на прѣселяющитъ се риби.

Това разстояние ще се опредѣля, като се вземе срѣдата на най-късата линия, която съединява двата брѣга въ врѣме на низкитъ води.

Тази мѣрка не се прилага на каналитъ (гърлата), които водятъ за блатата и езерата.

Чл. 6. Съ цѣль да се покровителствува развитието, забранява се ловидбата отъ 1 априлий до 1 юний старъ стилъ на слѣдующитъ видове риби:

Acipenser Huso L. (на български моруна, на ромънски Morun).

Acipenser Güldenstädtii (на български есетра, на ромънски Nisetru).

Acipenser Stellatus Pall (на български пѣструга, на ромънски Păstruga).

Acipenser Schyru Güld. (на български и на ромънски виза).

Acipenser glaber (на български и на ромънски виза).

Acipenser ruthenus L. (на български чига, на ромънски Cega) и всички други видове отъ рода *Acipenser*.

Lucioperca sandra et volgensis (на български смадокъ или бѣла риба, sandre, на ромънски șalău).

Cyprinus carpio L. (на български паранъ, carpe, на ромънски carp).

Tinca vulgaris Cuv. (на български калиникъ, tanche, на ромънски lin).

Barbus fluviatilis Agas (Barbeau, на български и ромънски мръна) и всички видове отъ рода *Barbus*.

Astacus fluviatilis & leptodactylus (ѣкревисе, на български и ромънски ракъ).

Респективнитъ правительства могат, слѣдъ взаимно съгласие между тѣхнитъ делегати, да устано-

Pour la partie du filet qui forme le sac du grande filet traînant (năvod) les mailles pourront être réduites jusqu'à $2\frac{1}{2}$ centimètres de côté.

Pour la pêche du hareng du Danube (*Clupea pontica*) les dimensions des mailles pourront être réduites jusqu'à $3\frac{1}{2}$ centimètres de côté.

La mesure des mailles est admise avec une tolérance de $\frac{1}{10}$. Les gouvernements respectifs, à la suite d'une entente entre leurs délégués, peuvent réduire les dimensions des mailles de certains appareils et à des époques déterminées, mais seulement pour des espèces de poissons de petite taille.

Art. 3. Est interdite la pêche à la dynamite ou à toute autre matière explosive, toxique ou narcotique.

Art. 4. Les bourdigues et les barrages fixes, en bois ou en roseau, doivent être construits de manière que les espaces entre claies ne soient pas moindres que 3 centimètres.

Art. 5. Il est défendu d'installer sur un cours d'eau tous appareils de pêche fixes ou mobiles (cordes aux hameçons, filets traînant, trémaies, grands filets etc.) qui barrent plus de la moitié du courant et empêchent ainsi le libre passage des poissons migrateurs.

Cette distance sera déterminée en prenant le milieu de la ligne la plus courte qui unit les deux rives pendant les eaux basses.

Cette mesure ne s'applique pas aux canaux (gârla) qui conduisent aux marais et aux lacs.

Art. 6. La pêche des espèces suivantes est interdite du 1-er avril au 1-er juin v. st. en vue de protéger la reproduction:

Acipenser Huso L. (Morouna en bulgare, Morun en roumain).

Acipenser Güldenstädtii (Esetra en bulgare, Nisetru en roumain).

Acipenser Stellatus Pall (Pastrouga en bulgare, Păstrouga en roumain).

Acipenser Schyru Güld. (Viza en bulgare et en roumain).

Acipenser glaber (Viza en bulgare et en roumain).

Acipenser ruthenus L. (Tchiga en bulgare et Cega en roumain) et toutes les espèces du genre *Acipenser*.

Lucioperca sandra et volgensis (Smadog ou bēla ryba en bulgare, sandre, șalău en roumain).

Cyprinus carpio L. (Șeharan en bulgare, carpe, crap en roumain).

Tinca vulgaris Cuv. (kalinik en bulgare, tanche, lin en roumain).

Barbus fluviatilis Agas. (Barbeau, mreana en bulgare et en roumain) et toutes les espèces du genre *Barbus*.

Astacus fluviatilis et leptodactylus (ѣкревисе, rac en bulgare et en roumain).

Les gouvernements respectifs, après entente de leurs délégués, pourront établir des époques de

вятъ време на запрѣщение и за други освѣтъ из-
броенитѣ видове риби.

Като изключение риболовството въ Дунава се
позволява два дена прѣди Врѣбница.

Чл. 7. Забранява се ловидбата на долуозначенитѣ риби, ако пѣматъ най-малко слѣдующитѣ минимални размѣри:

Acipenser Huso	100 сантиметра
Acipenser Güldenstädtii	60 "
Acipenser Stellatus	60 "
Acipenser ruthenus	35 "
Acipenser Schypa et Glaber	60 "
Lucioperca sandra et L. volgensis	30 "
Cyprinus carpio и други видове отъ рода Cyprinus	30 "
Tinca vulgaris	20 "
Barbus fluviatilis	25 "
Astacus fluviatilis et }	9 "
Astacus Leptodactylus }	

При измѣрването на рибитѣ ще се взема раз-
стоянието отъ окоото до края на опашката.

Измѣрването се допуска съ точностъ 10%.

Респективнитѣ правителства, слѣдъ взаимно съ-
гласие на тѣхнитѣ делегати, могатъ — ако на-
мѣрятъ за нужно — да установятъ минимални
размѣри и за други освѣтъ означенитѣ видове.

Чл. 8. Риби, които нѣматъ означенитѣ въ чл. 7
размѣри, както и тил, уловени прѣзъ забраненото
въ чл. 6 време, трѣбва да се хвърлятъ веднага
въ водата, даже и да сж мъртви.

Чл. 9. Строго се запрѣтвява продажбата на риби,
които сж забранени било вслѣдствие тѣхнитѣ раз-
мѣри, било вслѣдствие тѣхната епоха за развъ-
ждане, а тѣй сжщо и продажбата на хайвера имъ.

Чл. 10. Въ интересъ на риболовството и на
раковѣдството, както и за научни изслѣдвания,
ловидбата на риба и раци може, въпрѣки запрѣ-
щението, установено въ чл. чл. 6 и 7, да бжде
допусната като изключение по силата на едно позво-
лително, издадено отъ компетентната властъ, която
на сжщото основание може да позволи и употреби-
лението на забранени по чл. 2 орждия и мръжи.

Чл. 11. Правителствата на контрактующитѣ
страни ще взематъ всички необходими мѣрки за
прилагане на тази конвенция, ще наказватъ нару-
шителитѣ съ прѣдвиденитѣ въ респективнитѣ за-
кони наказания и ще иматъ нужни за надзора
персоналъ.

Тази конвенция не прѣчи на контрактующитѣ
страни да взематъ, ако намѣрятъ за нужно, по
отношение на тѣхната територия и по-строги мѣрки.

Чл. 12. Всѣко правителство на контрактующитѣ
държави ще има единъ специаленъ делегатъ. Тия
делегати ще си съобщаватъ взаимно мѣрките, които
тѣхнитѣ правителства взематъ по отношение рибо-
ловството въ водитѣ, върху които се простиратъ
разпоредбитѣ на настоящата конвенция, и ще се

prohibition aussi pour d'autres espèces que celles
qui ont été énumérées.

Exceptionnellement la pêche dans le Danube sera
permise deux jours avant le Dimanche des Rameaux.

Art. 7. La pêche des espèces ci-dessous indiquées
sera interdite si elles n'ont pas au moins les dimen-
sions minimales suivantes:

Acipenser Huso	100 centimètres
Acipenser Güldenstädtii	60 "
Acipenser Stellatus	60 "
Acipenser ruthenus	35 "
Acipenser Schypa et Glaber	60 "
Lucioperca sandra et L. volgensis	30 "
Cyprinus carpio et autres espèces du genre Cyprinus	30 "
Tinca vulgaris	20 "
Barbus fluviatilis	25 "
Astacus fluviatilis et }	9 "
Astacus Leptodactylus }	

Les dimensions des poissons seront prises en me-
surant la distance de l'œil à l'extrémité de la queue.

La tolérance admise est de 10%.

Les gouvernements respectifs, après entente de
leurs délégués, pourront—si on le trouve nécessaire—
établir des dimensions minimales aussi pour d'autres
espèces que celles qui ont été indiquées.

Art. 8. Les poissons qui n'auront pas les dimen-
sions indiquées dans l'article 7, ainsi que ceux qui
seraient pris à une époque interdite par l'article 6,
doivent être immédiatement jetés à l'eau, même
s'ils sont morts.

Art. 9. La vente des poissons prohibés soit à cause
de leurs dimensions, soit à cause de leur époque
de reproduction est rigoureusement interdite, ainsi
que la vente de leur caviar.

Art. 10. Dans l'intérêt de la pisciculture et de
l'astaciculture, de même que dans le but d'expé-
riences scientifiques, la pêche des poissons et des
écrevisses peut, malgré l'interdiction établie par les
articles 6 et 7, être accordée exceptionnellement en
vertu d'un permis délivré par l'autorité compétente,
qui pourra aussi, pour les mêmes motifs, autoriser
l'emploi des appareils et engins prohibés par l'ar-
ticle 2.

Art. 11. Les gouvernements des parties contrac-
tantes prendront toutes les mesures nécessaires pour
la mise en application de cette Convention, puni-
ront toutes les contraventions de peines prévues
par les lois respectives et auront le personnel
nécessaire pour la surveillance.

Cette convention n'empêche pas les parties con-
tractantes de prendre librement sur leur territoire
des mesures même plus sévères si elles le jugent
nécessaire.

Art. 12. Chaque gouvernement des Etats contrac-
tants aura un délégué special. Ces délégués se
communiqueront réciproquement les mesures que
leurs gouvernements prendront en ce qui concerne
la pêche dans les eaux auxquelles s'étendent les
dispositions de la présente convention et, de temps

събиратъ отъ време на време, за да изучаватъ и предлагатъ нови мѣрки, както и да бдятъ за строгото прилагане текста на конвенцията.

Чл. 13. Тази конвенция ще се приложи отъ деня на одобрението ѝ отъ двѣтѣ правителства и ще остане въ сила прѣзъ 5 години.

Ако слѣдъ тоя периодъ никой отъ договорящитѣ сили не я денонсира една година по-рано, тя остава въ сила докато едно отъ правителствата не я денонсира дванайсетъ мѣсеца по-рано.

Въ удостоверение на това, респективнитѣ пълномошници подписаха настоящата конвенция и приложиха печатитѣ си.

Написана въ двоенъ екземпляръ въ София, двайсетъ и деветий ноемврий хилядо деветстотинъ и първа година.

(п.) С. Даневъ.

(М. П.)

(п.) Н. Мишу.

(п.) Д-ръ Гр. Антипа.

(М. П.)“

Това е конвенцията, г-да народни прѣдставители, която се прѣдлага на одобрение. (Гласове: Да се гласува!)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Има думата г. Арсениевъ.

С. Арсениевъ: Г-да народни прѣдставители! Конвенцията за риболовството, която по настоящемъ е прѣдметъ на разискване, е една отъ най-важнитѣ. Азъ мисля, че не трѣбва току-тъй изведнажъ, като ни е подложена на разискване и тъй набързо като ни се довлѣдва, да я приемемъ по принципъ: първо, затова, защото вие знаете, че риболовството може да бѣде единъ добъръ поминѣкъ, ако се издигне на онай висота, на която е въ образованитѣ страни. Риболовството у насъ е примитивно. За че това е така свидѣтелствуватъ самитѣ данни, добити отъ Министерството на Финанситѣ, относително добитата риба отъ чуждитѣ страни: отъ Русия било, отъ Ромъния било. Че ние имаме рѣки като планинска страна и че имаме р. Дунавъ, която може да храни страната съ риба, и едно море, това, казвамъ, никой не може да оспори, слѣдователно, тѣзи рѣки и това море може да хранятъ България съ риба. За съжаление, нашето примитивно риболовство още може би отъ Св. Иоана си е останало въ това положение и така ще отива затова, защото, както по всички тия работи, така и по тая, българското правителство едва се занимава. Да иска отъ насъ правителството да се съгласимъ да приемемъ по принципъ една такава конвенция, прѣди всичко отъ себе си трѣбва да поиска да изучи материята. Азъ не съмъ изучилъ това, но доколкото имамъ практически и непосредствени наблюдения въ дадения случай, свѣдѣнията, които може да иматъ горѣ-долу извѣстна стойностъ, мисля,

à autre, ils se réuniront pour étudier et proposer de nouvelles mesures ainsi que pour veiller à l'application stricte du texte de la convention.

Art. 13. Cette convention sera mise en application dès le jour de son approbation par les deux gouvernements et restera en vigueur pour une durée de cinq ans.

Si après cette période aucune des puissances contractantes ne l'a dénoncée une année d'avance, elle continuera à rester en vigueur jusqu'à ce que l'un des gouvernements l'ait dénoncée douze mois d'avance.

En foi de quoi, les plénipotentiaires respectifs ont signé la présente convention et y ont apposé leur cachets.

Fait en double exemplaire, à Sophia, le vingt-neuf novembre mil neuf cent un.

(s) S. Daneff.

(L. S.)

(s) N. Mişu.

(s) D-r Gr. Antipa.

(L. S.) (L. S.)“

че слѣдъ като ги чуете, ще се съгласите какъ тая мѣрка не е изучена добрѣ. Въ членъ еди-кой си, 6 ми се струва или въ 7, се показва каква риба се лови. Въ чл. 7 сж показани какви риби се ловятъ съгласно закона за риболовството и въ какътъ размѣръ. Нѣма да забравите, че р. Дунавъ по цѣлото протежение на България заема едно на друго повече дѣсна страна и на основание закона за центробѣжността, като дѣсна, подлежи на разрушение. Слѣдователно, тия високи мѣста на основание на тия закони, щатъ-нещатъ, трѣбва да вървятъ къмъ разрушение. Това е единъ законъ неоспоримъ. Щомъ това е така, обяснява се, че ония мѣста, които се разрушаватъ, ставатъ плитки и рибата едва е възможно да се лови. Каква риба се лови? Ако щете, прослѣдѣте по статистическитѣ данни — отъ Видинъ дори до Силистра. Истина е, че пада муруна едра, сомъ, паструга, но ако вземете въ съображение каква риба пада по-горѣ и по-долу и особено на ромънската страна, вие ще констатираете съ присърбие, че у насъ падатъ само отливкитѣ на рибата. Защо се иска въ конвенцията рибата да не бѣде по-малка отъ 10 см., отъ 60 см. и т. н.? Защото тамъ ще пада едрата риба, а у насъ — не. Значи, съ тази конвенция ние смѣло можемъ да вържемъ рѣцѣтъ на онѣзи хора, които искатъ да се поминаватъ съ риболовство, и, отъ друга страна, ще помогнемъ на Ромъния да достави риба за България, която и сега я доставлява, но по-малко, а въ бѣдѣше повече. Вие ще видите по-нататѣкъ по чл. 4, че въ мѣстата, въ блатата, които иматъ свои гърла за изтичане на водата, не се позволява прѣграда, когато ще бѣде по-гъста отъ 3 см. Азъ казахъ, че моятъ свѣдѣния сж практически и непосредствени и за че сж такива, азъ ще ви обърна внимание върху едно благо, всеизвѣстно, и на българското правителство, защото

го експлоатира, и известно на българските граждани, защото често сж яли риба оттамъ. Всички ниски мѣста, които иматъ свое гърло, като се оградятъ съ една мръжа отъ 3 см., риба нѣма да има, защото ще излѣзне изъ празнината отъ 3 см. Знаете ли защо? Защото съгласѣте се, че 3 см. пространство, отъ дъска до дъска, е пространство голѣмо и оттамъ може да мине риба не отъ 1 кгр., а отъ 3 кгр. И да Ви кажа, г-нѣ Мушановъ. Азъ знаа такова нѣщо: въ едно гърло като се сложи оградата, рибата, която е дошла заедно съ водата, щомъ падне водата, бѣга въ гърлото и, когато дойде до него, тя се прѣхвърля. Както виждате, риба е, но и тя има умъ и се прѣхвърля на 5—6 метра високо и прѣскача оградата. Когато оградата ще бѣде толкова рѣдка, отъ 3 см., съгласѣте се, че всички риби ще излѣзатъ, а другитѣ отъ силния напоръ ще отворятъ, може би, по-голѣми празнини, за да минатъ свободно. Така че, съ това разпореждане ще се отнеме възможността за ловене на дребна риба; а пъкъ съгласѣте се, че болшинството или бѣдната маса край Дунава се храни съ тая дребна риба, която богатитѣ, аристократитѣ българи не искатъ и да знаятъ. Прочее, ще отнемете ли поминѣка на тази бѣдна маса? Ето защо азъ мисля, че настоящата конвенция е прѣждевѣрѣнна, и затуй ще моля българското правителство да ни занимае съ нея слѣдъ като събере по-точни свѣдѣния, да ни занимае поне наесенъ. Защо искамъ това, г-да народни прѣдставители? Споредъ закона за риболовството, правото на риболовство се експлоатира направо отъ държавата чрѣзъ свои агенти, чрѣзъ митнически стражари, както е въ послѣдне врѣме, или пъкъ се дава на експлоатации подъ аренда на частни лица. Отъ ония свѣдѣния, които г. докладчикътъ ни даде, и отъ тия, които азъ имамъ, безъ ни най-малко да прѣувеличавамъ, ще дойдемъ до заключение, че свѣдѣнията сж неточни. Г-нѣ докладчикътъ казва, че държавата имала приходъ 200 и нѣколко хиляди лева. Азъ бихъ искалъ г. докладчикътъ сжщевѣрѣнно да ми каже колко има по настоящемъ приходъ отъ русумата. Азъ ще искамъ това нѣщо; ще искамъ това и отъ ресективния министъръ.

Н. Мушановъ: 52.400 л.

Докладчикъ В. Димитровъ: Отъ какво?

Н. Мушановъ: Отъ риболовно даждие.

Докладчикъ В. Димитровъ: 52.420 л.!

С. Арсениевъ: По-рано, кога се експлоатирало чрѣзъ наемателъ, колко е давало? Вие казахте, че приходътъ билъ близо 200.000 фр.

Докладчикъ В. Димитровъ: Ето каква е цифрата: 55.674 л. държавата има отъ Дунава приходъ, отъ Дунавскитѣ блата, (С. Арсениевъ: За коя година?) за 1901 г., които ще ви изброя.

С. Арсениевъ: Струва ми се, прѣзъ 1901 г. се прибираше русумата, данѣкъ върху праволовене на рибата, направо отъ агентитѣ на държавата. Нужно е, слѣдователно, да намѣримъ разликата между добититѣ срѣдства, когато правото на риболовството е експлоатирано чрѣзъ частни лица и когато се е събирало правото на риболовство отъ агентитѣ на властѣта. И, ако намѣримъ такава, ще видимъ колко и какъвъ приходъ е имала държавата.

Докладчикъ В. Димитровъ: То и сега се събира отъ частни лица.

С. Арсениевъ: Не е вѣрно!

Д. Яблански: По-рано е експлоатирано отъ частни лица, а отъ 2 години — отъ държавата.

Докладчикъ В. Димитровъ: Блатата и шинатѣ се даватъ на търгъ.

С. Арсениевъ: Азъ искамъ туй да изтъкна, за да се разбере отъ всички, че когато държавата е давала подъ аренда риболовството на частни лица, приходътъ е билъ по-голѣмъ, а когато държавата е събирала прихода чрѣзъ своитѣ агенти, той е билъ далечъ по-малѣкъ за държавата. (Д. Яблански: Не!) Моля Ви се! За че това е така, азъ мога да Ви посоча конкретни и непосредствени мои факти и наблюдения. Напр., какъ се събира този данѣкъ отъ риболовцитѣ? Петко Стояновъ хваща риба, а митническиятъ стражаръ отива, прѣмѣрва рибата и му взема данѣкъ. Но тукъ вече нѣма надзоръ, слѣдователно, всѣки единъ недобросъвѣстенъ стражаръ — а едвали може да бѣде добросъвѣстенъ, още повече когато системата му позволява да злоупотрѣблява съ положението си — отива и обявява, че хванатата риба отъ еди-кого си е по-малко, отколкото е въ дѣйствителностъ; и, слѣдователно, само по себе си слѣдва, че доходътъ отъ хванатата риба става по-малѣкъ. Поне това практически всички го знаемъ. (Д. Яблански: По статистиката е повече.) И статистиката това говори. Сега, когато е тѣй, когато не е изученъ добръ въпросътъ, азъ мисля хубаво ще бѣде да не бързае и да се съгласите да отложимъ този въпросъ за до есенната сесия, когато ние ще имаме на разположение всички онѣзи данни, които съпровождатъ настоящата материя. Моего мнѣние е още, че ако ние ще възприемемъ по принципъ тази конвенция... (Д. Яблански: Тя се прие отъ комисията — И. Гешовъ: Касае се тукъ да се гласува окончателно.) Да, окончателно. Азъ мисля, че ще бѣде хубаво, настоящата конвенция да бѣде отхвърлена само затова, защото не е проучена, тѣй като ние ако я приемемъ, съгласѣте се, г-да народни прѣдставители, че ще отнемемъ на мнозина риболовци приходитѣ, отъ една страна, а отъ друга страна ще оскъдимъ тоже и хората на онѣзи крайдунавски села и градове, които се хранятъ съ дребна риба.

Н. Мушановъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ взехъ думата по единъ въпросъ, по който нищо не отбирамъ. Да го кажа ясно, защото би се чудилъ човѣкъ, наистина, да взема азъ думата, да говоря за риба, която само като гражданинъ на крайдунавски градъ ямъ, и гледамъ, че единъ членъ отъ закона отъ 1 априлий до 1 юлий ще ни отучи да ядемъ вече чига риба. Но азъ искахъ да съпоставя два члена отъ тази конвенция, за да прѣдизвикамъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието да ни каже, какво мисли; защото, по негово разбиране, тия членове единъ другъ се унищожаватъ.

Г-да народни прѣдставители! Мотивитѣ, приложени при конвенцията, доказватъ, че мисълта на нашето правителство е била да може да се усили, да се подобри рибовѣдството, като съ мѣрките, които ще се взематъ, ще се запрѣщава ловидбата на риба, за да може да се увеличи количеството ѝ; защото отъ статистиката се вижда, че количеството на нашата риба всѣка година намалява. Нѣма по-добра и по-похвална цѣль отъ тази, да може съ конвенцията между насъ и Ромъния да се увеличи количеството на рибата и съ туй да можемъ да гарантираме по-голъми приходи за държавата. Спомнимъ си, въ края на миналата година, или въ началото на тази година, когато тази конвенция се ратифицира отъ ромънското правителство, спомнимъ си рѣшитѣ на нѣкои ромънски депутати, които казваха, че ти била много износна за Ромъния. А и ние ще я намѣримъ, че е много износна за България, и въ края на краищата ще изгѣне, или че е вредна, негодна за България и Ромъния, или че и за двѣтъ държави ще бѣде полезна. Които по-добрѣ разбиратъ отъ тази работа, които сѣ специалисти и знаятъ по-добрѣ този въпросъ, кога се вѣди и какъ отива рибата, ще могатъ положително да кажатъ. Азъ не отбирамъ отъ този въпросъ и не мога да ви говоря по него. Но да приемемъ, че заедно съ министерството ще искаме да уредимъ рибовѣдството за добритѣ интереси на българската хазна. Въ чл. 1 на тази конвенция опрѣдѣли се какви ще бѣдатъ очитѣ на мрѣжитѣ, съ които ще се лови риба. Въ чл. 3 се забраняватъ извѣстни вещества, като динамитъ и други, чрѣзъ които не може да се лови риба. Въ чл. 5 се опрѣдѣлятъ орѣдята, които служатъ за ловене на риба. Въ чл. 6 се говори, въ кои сезони не могатъ да се ловятъ извѣстни риби. А въ чл. 7 се говори, до какви размѣри, до каква голѣмина ще могатъ да се ловятъ извѣстни риби. Дотукъ, слѣдователно, се взиматъ всички мѣрки, чрѣзъ които може да се гарантира: първо, развъждането на риби чрѣзъ извѣстни сезони; второ, изхвърлянето на онѣзи вещества, които могатъ да вредятъ на рибата, и, трето, най-послѣ, за ловене на риба отъ извѣстна голѣмина. Всичко е взето, както виждате, за да може да се гарантира развъждането на рибата и да не може да се лови дребна риба, която не може да се яде и не може да прѣдставлява извѣстенъ доходъ за държавата.

Но чл. 10 явно иде да унищожи всички тия гаранции въ тѣзи членове. Чл. 10 казва: (Чете.) „Въ интересъ на рибовѣдството и на раковѣдството, както и за научни изслѣдвания, ловидбата на риби и раци може, въпрѣки запрѣщението, установено въ чл. чл. 6 и 7, да бѣде допусната като изключение по силата на едно позволително, издадено отъ компетентната властъ“, слѣдва, че въ интереса на рибовѣдството. А пъкъ въ интереса на рибовѣдството сѣ прѣдвидени всички тия членове, които цитирахъ и по-рано. Чл. чл. 6 и 7 гарантиратъ рибовѣдството, а ние имаме право, чрѣзъ разрѣшение отъ компетентната властъ да позволимъ ловенето на всички риби не споредъ сантиметритѣ, изброени въ чл. 7, както и да се ловятъ всички риби не въ сезонитѣ прѣдвидени въ чл. 6! А, г-да народни прѣдставители, туй е много важно затуй, защото ромънскитѣ власти може би лесно да искатъ да разрѣшаватъ въ интереса на рибовѣдството, защото туй понятие „въ интереса на рибовѣдството“ е много разтегливо; защото една държава, която иска да сключи конвенция, може да каже, че чл. чл. 6 и 7 не щемъ да гарантираме, и да остане, слѣдователно, че ние нѣмаме никакви законоположения, които могатъ да гарантиратъ тия членове отъ конвенцията, която ние искаме да приемемъ като едно добро.

Заради туй азъ бихъ желалъ, г. Министерствѣтѣ на Търговията и Земледѣлието да ни каже, какво разбира той по чл. 10 подъ думитѣ „въ интересъ на рибовѣдството“, когато всички членове, които четохъ и които цитирахъ, изискватъ всичко въ интереса на рибовѣдството. За научни изслѣдвания азъ разбирамъ; може да има нѣкои научни изслѣдвания, които да изискватъ въпрѣки запрѣщението отъ 1 априлий до 1 юлий да се ловятъ извѣстни риби или по-малки риби. То е обяснимо. Но интересътъ на рибовѣдството...

И. Гешовъ: „Рибовѣдство“ трѣбва да бѣде. Погрѣшката е въ прѣвода.

Докладчикъ В. Димитровъ: Тукъ е казано: „въ интересъ на рибовѣдството и раковѣдството“.

Министъръ П. Абрашевъ: То е погрѣшка. Трѣбва да бѣде казано „въ интереса на писцикултурата“.

Докладчикъ В. Димитровъ: Въ интереса на култивирането риби и раци, какъ може да се достигне, тѣй да се каже, тѣхното развъждане, въ интереса, казвамъ, на това прѣдприятие, позволява се за научни цѣли. Грѣшката е.

Н. Мушановъ: Значи, грѣшката е.

Докладчикъ В. Димитровъ: Рибовѣдство и раковѣдство.

Н. Мушановъ: Да. Ами даже тѣй да се разбира, то пакъ въ интереса на рибовѣдството е

прѣдвиденъ чл. 6, дѣто не може да се лови отъ 1 априлий до 1 юний риба въ този периодъ, понеже е малка рибата.

Докладчикъ В. Димитровъ: Едно обяснение! Прѣдставѣте си такъвъ случай, г-нъ Мушановъ!

Н. Мушановъ: Позволѣте да изкажа мисълта си. Азъ искахъ да се обясни това, тъй като на мене се вижда тукъ противорѣчие. Въ интереса на рибовѣдството сж прѣдвидени чл. чл. 6 и 7, а чл. 10 ги унищожава сѣ за интереситъ на рибовѣдството!!... Ако се вземе отъ чл. 10 „само съ позволения на органитъ на компетентната власт“, излиза, че както българското правителство, тъй и ромънското могатъ, ако искатъ, винаги тѣ да кажатъ на своитѣ органи да измѣняватъ тия членове при прилагането на конвенцията и да позволяватъ ловидбата на риба въ тоя периодъ. Ще излѣзе, че нашето правителство и ромънското ще се конкуриратъ тайно, кое по-много да наруши конвенцията, за да могатъ да позволятъ на своитѣ сънародници ловидбата на риба. Излиза, слѣдователно, че гаранцитѣ за подобрието на рибовѣдството не сж гарантирани отъ самата конвенция. Туй искахъ да кажа и то не да дамъ авторитетно мнѣние, отколкото да обърна вниманието на г. министра.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ мисля, че страховетъ на г. Мушанова не сж основателни. Самитъ текстъ на този членъ ни дава основание да прѣдполагаме, че той се отнася до изключителни случаи. А това обстоятелство, че той се касае само до изключителни случаи, ни утвърждава още повече въ убѣждението, че правилото ще си остане правило и двѣтъ контрактующи страни ще съблюдаватъ това правило. Конвенцията, нѣма съмнѣние, трѣбва да се изпълнява добросъвѣстно. Ако може да се допусне недобросъвѣстно изпълнение, то всѣка страна ще бди върху изпълнението ѝ. Обаче, азъ не вѣрвамъ нито отъ едната, нито отъ другата страна да се прибѣгне къмъ недобросъвѣстно изпълнение на конвенцията.

Сега да дойдемъ до самия текстъ. Г-нъ Мушановъ се пита: какво може да даде основание да се отклонятъ контрактующитѣ страни отъ общитѣ правила, които сж поставени въ чл. 1 на конвенцията, и допуща едно изключение, ако има да ставатъ научни изслѣдвания. Ето другъ единъ изключителенъ случай. Подиръ, като сж станали научни изслѣдвания, констатираше се е, напр., че извѣстни дунавски риби би могли да се вѣдятъ и вжтрѣ въ нѣкои води, и за тази цѣль се взематъ дребни рибки, имѣющи разлѣръ по-доленъ отъ оны, който опрѣдѣля конвенцията. Въ интереса на рибовѣдството, прочее, ще се позволи ловенето на дребнитѣ рибки или раци. Ето единъ случай, дѣто може да има примѣнение чл. 10. Вие виждате, че тия случаи сж изключителни. Искало се е да се има прѣдъ

видъ всичко, да не би въ такива дребни случаи да се каже, че контрактующитѣ страни се отклоняватъ отъ правилата, които сами сж прѣдвидѣли.

Д. Яблански: Г-да народни прѣдставители! Бѣлѣжкитѣ, които направи г. Арсениевъ по конвенцията, дѣйствително, заслужаватъ вниманието на народното прѣдставителство, макаръ конвенцията да се приема на второ четене окончателно. Тѣ иматъ значение да обърнатъ вниманието на народното прѣдставителство, както и на респективното министерство, че трѣбва да се взематъ нѣкои мѣрки, мѣрки такива, съ законъ уредени, за подобрието риболовството у насъ. Защото, както забѣлѣжи той, нашитѣ брѣгове постоянно се смиватъ, ставатъ поплитки и, значи, развѣждането на рибата на нашитѣ брѣгове става по-мѣчно. Всичкитѣ тия блатъ, които имаме по брѣговетѣ на Дунава, макаръ да възлизатъ на 18, всички сж затлачени и, вмѣсто да имаме повече доходъ, напротивъ, ние имаме по-малко доходъ: отъ Освобождението и дондесъ блатата се даватъ почти за една и сѣща цѣна; никакво подобриение нѣма. Този доходъ, който имаме отъ тия блатъ прѣди 20 години, сѣщиятъ е и сега. Нѣкои отъ блатата даватъ даже по-малкъ доходъ и правителството е било принудено да възложи събирането на този доходъ отъ митницитѣ. И дѣйствително, тия блатъ, които се експлоатиратъ отъ агентитѣ на митницитѣ, даватъ почти сѣщия доходъ, който е даванъ по-рано, когато, ако бѣха дадени на прѣдприемачъ, щѣха да се дадатъ много по-евтино. Така щото, отъ 2—3 години насамъ отъ ония блатъ, които се експлоатиратъ отъ митницитѣ — за това има статистически данни, — се получава много по-голямъ доходъ, отколкото искаха да дадатъ прѣдприемачитѣ. Значи, излиза, че у насъ, г-да прѣдставители, не се обърща никакво внимание на това богатство, а то е едно отъ най-важнитѣ богатства въ страната. Ние събрахме тия данни отъ министерството, за да обърнемъ вашето просвѣтено внимание, какво би имала държавата отъ риболовството, какъвъ грамаденъ доходъ би имала държавата, ако се заинтересувахе наврѣме, па и сега, по-сериозно съ този въпросъ. Ромъния е била въ сѣщното положение, въ каквото положение сме и ние, до 1895 г. Въ 1895 г. повиква единъ специалистъ, който устроилъ едно специално отдѣление, очистилъ устието на Дунава и, въ продължение на 6 години, отъ 400.000 л. доходътъ имъ отъ риболовството се е увеличилъ на 800.000 л. Какво е направилъ този специалистъ, който има ромънското правителство? Той е достигналъ да изкарва Ромъния риба въ Австрия. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: И въ Германия.) И въ Германия. Прѣдставѣте си каква дѣятелностъ е развилъ този човѣкъ! Нашитѣ блатъ, споредъ обясненията на началника на отдѣлението въ Министерството на Търговията и Земледѣлието, прѣди врѣме сж били въ по-добро положение, отколкото ония на Ромъния; ние, може да се каже,

сме хранили Ромъния съ риба, ние сме изнасяли грамадно количество наша риба въ Ромъния, а сега се продава много малко количество. Защото у насъ въ опъзи врѣмена може би турцитѣ повече сж се интересували, или кой знае какво е било причината, но блатата сж се държали въ по-добро положение и доходността отъ рибата е била много по-голяма, отколкото е сега. Значи, развъждането е било много по-благоприятно, отколко сега. Искамъ да кажа, че съ тѣзи свѣдѣния, които четете г. докладчикътъ, комисията имаше за цѣль да изгъгне важността на този отраслъ отъ нашето богатство, да се заинтересува респективното министерство, да услови единъ чужденецъ, г-да, защото, ако се изисква чужденецъ за нѣкоя отраслъ у насъ, именно за тази отраслъ трѣбва най-много. Министерството ни обисни, че е взело мѣрки отъ една година насамъ да изучава блатата, да ги измѣрва, обаче за тази цѣль назначило е единъ обикновенъ инженеръ, а пъкъ това е отъ особена специалностъ: инженерътъ трѣбва да знае какво да изучава, нѣма нужда да изчиства блатата чакъ до дъното. Важното е: да бжде водата чиста, текуща, за да може рибата да хвърля хайвера си. Така щото, тия изучавания, които сж правени, сж, може би, само за вѣтъра. Миналата година цѣла година е стоялъ единъ инженеръ въ Свищовското блато, изгубилъ е една цѣла година, приготвилъ е единъ планъ и този планъ го е търкалялъ цѣлия зименъ сезонъ въ канцеларията и едва сега е готовъ. Значи, ако продължаваме по този начинъ, ние едва за 20 години ще можемъ да изучимъ нашитѣ Дунавски блатата. Съгласете се, че ако отиваме по този начинъ, естествено е, и справедливо забѣлѣжи г. Арсениевъ, ние нѣма да имаме никаква полза. За да можемъ да извлѣчемъ тази полза, която би могло да очакваме, а и ромънитѣ очакватъ, би трѣбвало да се обърне по-сериозно внимание, за да може дѣйствително да се използватъ всичкитѣ блага за риболовството. Тази конвенция, г-да, е сжщата, която е приета въ всичкитѣ държави, заинтересовани по риболовството отъ рѣкитѣ; така щото, въ нея нѣма нито нѣщо повече добро, нито нѣщо въ нашъ ущърбъ. Но защо е правъ г. Арсениевъ? Твърдѣ естествено. Защото нашитѣ блатата сж затлачени и само дребната риба сж въди въ тѣхъ, а друга нѣма и ние изнасяме, както каза г. докладчикътъ, само дребна риба въ Ромъния. Нашитѣ риболовци не знаятъ освѣтъ тая риба да ловятъ. И дѣйствително, ако не вземемъ мѣрки да подобримъ нашитѣ блатата, ако останемъ само съ тази конвенция, естествено е, че нѣма да имаме никаква полза, а, напротивъ, ще имаме загуба, защото и тая малка риба, която изкарвахме да продаваме въ Ромъния, нѣма въ бѣдѣ да я изкарваме. Така щото, може би тая конвенция да стане причина да ни отвори очитѣ, за да се занимаемъ частъ по-скоро съ този толкова сериозенъ въпросъ и да се взематъ мѣрки по-скоро да се направи нѣщо за почистването на блатата главно, които сж доста

много, до които могатъ въ бѣдѣ да се отворятъ пѣтища, и по този начинъ да се даде възможностъ да се развие риболовството, ако не за експортъ, то поне за наша консомация. Ние консомираме за около 900 хиляди лева чужда риба и отъ тази чужда риба консомираме за 4—500 хиляди лева такава риба, каквато може да се развъжда въ нашитѣ рѣки: тѣ сж шаранъ, чига и пр. Значи, ние нѣмаме тази риба, която се консомира у насъ, и ние трѣбва да я купуваме отъ вънъ. Така щото, само това да постигнемъ, мисля въ 5—10 години това е голяма печалба. Ето защо г. докладчикътъ изтъкна прѣдъ народното прѣдставителство желанието, прѣпоржката на комисията, а пъкъ азъ още повече, тѣй да кажа, ще го подкрепя и ще помоля респективното министерство да обърне сериозно внимание на този въпросъ. Трѣбва единъ законопроектъ, който да обема всичкитѣ постановления на конвенцията въ себе си, и този законопроектъ трѣбва да се внесе въ идущата сесия, защото тази конвенция не може да се тури въ изпълнение, ако не е придружена съ единъ законопроектъ, който да обема всичкитѣ тия пенални клаузи за нарушения прѣдвидени въ конвенцията. Такъвъ законопроектъ би трѣбвало даже сега, съвмѣстно съ конвенцията, да бѣше внесенъ; но понеже министерството го е имало приготвенъ и го е изучавало, прѣдполагамъ, че ще го изучи и ще го внесе въ идущата сесия. Това едно.

Второ. Трѣбва министерството да изпие единъ специалистъ чужденецъ: билъ той холандецъ, билъ той какъвъ да е чуждестранецъ, но специалистъ, на когото да се повѣри специално изучаването и завеждането на нашето риболовство. Ще трѣбва, сжщо така, министерството, ако намѣри за пужно — и то ще бжде много на мѣсто — да командирова единъ отъ нашитѣ инженери да отиде и да види, въ какво се състои изчистването на блатата. Защото изчистването на блатата не значи да бѣдатъ тѣ подълбоки, а специално да благоприятствуватъ на развъждането на рибата. Такъвъ инженеръ ние нѣмаме, а имаме инженери, които въ 6 мѣсеца ще могатъ да я усвоятъ една такава специалностъ, даже и въ по-късъ срокъ, и, като се завърнатъ, въ продължение на 3—4 години да имаме изчистени нашитѣ блатата. Желателно е, сжщо така, отъ нашитѣ риболовци, които ги имаме, хора прѣдадени на това дѣло, да се командирова въ нѣкои отъ чуждитѣ училища да изучатъ риболовното дѣло, така щото, слѣдъ врѣме този чужденецъ да си има помощници, или бѣдѣщи замѣстници: да не чакаме той тукъ да ги подготви, а да бѣдатъ приготвени въ чужди училища специално за това.

Има да обърна вниманието още на почитаемото правителство върху факта, че ние изнасяме доста грамадно количество риба въ Турция. Съгласно конвенцията съ Турция нашата риба, както и тѣхната, трѣбвало би да се освобождава отъ каквото и да било облагане. Обаче, какво се оказва? Оказва се, че нашата риба се облага въ Турция и въ

продължение на цѣлата минала година, това го знае, е била облагана постоянно и никакъвъ протестъ отъ наша страна не е направенъ.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ не знаа да се облага.

Д. Яблански: Да, да, облага се.

И. Гешевъ: Не съ мита, а съ едно особено право.

Д. Яблански: Не знаа какъ се казваше.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Не е имало никакво оплакване.

Д. Яблански: Г-нѣ министре, облага се; ще Ви кажа. То е особено даждие.

И. Воденчаровъ: Мери-парасж.

Д. Яблански: Да, мери-парасж. То е особено даждие и то замѣства, ако щете, митото. И нашиятъ износъ въ Турция, вмѣсто да се увеличава, вслѣдствие на тѣзи спѣнки, вслѣдствие на това мери-парасж, отъ една година насамъ е намалявалъ. Така щото, и на това би трѣбвало да се обърне сериозно внимание, още повече че ние, г-да, отъ Турция консумираме доста голѣмо количество риба. Турция внася много риба у насъ. Въ Турция взематъ такова право, а нашето правителство, нашитѣ власти не сж взимали никакви мѣрки противъ тѣхната риба; задоволявало се е съ нѣкакви протестации, казваше ми прѣдставителътъ на министерството, но така си стои въпросътъ неуреденъ и досега.

Тия сж, г-да, бѣлѣжкитѣ, които считахъ за нужно допълнително да добавя къмъ доклада по конвенцията за риболовството. Конвенцията сама по себе си не съставлява нищо особено. Тая сжщата конвенция сжществува между всичкитѣ държави, ако щете. Намъ ни прави впечатление затова, че ние сме, тъй да кажа, риболовци на тази дребна риба, и ако се спре, може въ първо врѣме да се получи малко щета за риболовцитѣ, но въ бѣдѣще този въпросъ ще се уреди съ мѣрки, които ще се прѣпоръчатъ отъ министерството.

Н. Цановъ: Г-да прѣдставители! Азъ искамъ да изкажа нѣколко думи, слѣдъ които ще моля прочитаемъ Народно Собрание да се съгласи за отлагането на този въпросъ, защото, върватъ, че колкото вие, толкозъ и азъ, макаръ че съмъ крайдунавски жителъ, нѣмаме достатѣчни свѣдѣния за ползата, или врѣдата, която може да принесе приемането на тази конвенция. Азъ слушахъ съ най-голѣмо внимание доклада на г. докладчика и допълнителнитѣ обяснения, дадени отъ г. Яблански; но нито единиятъ, нито другиятъ можаха да ме убѣдятъ, че дѣйствително отъ приемането на тази конвенция България ще има полза. За да усиля, обаче, искането си прѣдъ васъ, ще ви изкажа практическитѣ съображения, които черпя отъ онова,

което се каза отъ г. докладчика и отъ г. Яблански. Г-нѣ Яблански не дойде съ едни прецизни факти, слѣдъ едно изучаване на въпроса, да ни каже, че вслѣдствие на тия изучавания дѣйствително ние можемъ съ пълно знание на работата да вдигнемъ рѣка за приемането на тая конвенция, защото ще бѣде въ полза на България. Той ни каза само тая характерна мисль: да приемемъ тая конвенция, та дано ни се отворятъ очитѣ и да можемъ по-нататѣкъ да изучимъ въпроса за нашето риболовство. Напомнямъ това искане на г. Яблански съ единъ въпросъ по приемането на единъ законъ отъ врѣмето на народната партия, ако се не лѣжа, търговскиятъ законъ. Рѣши се тогава да се приеме тоя законъ, за да се опита какви послѣдствия ще даде безъ да се чете членъ по членъ. Но ако отъ този законъ може да нѣма материална врѣда за страната, то отъ приемането така, съ затворени очи, безъ познаване на работата, на такава конвенция, може да произлѣзатъ голѣми врѣди, и врѣди, които подиръ това мѣчно ще може да се заличатъ и възможно е да се унищожи цѣлъ единъ поминѣкъ на нашитѣ крайдунавски жители. Рибата, дѣйствително, въ Дунава се забѣлѣзва, че намалява. И азъ ще ви кажа свѣдѣния практически, отъ онова, което ние крайдунавскитѣ жители виждаме. Въ Видинъ, напр., прѣзи Освобождението и нѣколко години слѣдъ Освобождението се продаваше правото на риболовство за 30.000—40.000 фр. въ годината само за Видинския окръгъ, безъ да се смѣта Ломската околия, и колкото повече вървѣше пататѣтъ, толкозъ повече се намаляваше рибата и толкозъ повече стойността, която получава държавата отъ продажбата на правото за ловене на риба, се намалява и сега, мисля, че е достигнало до 6.000—7.000 фр. въ годината. Прѣдставѣте си каква разлика, отъ 40.000 на 7.000! Унищожава се рибата въ Дунава, особено на българския брѣгъ, на ромѣнския не е извѣстно. Търсятъ нашитѣ крайдунавски жители причината за унищожаването на рибата, но никакво изучаване не става. Да, съгласенъ съмъ съ желанията, които изказа г. Яблански, да се взематъ специалности, да се почне научно изслѣждане за причината, по която се намалява рибата въ Дунава, да видимъ въ кои врѣмена най-много е ловидбата на рибата, сезонътъ на рибата, по нашия брѣгъ, та, слѣдъ като имаме данни такива, слѣдъ като съберемъ свѣдѣния отъ практическитѣ наши риболовци, тогава да можемъ дѣйствително да влѣземъ въ споразумѣние съ държави, каквато е Ромѣния, за да направимъ една конвенция, която да ползува взаимно и двѣтъ страни. Това нѣщо не е станало и отъ васъ се иска да вдигате рѣка за подписването на една конвенция. Питамъ ви, г-да прѣдставители, който и да е отъ васъ, като вдигнете рѣка, ще вървате ли, че вие вдигате рѣка за да принесете полза на България? Кой отъ васъ е изучилъ въпроса, за да може дѣйствително да вдигне рѣка и да каже, че дѣйствително се принася полза за страната? Ще ви кажа едно нѣщо само, което се

хвърля менѣ въ очи. Тукъ е турнато, чо ловенето на известна риба отъ 1 априлий до 1 юний се запрѣщава. Ще ви кажа, че този е именно периодътъ, въ който се лови риба у насъ, въ нашия окръгъ. Два сж сезонитѣ за ловене на риба: до 1 юний пролѣтно врѣме и около октомврий — ноемврий есенно врѣме, но най-голѣмата ловидба на риба, най-голѣмиятъ сезонъ, отъ който риболовцитѣ дѣйствително получаватъ голѣма полза, той е сезонътъ до 1 юний, пролѣтниятъ сезонъ, тъй нареченъ. Тогавъ се разливатъ рѣкитѣ на нашиятъ блатища, тогавъ вече запрѣщатъ и ловятъ рибата. Изпуснете ли тоя сезонъ, нѣма нито една риба да уловите. Ще ви кажа единъ положителенъ фактъ. Види се, че правителството е взело единъ ангажментъ, щото прѣдварително е разпоредило за турянето въ изпълнение тая конвенция. Има нѣкакъвъ ангажментъ, и затова въ Видинско до 1 юний тази година не сж позволявали ловенето на риба; види се, че за тази конвенция е станало туй нѣщо. (Министъръ П. Абрашевъ: Нѣма такова разпореждане! — Министъръ Х. Тодоровъ: Не по поводъ на конвенцията.) Това е положителенъ фактъ. До 1 юний е било запрѣтено. А вслѣдствие на това знаете ли, че въ Видинъ тази година не е получено повече отъ 500—600 кгр. голѣма риба. Всичко на всичко до прѣди три недѣли 2½ кгр. хайверъ е получено. Това е фактъ положителенъ, който забравихъ да ви установя съ едно писмо на единъ рибаринъ. И не по поводъ тази конвенция получихъ тия свѣдѣния, а по поводъ на частно писмо. Искяхъ да ми пратятъ хайверъ още когато съмъ тръгналъ и едва прѣди недѣля азъ получихъ ½ кгр. хайверъ, като ми се съобщихъ отъ единъ търговецъ, че до това врѣме всичко на всичко е получено на Видинското рибно тръжище 2½ кгр. хайверъ. Тѣй щото, тѣзи сж нѣщата, които азъ ви съобщавамъ. Азъ не се являвамъ като специалистъ, но ви казвамъ моитѣ лични наблюдения. Но още едно нѣщо искамъ да задамъ на г. Министра на Търговията и Земледѣлието — единъ въпросъ обема ли се? Защото туй не изключва р. Дунавъ, не изключва и блатищата, а отъ блатищата се получава риба — всички, които сж ходили покрай Дунава, знаятъ — само прѣзъ пролѣтътъ, защото прѣзъ пролѣтътъ водитѣ на Дунава ставатъ голѣми вслѣдствие стопиването на снѣговетѣ, ставатъ голѣми водитѣ, разливатъ се, излизатъ вѣнъ отъ логовището на Дунава, разливатъ се по низкитѣ мѣста и тамъ вече, дѣто се съединява Дунавътъ съ блатищата, тамъ се турятъ плетове, и когато се оттегли вече Дунавътъ, се лови рибата. Това става до 1 юний. Изпуснете ли този срокъ, нито една риба нѣма да уловите. И сега тия нѣща не ги казвамъ като специалистъ, а ги подхвърлямъ на червената маса и питамъ министерството, като прѣдлага на народното прѣдставителство приемането на тази конвенция, оцѣнило ли е всичкитѣ тѣзи мѣрки; попитало ли е поне общинскитѣ свѣти въ крайдунавскитѣ наши градове, за да вземе тѣхното

мнѣние, за да поиска нѣкои практически свѣти, наставления, защото това е въпросъ практически. Така щото, трѣбва да имаме прѣдъ видъ опитността на нашиятъ компетентни, тѣй да кажа, хора по риболовството, а за това прѣди всичко трѣбва крайдунавскитѣ градове да се попитатъ. Ако имаме, дѣйствително, всичко онова, за което говори г. Яблански, ако имаме специалистъ въ министерството, който въ продължение на 5—6 години да се е занимавалъ, да е изучавалъ риболовството, както има такъвъ въ Ромъния, да се е занимавалъ съ начина, по който се прѣнася рибата — защото, трѣбва да знаете, рибата въ Дунава и въ моретата си има свои сезони на обитаване на едно или друго мѣсто, — ако, слѣдъ като имаме всички тия свѣдѣния и изучавания, дойдѣха да ни кажатъ, че дѣйствително тая конвенция е приемлива за България, ние нѣхмъ да я приемемъ. Защото, г-да, подчъртавамъ тая мисль, рибата, вие знаете, въ моретата има си сезони, когато скомриятъ напр. съ цѣли legionи яхтува, отива на известни мѣста и слѣдъ това пакъ изчезва. Позволите ли да ловятъ риба, когато нѣма такава риба, нѣма да уловятъ нито една. Така сжщо е и въ Дунава. И за тѣхъ има сезонъ на ловене. Сезонътъ е най-много до 1 юний пролѣтно врѣме и между септемврий и октомврий есенно врѣме, но най-много пролѣтно врѣме. Съ тия нѣколко бѣлѣжки азъ не че мога да противостоя на тая конвенция, но не мога съ пълно знание на работата да вдигна рѣка да кажа да се потвърди; сжщо мисля, че всички народни прѣдставители така сжщо мислятъ и г. г. министритѣ отъ министерската маса така мислятъ. Ще моля, слѣдователно, отлагането на конвенцията и изпращането ѝ въ крайдунавскитѣ градове и, слѣдъ като се вземе мнѣнието на нашиятъ крайдунавски жители, тогавъ да се подложи на обсъждане и приемане.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Г-да народни прѣдставители! Всички изтъкнаха факта, че рибата въ Дунава намалява. Азъ не съмъ специалистъ, за да мога да ви изложа причинитѣ на това, но чини ми се, че една отъ тѣзи причини може да е тая, че никакви законоположения за пазенето на рибата, за развъждането на рибата въ Дунава, не е имало, защото Дунавътъ е международна рѣка и всѣкакви разпореждания по тая рѣка трѣбва да ставатъ не по вътрѣшенъ законодателенъ редъ, а по дипломатически редъ. Поне доколкото ми е известно, до прѣди малко никакви съглашения между крайбрѣжнитѣ държави не е имало: ловенето е било позволено въ всѣко врѣме и възможно е да се допусне, че благодарение на това неразборно, на това противонаучно ловене, рибата се е намалила. Както и да е, но фактътъ сжществува. Ако внасяме сега на одобрение една конвенция, нѣмаме претенцията да прѣмахнемъ всички причини, които могатъ да спъватъ развъждането на рибата въ Дунава. Г-нъ Яблански е правъ, като ни посочи на редъ други мѣроприятия,

които не сж прѣдметъ въ настоящата конвенция. За да може да вирѣе риболовството въ една страна, нѣма съмнѣние, че трѣбва да има положение за врѣмето, когато може да се лови рибата; трѣбва да се опрѣдѣли колко най-малка трѣбва да бѣде рибата въ своитѣ размѣри, за да може да се лови; може да се прибѣгне и къмъ други мѣрки за изкуствено развъждане на рибитѣ, за създаване на рибници, за тѣхното прѣчисване; послѣ, може да се прибѣгне и къмъ мѣрки за улеснение износа навънъ. Всичко това сж редъ мѣроприятия, които, накупъ взети, еднакво могатъ да спомогнатъ за развитието на риболовството. Но нашата конвенция не може да обхваща всички тия задачи, съ което не искамъ да кажа че г. Яблански не е правъ да настоява, щото правителството да вземе мѣрки да запази правата на българскитѣ вносители търговци на риба въ Турция. Сжщо така искамъ да се съглася съ г. Яблански, че трѣбва да се взематъ нѣкакви мѣрки за прѣчисването блатата край Дунава, защото и прѣди години си азъ съмъ говорилъ въ сжщата смисълъ по този въпросъ. Помня въ 1899 г., когато г. Начовичъ управляваше Министерството на Търговията и Земледѣлието, бѣше се внесълъ единъ проектъ, за да се опрѣдѣли периодътъ, прѣзъ който не трѣбва да се лови риба, както и да се приематъ нѣкои и други мѣроприятия. Азъ тогава обърнахъ внимание, че само по себе си това не стига, а, както изтъкна г. Яблански, трѣбва да се взематъ и мѣрки, за да се прѣчисятъ блатата, и сетнѣ не е, казахъ, достатъчно да вземемъ законодателни мѣрки по пазенето на рибата, а трѣбва да се съгласимъ съ нашитѣ съсъди за ловенето на рибата въ онѣзи рѣки, които сж гранични, или които минаватъ отъ една територия въ друга. Искамъ да кажа, бѣлѣжкитѣ на г. Яблански сж умѣстни и надлежниятъ министъръ, вѣрвамъ, ще вземе отъ тѣхъ актъ. Но нашата цѣль съ конвенцията е по-скромна. Тя се ограничава въ това, да осветимъ принципа, че малки рибки до извѣстни размѣри не трѣбва да се ловятъ. Каквото и да казвате, г-да, но не може друго-яче — ако искаме да запазимъ рибата, трѣбва да шадимъ дребнитѣ риби. Това е прокарано въ нашия законъ за риболовството вхтрѣ въ страната, то трѣбва да бѣде и въ конвенцията.

Сега, на второ мѣсто, ще трѣбва да се опрѣдѣли единъ периодъ, прѣзъ който ловенето да бѣде позволено, и другъ периодъ, прѣзъ който ловенето трѣбва да бѣде запрѣтено. Този периодъ не може да се опрѣдѣли току-така, той ще съответствува на точни научни наблюдения, които сж правени върху раста и въобще върху развъждането на рибата. Въ това отношение азъ ще се позова на онѣзи двама чиновници, които сж участвували при сключването на тази конвенция, а именно г. г. Христо-вичъ и Калчовъ, отъ които послѣдниятъ ходи нарочно въ Ромжия, за да изучава риболовството и специално да наблюдава ромжнскитѣ научни станции край Дунава.

При туй намъ се посочи на друго още обстоятелство. Каза ни се, че подобна конвенция е сключена и между Русия и Ромжия, а напоследъкъ и между Сърбия и Ромжия; значи, трѣбва да се приеме, че колкото се касае за периода на развъждането, има извѣстни данни, установени еднакво за всичкитѣ заинтересовани страни. Мисля, че въ дадения случай и другата контрактующа страна има сжщия интересъ, колкото се касае за установяването периода на развъждането, защото, ако тя унищожава рибата въ врѣмето, когато трѣбва да се развъжда, тя не може да развъжда риба. Въ всѣки случай, не си присвоявамъ правото да рѣшавамъ единъ въпросъ отъ чисто наученъ характеръ. Азъ посочвамъ само, че хора специалисти у насъ, въ Русия, въ Сърбия и въ Ромжия, заинтересовани въ риболовството по Дунава, сж приели този периодъ и ние го узаконяваме чисто и просто.

Ето, г-да, какво ние гонимъ съ конвенцията. Чини ми се, че това, което сме имали прѣдъ видъ, не може да не се одобри.

Г-нъ Цановъ възразява: на Дунава при Видинъ, въ мѣстноститѣ, които той е наблюдавалъ, ловенето на рибата става прѣзъ извѣстенъ периодъ и, ако се пропусне този периодъ, никаква риба не може да се лови. Но въ сжщото врѣме г. Цановъ признава, че отъ прѣди години ловенето на рибата въ Видинския окръгъ се е наемало за 40—50.000 л., а сега за много малко и, напоследъкъ, даже никаква риба не се е ловила. Всичко, което каза г. Цановъ, ме навежда на мисълта, че именно начинътъ на ловенето въ дадения случай трѣбва да е една отъ причинитѣ за тия печални резултати, за намалението на рибата. Като е така, менъ ми се чини, че въ интереса на риболовството трѣбва да вземемъ извѣстни мѣрки, като постановимъ, щото ловенето да е запрѣтено прѣзъ извѣстенъ периодъ.

По-нататкъ, азъ съмъ напълно съгласенъ съ г. Яблански, че трѣбва да се загрижимъ и за състоянието на нашитѣ блата край Дунава, защото, ако тѣ продължаватъ да се затлчватъ, нѣма съмнѣние, че рибата ще изчезне съвсѣмъ. Възможно е намалението на рибата да се дължи и на това обстоятелство.

Министъръ П. Абрашевъ: Отъ разискванията, които станаха, г-да народни прѣдставители, може едно да се заключи, че всинца насъ ни боли сърцето за онова положение, въ което се намира нашето риболовно дѣло. Къмъ това заключение, мисля, всѣки отъ насъ би трѣбвало да дойде, слѣдъ като изслуша тѣзи разисквания, които станаха тукъ. Дѣйствително, риболовното дѣло у насъ въ България е въ отчаяно положение. Независимо отъ това, че всички рѣки въ вхтрѣшността на страната сж съвършено занемарени, съвършено сж оставени съ тѣхнитѣ богатства, но дори и дунавското крайбрѣжие и морското крайбрѣжие, съ тѣхнитѣ богатства, сж сжщо така съвършено зане-

марени, съвършено изоставени. Единъ законъ отъ 1883 г., който урежда материята за риболовството, остана почти неприложенъ, а особено този законъ е останалъ неприложенъ спрѣмо дунавското крайбрежие и р. Марица, тъй като, прѣдполагало се е, уреденето материята за риболовството, както по брѣга на Дунава, така сѣщо и по брѣговетѣ на Марица, да стане съ една конвенция, каквато е прѣдметната, прѣдставена на разглеждане и приемане отъ Народното Събрание. Мжчно е да се съзнае, че отъ единъ брѣгъ отъ 410 км., какъвто е дунавскиятъ съ блатата, ние всичко на всичко, както отъ блатата, така и отъ дунавския брѣгъ, извличаме една полза само отъ 160—170.000 л. годишно, а наедно съ морското крайбрежие, което пакъ е около 300 км., извличаме всичко на всичко 230.000 л. Това е много тжжно. И естествено, когато за пръвъ пжтъ. може би, се внася едно мѣроприятие, за да може да се поурегулира рибното дѣло, ставатъ разисквания и всѣки единъ пита, какво трѣбва да се направи, за да се повдигне това дѣло, и дали това, което се прѣдлага да вотирате, ще може дѣйствително да помогне. Това сж днешнитѣ разисквания. Подиръ обясненията, които даде г. докладчикътъ, не намирамъ нужда да се поврѣщамъ на тѣхъ. Свѣдѣнията, които даде г. докладчикътъ, сж свѣдѣния отъ министерството взети. Азъ ще обрна вниманието на народното прѣдставителство само върху едно нѣщо, че ако ние днесъ прѣдлагаме на народното прѣдставителство една конвенция за приемане, ние я прѣдлагаме, защото министерството се е напълно убѣдило въ полезността на тая конвенция, и се е убѣдило слѣдъ като е билъ проученъ основно въпросътъ. Трѣбва да призная, че уважаемиятъ народенъ прѣдставителъ г. Цановъ се много бърка, като мисли, че е погледнато съ высоты птичаго полета, при изработване постановленията на тая конвенция. Ако г. Цановъ бѣше направилъ справка въ министерството, щѣше да види, че конвенцията е приета, слѣдъ като е била добръ обмислена. Още въ 1897 г., значи прѣди 5 години, ромжнското правителство е сезирало нашето дипломатическо агентство въ Букурешъ съ една нота, съ която е прѣдлагало на нашия дипломатически агентъ да настои прѣдъ нашето правителство за приемането на една риболовна конвенция. Въ тази нота сж се начѣртали и точкитѣ на бжджщата конвенция. 12 точки сж били посочени. Сега би било много дълго да взема да ви прѣдавамъ текста на конвенцията, както е билъ изложенъ въ нотата на Ромжнското Министерство на Външнитѣ Работи, но ще кажа само, че тая нота е била прѣпратена въ Министерството на Външнитѣ Работи и оттамъ въ Министерството на Търговията и Земледѣлието и, послѣ, тутакси е сезиранъ земледѣлческиятъ свѣтъ съ въпроса, до колко е приемливъ тоя проектъ за конвенция. Земледѣлческиятъ свѣтъ, слѣдъ като е посветилъ редъ засѣдания — и това сж били хора сѣ специалисти, не гледатъ тъй общо на

въпроса, както гледаме ние, защото и тѣзи, които се указаха жители на крайдунавскитѣ градове, и тѣ казаха, че не сж специалисти, колко повече ние, които сме родени въ балкана, — тѣзи хора, слѣдъ като изучиха добръ проекто-конвенцията, намѣриха, че съ известни измѣнения, по принципъ, е приемлива. Но земледѣлческиятъ свѣтъ не се е спрѣлъ само на туй, не се е ограничилъ само на тѣзи измѣнения. Чрѣзъ окръжно министерството е сезирало риболовцитѣ, крупнитѣ риболовци край Дунава, да се произнесатъ по тая конвенция и мнѣнията въ обща сложностъ сж били въ полза на конвенцията. Това сж свѣдѣнията, които имаме въ министерството, и ако бихте се заинтересували, щѣхте да ги намѣрите. Слѣдъ като въпросътъ е билъ така проученъ отъ земледѣлческия свѣтъ, а слѣдъ това и отъ окръжнитѣ управители, вкупомъ съ търговцитѣ на риба и риболовцитѣ, въ 1899 г. е билъ изпратенъ инспекторътъ по земледѣлието, г. Калчовъ, въ Ромжния, да проучи въпроса на самото мѣсто, понеже се е знало, че въ 1895 г. сжщитѣ тия наредби, прѣдставени въ конвенцията, сж били приети отъ Ромжния, та министерството е желаяло да знае какъвъ резултатъ сж дали тия наредби. Инспекторътъ на земледѣлието е донесълъ съ рапортъ въ министерството, че наредбитѣ сж дали отличенъ резултатъ, който бѣше прѣдъ васъ изложенъ отъ г. докладчика. Вие виждате, че отъ 1895 нанасамъ приходитѣ отъ рибното дѣло въ Ромжния сж се удвоили. Слѣдъ този рапортъ, министерството рѣшава окончателно за себе си въпроса, да сключи тая конвенция. Тя щѣше да бѣде сключена още въ 1900 г., ако да не бѣше тоя злощастенъ тогава инцидентъ, конфликтътъ между България и Ромжния. И въ 1901 г., обаче, моитѣ уважаемъ прѣдпшественикъ, г. Людскановъ, и той не се е ограничилъ съ тѣзи свѣдѣния, които сж въ министерството, ами назначилъ още веднажъ една комисия, състояща отъ единъ много отличенъ знатокъ на рибното дѣло, г. Христовичъ, съ участието на двама чиновници отъ Министерството на Търговията и Земледѣлието и Външнитѣ Работи, и тая комисия наново се е произнесла въ полза на тая конвенция, съ известни измѣнения, които сж прокарани и приети отъ ромжнското правителство, и чакъ тогава конвенцията е била подписана. Азъ намирамъ за нужно да дамъ тия освѣтления, та като вдигнете ржка, да знаете, че я вдигате за едно дѣло проучено, и че министерството мисли, че е полезно дѣло и че е начало на редъ дѣла, които трѣбва да направимъ за повдигането риболовното дѣло у насъ. Азъ съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. Яблански, че трѣбва чакъ по-скоро да внесемъ и прокараме въ Народното Събрание единъ законъ, за да се уреди риболовството не само за дунавскитѣ и черноморскитѣ крайбрежия, но и за вътрѣшнитѣ рѣки. Мисли, че това нѣщо ще го направимъ, защото има доста материалъ проученъ и остава само да се поизглади. (Н. Мухановъ: Извънъ научнитѣ изучвания, какви сж

другитѣ изключения въ чл. 10?) Тѣмо онова, което г. докладчикътъ ви каза, че това сж изключителни случаи, когато респективнитѣ правителства може да дадатъ позволително на лица и въ забранено врѣме да ловятъ риба. Ето какво. Въ нѣкои случаи даваме право на професора при Висшето училище да бие дивечъ, и тукъ допускаме въ такива случаи да се лови риба. (Н. Мушановъ: Извънъ научната цѣль?) Казвамъ Ви за рибовѣдството, въ случаитѣ, когато се лови дребна риба и се пуца въ единъ басейнъ, или рибникъ, за развъждане. Това не е научна, а практическа цѣль.

Едно частно обяснение трѣбва да дамъ на г. Цанова. Трѣбва да кажа на г. Цанова, че дунавската скумрия не се забранява. (Н. Цановъ: Съвсѣмъ я нѣма!) И затуй именно се забранява ловенето на риба отъ мѣсець априлий до края на мѣсець май, защото прѣзъ него врѣме рибата се плоди. Рибата затуй памалива и се унищожава, защото я ловятъ прѣди да се наплоди.

Това имамъ да кажа.

К. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Особено слѣдъ това, което говори г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието, азъ имамъ малко нѣщо да кажа. Азъ нѣма да говоря нито по рибовѣдството, нито по риболовството. То е голѣмъ източникъ за богатство и за населението, и за държавата въ много страни, а отчасти и у насъ. Азъ си припомнямъ, че въ първото полугодие на 1878 г. Тулчанската кааза, Килийската и Исакенската дадоха само шука 950.000 стари оки.

Говори се, че трѣбва по-скоро да се издаде у насъ новъ законъ за рибовѣдството и риболовството. Много право е казано. И знае се, че въ надлежното министерство такъвъ единъ законопроектъ вече прѣтърпѣ нѣколко редакции. Въпросътъ се изучава, материята се изучава въ течение на редъ години, като се почне отъ врѣмето на г. Начовича и, слѣдъ него, при г. Людсканова, па и при г. Абрашева. И азъ вѣрвамъ, че въ редовната сесия на това Сѣбрание ще имаме единъ законопроектъ, който дѣйствително да стои много по-горѣ отъ сега съществующия, много остарѣлъ и много врѣдителенъ въ нѣкои отношения за риболовството и особено за рибовѣдството.

Говори се, че не е ли по-добрѣ да наемемъ единъ чужденецъ? Азъ съмъ малко отъ онѣзи, които не се много обаяватъ отъ докарването на чужденци-специалисти, защото практиката ни е научила, че отъ тѣхъ сравнително малка полза можемъ да извадимъ. Тѣ повечето врѣме изгубватъ да изучатъ нашата страна, послѣ отиватъ си съ познанията, които иматъ, и ги експлоатиратъ само съ научна цѣль и за своя лична облага. Вмѣсто това, желателно е да бждемъ повече щедри, колчимъ се касае за развиване богатствата въ страната, къмъ извършване на разходи съ насърчение да правятъ нужнитѣ изучавания наши специалисти, колкото ги

имаме и колкото можемъ да ги имаме. И така, вмѣсто Министерството на Търговията и Земледѣлието да прати само инспектора по рибовѣдството и риболовството на българската държава въ Ромжния, по-добрѣ щѣло да бжде да прати съ него още поне двама специалисти практики. Имаме такива господа и край Черното море, и край Бѣлия Дунавъ — хора, които сж прѣдани на рибовѣдство и риболовство и които сж готови да отидатъ въ Италия, въ Ромжния, въ Холандия, въ Русия и въобще тамъ, дѣто може да се изчерпи нѣщо въ полза на България, даже само на свои разноски, ако отчасти имъ се плати за пътъ. И азъ ви казвамъ, че ако г. инспекторътъ по риболовството и рибовѣдството, прѣди да се внесе тази конвенция за приемане въ Народното Сѣбрание, отидѣше съ специалисти-практици: единъ отъ Дунава, единъ отъ край Черно море, тукъ-тамъ се щѣхме да имаме прѣдъ себе си една конвенция, за полезността на която можемъ повече данни да имаме на рѣка.

Правъ е г. Цановъ, че мнозина отъ насъ ще гласуватъ, безъ да си рѣшатъ въпроса, полезна ли е или врѣдна конвенцията; но азъ мисля, че повечето ще гласуватъ че е полезна, като се осланятъ на изучаванията, които сж направени въ Министерството на Търговията и Земледѣлието. Намъ ни казватъ въ изложението на мотивитѣ, че по тази материя, че по тази конвенция сж взели мнѣнието на по-важни заинтересовани риболовни кръгове и на специална комисия. При всичко това, недостатъчно е изложението на мотивитѣ, за да бжде то напълно убѣдително за всѣкиго едно отъ насъ.

Много правъ е и г. Мушановъ, който иска отъ г. министра обяснения по чл. 10 на конвенцията. Отговори му се, че изключението ще бжде само за научни изслѣдвания; между тѣмъ текстътъ на чл. 10 не казва тѣй. Който го е прочелъ, ще е видѣлъ, че тамъ стои: „Въ интересъ на рибовѣдството и раковѣдството, както и за научни изслѣдвания“. Значи, изключенията не сж само за научни изслѣдвания. На всѣки случай, може би, въ протокола на ромжно-българската комисия, която е дебатирала по тази конвенция, може да има данни, които да не бждатъ извѣстни на г. Министра на Търговията и Земледѣлието, като още новъ въ това министерство. Затова, помоему, по-добрѣ щѣше да бжде тукъ да бждѣше единъ комисаръ, който да дава нужнитѣ обяснения при гласуването на тая конвенция. Това не е никакъ срамота: никой не може да бжде специалистъ по всѣка частъ.

Прѣди да седна, азъ ще помоли почитаемото министерство, дали нѣма да бждѣше по-добрѣ, щото да гласуваме тази конвенция за по-краткъ срокъ. Вжтрѣ е казано, че тази конвенция ще се прилага и ще бжде непрѣмѣнно въ сила за 5 години. Не е ли възможно да бжде въ течение на 3 години? Защото виждате, че господата отъ край Дунава много се опасаватъ за врѣдителността отъ ограниченията, които се съдържатъ въ тази конвенция. Азъ, прочее, прѣдложение не направихъ и нѣма

да направя такова, защото имаме на рѣцѣ една конвенция, която е приета отъ българското правителство още на 29 ноемврий миналата година и вече е минала прѣзъ Ромѣнския Парламентъ, колкото се отнася до тѣхъ разбира се; но, пакъ казвамъ, може би ще намѣри почитаемото правителство за възможно да ни прѣдложи да я гласуваме да бѣде задължителна съ всичкитѣ ѣ врѣди или ползи само за 3 години.

Министъръ А. Людскановъ: Г-нъ Мирски! Прѣдложението първоначално бѣше за 10 години и съ голѣми усилия ромѣнскитѣ отетжниха за 5 години. Това стана слѣдъ дълги дебати.

К. Мирски: Мене ме е страхъ, да не искатъ да ни вържатъ. Азъ си изпълнихъ длъжността. Прѣдложение не правихъ: касае се за единъ международенъ актъ, по който само правителството може да има думата.

И. Воденчаровъ: Г-да! Доколкото можахъ да схвана разискванията, най-сериозното прѣдложение, което се произнесе отъ лѣвицата, е да се отложи приемането на тази конвенция затова, защото въпросътъ не билъ достатъчно изученъ отъ страна на правителството. Азъ мисля, че обясненията, които се дадоха отъ страна на министерството, както и отъ страна на г. Министъръ-Президента, който е подписалъ конвенцията, а така също и отъ надлежния министъръ, който е компетентенъ да знае подробноститѣ по тази конвенция, — отъ тѣзи обяснения ние достатъчно се убѣдихме, че на въпроса не е така леко погледнато и че този въпросъ се внася въ Народното Сѣбрание не тѣй отъ изненада, както прѣдполагатъ нѣкои отъ почитаемитѣ г. г. прѣдговоривши. Достатъчно бѣше, мисля, да ни се каже, че този въпросъ се изучава отъ 5-6 години насамъ, за да можемъ да дойдемъ до заключение, че не се е погледнало леко на работата, че този въпросъ е изученъ всестранно и че е настъпилъ моментътъ да се урегулира тази материя между двѣтѣ заинтересовани страни, които се намиратъ на двѣтѣ страни на Дунава. И азъ мисля, че народното прѣдставителство ще погледне сериозно на работата и ще приеме конвенцията така, както се прѣдлага отъ страна на правителството.

Но азъ се ползвамъ отъ този случай да направя нѣкои бѣлѣжки, особено по нѣкои мѣроприятия, които трѣбва да се взематъ прѣдъ видъ декларацията на правителството, че то ще внесе въ най-ближайшата сесия законоположения, които да урегулиратъ риболовното дѣло у насъ. И бихъ желалъ, щото надлежниятъ министъръ да вземе актъ отъ тии свѣдѣния, които ще му дамъ азъ по отношение на онова риболовство, което се развива въ Бургаския окръгъ, въ Бургаската околия. (Министъръ П. Абрашевъ: По-хубаво е частно ми ги дайте.) Моля Ви се. — Известно е, че риболовството въ Бургаския окръгъ, което най-много вирѣе и подирѣ Дунава дава най-голѣмъ приходъ на дър-

жавата, е подложено на единъ режимъ даядия, които подирѣ конвенцията, сключена съ турското правителство, се явяватъ като прѣчка за развитието и напрѣдка на риболовството у насъ. Риболовството се облага съ единъ данѣкъ 20%, който се казва „мери-парасж“ или „риболовно право“, т. с. този, който улови риба, която по стойностъ струва 100 л., плаща на държавата 20 л. И се оказа, че подирѣ конвенцията, сключена съ Турция, турската риба, или рибата, която произлиза отъ турскитѣ води, отбива нашата риба, конкурира на нея за това, защото риболовното право или мери-парасж трѣбва да е по-малко въ Турция, отколкото у насъ. Така щото, за да може ние да конкурираме турската риба или поне, ако не конкурираме съ нея, то да не ѣ пропушаме пътъ да дохожда въ българската територия въ такова голѣмо количество и да ни конкурира, трѣбва да се обърне внимание отъ страна на правителството върху това риболовно право, което се взима тамъ, така нареченото „мери-парасж“. Азъ мисля, че този въпросъ заслужава сериозното внимание на правителството, защото мога съ положителностъ да кажа на почитаемото министерство, че споредъ моитѣ свѣдѣния, които азъ съмъ добилъ отъ рибари въ Бургаската околия, тѣ признаватъ, че слѣдъ сключването на конвенцията между Турция и България, турската риба конкурира нашата и, слѣдователно, нашитѣ риболовци сж намалили до послѣдния минимумъ своитѣ приходи отъ упражнението на това занятие — риболовството. Така щото, азъ мисля, че тии бѣлѣжки, които азъ направихъ, трѣбва да привлѣкатъ сериозното внимание на надлежния министъръ, за да бждатъ тѣ обсъдени сериозно и изучени на мѣстото при обсъждането на онѣзи мѣроприятия, които надлежниятъ министъръ трѣбва да вземе за уреждането на риболовното дѣло у насъ.

Министъръ П. Абрашевъ: Ще имамъ прѣдъ видъ, г-нъ Воденчаровъ.

Н. Цановъ: Г-да прѣдставители! Азъ пакъ ще помоля правителството да се съгласи за отлагане на въпроса. Защото отъ всичко това, което се каза, не дойде да ни убѣди, че наистина тукъ е възможно, че наистина тукъ работата е изучена напълно, че тукъ въпросътъ е изученъ напълно. Напротивъ излиза; г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи стана въ отговоръ, не помня на кой отъ г. г. прѣдставителитѣ — мисля въ отговоръ на г. Мирски — и каза, че ромѣнското правителство бѣше прѣдвидѣло 10 години и съ голѣма мжка ни отетжниха за 5 години. Отъ това какво заключение можемъ да направимъ? Че ромѣнскитѣ сж много по-хубаво изучили въпроса и че ние нищо не знаемъ. Друго заключение не можемъ да направимъ отъ това, което каза г. министърътъ. Навѣрно, че тѣ ще иматъ полза. Изученъ ли е нашиятъ брѣгъ? Изученъ ли е, казвамъ, сезонътъ за мицаване на рибата отъ едната страна въ другата страна? Имаме ли

тия свѣдѣния? А тѣзи сезони ги има, г-да прѣдставители. Питайте когото щете, това го твърдя азъ отъ мои наблюдения като положително.

Сега за причинитѣ, по които се намалява рибата въ Дунава, има маса прѣдположения тоже основани на наблюдения, които казватъ — и много близко до ума, — че откогато брѣгътъ при Тулча, на Дунава, бѣ завзетъ отъ едната и отъ другата страна отъ ромжнитѣ, мръжи за ловенето на риба се простиратъ отъ единия до другия брѣгъ, а вслѣдствие на това прѣграждатъ пътя на Дунава, за да отива на горния Дунавъ рибата. Това е едно. Разказватъ и друга причина, че движението на нараходитѣ така сѣщо прѣчи да се развъжда рибата, но всичко това трѣбва да се изучи добръ. (Министъръ П. Абрашевъ: Това сѣмъ разкази, г-нѣ Цановъ, както е разказъ и туй, дѣто казвате, че не е изученъ въпросътъ!) Риболовството не е една екзактна наука; тя е една наука на опита. Отъ маса свѣдѣния вие ще направите едно общо заключение; това говорятъ риболовцитѣ наши и сѣмъ го слушалъ отъ риболовцитѣ по цѣлото крайбрѣжие дунавско, отъ Русчукъ, Свищовъ и пр. Но да ви кажа и друго пѣщо. Че една отъ причинитѣ, напр., по която у насъ риболовството се намалява, това се констатира и отъ слѣдующия фактъ. Въ прѣдишно врѣме нѣмаше да се запрѣщава никога ловенето на рибата и много повече риба се е ловила; много повече риба се е ловила и въ Видинъ. Въ Видинъ сега има 3—4 души риболовци, а по-прѣди е имало цѣлъ еснафъ отъ 40—50 дюкани, които сѣмъ занимавали сѣмъ риболовство. Много повече риба се е ловила въ извѣстни периоди, безъ да е имало нѣкакво запрѣщение за ловенето на рибата и пакъ е имало много повече риба. Има години, когато въ Дунава рибата изведнажъ наплива. Прѣди 4 години въ Дунава толкова риба дойде, щото стана рибата навсѣкждѣ по цѣлия брѣгъ на Дунава по 10 ст. килограмътъ шаранъ и т. н., а по 20 и 30 ст. бѣше станала голѣмата риба: чигата и т. н. Значи, освѣтъ тия причини, за които ви говорихъ и които тоже не сѣмъ изслѣдвани, има и други причини. Но, ако вие запрѣтите по този начинъ ловенето на рибата, както е въ конвенцията, мене ме е страхъ, че въ 4—5 години възможно е отъ единъ цѣлъ поминѣтъ да лишите населението; защото и сега тия риболовци, вслѣдствие отсѣтствието на ловенето на риба въ този сезонъ, въ който тя се запрѣщава, и щомъ продължава така въ 5—6 години, вече окончателно не ще има какъ да ловятъ, и, безспорно е, че въ тия 5 години ще се унищожатъ цѣлиятъ поминѣтъ. Та, казвамъ, азъ не твърдя тия нѣща отъ моитѣ лични наблюдения, а говоря ви онова, което случайно сѣмъ узналъ отъ нашитѣ риболовци, и по тая причина — не е тукъ за интереса на правителството — но въ интереса на България е да се изучи въпросътъ и, слѣдователно, да се отложи.

И. Гешовъ: Г-да народни прѣдставители! Двѣтри работи отъ ония, които искахъ да кажа азъ,

се споменаха, но не ще бѣде излишно на една отъ тѣхъ да наблегна. Чл. 91 отъ конституцията казва: „Князътъ може намѣсто министритѣ или заедно съ тѣхъ да назначава особени комисари за да даватъ на Собранието обяснения по внесенитѣ проекти и прѣдложения.“ Тоя членъ досега, за жалостъ, не се е изпълнявалъ. И, като казвамъ това, не искамъ да прави натикване на сегашнитѣ г. г. министри, защото и отъ бившитѣ министерства не се е прилагалъ. Но желателно е, въ такива случаи особено, въ които ние, народнитѣ прѣдставители, сме профани, да се праща единъ особенъ комисаръ, по-вѣщъ по въпроса, който комисаръ да ни освѣтлява. Отъ освѣтления имаме и имаме пужда и по тоя въпросъ. Менѣ ми се струва, че ако бѣше комисарътъ тукъ, ако бѣше пратенъ единъ отъ двамата наши българи, които сѣмъ дали достатъчно трудъ да изучатъ въпроса, той щѣше да ни освѣтли повече, отколкото чужденцитѣ — защото и азъ сподѣлямъ мнѣнието на г. Мирски, че не всѣки пѣтъ чужденцитѣ могатъ да ни бѣдатъ полезни, — той, казвамъ, щѣше да ни обясни много работи, които сега за насъ не сѣмъ обяснени. Азъ чухъ аргументитѣ на онии, а особено отъ лѣвицата, които, въпрѣки своето желание да живѣемъ добръ, дори да имаме и конфедерации съ съседнитѣ държави, искатъ да се отблъсне конвенцията. Искатъ да се отблъсне конвенцията, защото, вѣроятно, се боятъ, че ти ще има лоши послѣдствия за насъ. Защото друго-яче азъ вѣрвамъ, че и тѣ признаватъ, че не ще бѣде желателно да се отблъсне. Ромжния държи на тая конвенция. Тя е направила подобна съ съседнитѣ ней държави, Сърбия и Русия, и желае и съ насъ да има сѣщата конвенция. Ние за да се убѣдимъ, че трѣбва да се отхвърли, трѣбва дѣйствително да ни се докаже, че ще бѣде вѣрна за насъ. Е добръ, азъ отъ аргументитѣ, които чухъ, не можахъ, дѣйствително, да бѣда убѣденъ, че ти ще е вѣрна. (С. Арсениевъ: А ще бѣде ли полезна?) Полезна ще бѣде въ това отношение, че ще ограничи ония злоупотребления, които у насъ ставатъ и които ще се спратъ съ закони и конвенции. Законопроектътъ, който ще ни прѣдстави министерството и който е готовъ още отъ мое врѣме, съдържа сѣмъ тия ограничения. И азъ се чуда, какъ ще го прокара г. министърътъ, когато виждамъ колко отъ г. г. прѣдставителитѣ възразяватъ противъ сѣмъ тѣхъ положения въ конвенцията.

Нека прѣгледаме нѣкои отъ аргументитѣ, които се употребиха отъ противникитѣ на конвенцията. Кажа ни се, че ние имаме южния брѣгъ на Дунава и, по извѣстното физическо начало, че на сѣверъ отъ екуатора южнитѣ брѣгове на рѣката сѣмъ високи — казвамъ на сѣверъ, защото на югъ отъ екуатора тѣ сѣмъ низки, тѣй като центробѣжната сила прави, щото противното да е истина за оная частъ отъ земята, която лежи на югъ отъ екуатора, — възрази ми се, казвамъ, че тѣй като южниятъ брѣгъ е по-високъ, а сѣверниятъ по-низокъ, у насъ водата била по-плитка, та по-малкитѣ риби сме имали ние,

а по-едритѣ бѣгали на сѣверния брѣгъ. Г-да прѣдставители! Недѣйте забравя, че Ромжния отъ Силистра пататъкъ има южния брѣгъ на Дунава и, при сѣ това, тя има сѣщата конвенция съ Русия и сѣщия законъ за риболовството въобще у себе си. (С. Арсеневъ: Тамъ има съ Русия конвенция, а не съ България.) Сѣ е сѣщото. Недѣйте забравя така сѣщо, че и Сърбия има южния брѣгъ, но и тя е направила подобна конвенция съ Ромжния и Австрия. Г-да! Ако нѣмаме довѣрие на нашитѣ специалисти хора, които може би да не сѣ авторитети, по които сѣ си дали трудъ да изучатъ тоя въпросъ, защо да не даваме довѣрие на една Ромжния и Сърбия? Тукъ ми се струва, че е нужно да прибавя, че въ послѣдния риболовнъ конгресъ въ Русия, въ Петербургъ, г. Антипа, ромженски специалистъ по риболовството, чете единъ рефератъ, койгъ много съчувствено се прие отъ всички онии авторитетни лица, които съставляваха конгреса. Слѣдователно, това възражение ми се вижда, че не е много основателно.

Второто възражение, и главното, споредъ мене, защото тамъ трѣбва да обърнемъ най-много внимание, бѣше онова на г. Цанова, че рибата у насъ се намалявала. Менѣ ми се струва, че г. Министъръ-Прѣдседателъ бѣше правъ въ тоя случай, като каза, че една отъ причинитѣ за намаляване рибата е тая, че нѣмаме законъ, нѣмаме едно ограничение; че нашиятъ законъ отъ 1883 г. не се прилага по Дунава и, вслѣдствие на това — отсѣтствие на всѣкакво законоположение у насъ, на всѣкакво ограничение, изтрѣбва се и се намалява рибата. Четѣте което щете ръководство по риболовството и ще се убѣдите, че на неограниченото ловене въ всѣко врѣме се отдава голѣмото намаляване на рибата. Г-нъ Цановъ спомена и нѣкои други причини, които сѣ способствували за намаляването на рибата. Но, струва ми се, ние, безъ да бѣдемъ специалисти, трѣбва да признаемъ, че главната причина за намаляването на рибата е отсѣтствието на всѣкакво законоположение. Спомена се, че не е добръ избранъ периодътъ на забраненото ловидбата, това, което нѣмцитѣ казватъ *schönzeit*. Но сѣщото това забранено врѣме има и Ромжния за себе си. Каза г. Цановъ, че въ това врѣме, когато у насъ се лови рибата, туряло се ограничение. Туря се ограничение и у насъ, и въ Ромжния, защото, именно, въ това врѣме се плоти рибата и трѣбва да се забрани ловенето ѝ. То е най-елементарното нѣщо. И най-послѣ каза ми се, че риболовцитѣ били противъ конвенцията. Това допѣдѣ се опровергава отъ изложението на мотивитѣ и отъ думитѣ на г. министра, че по-крупнитѣ риболовци не сѣ били противъ. Допущамъ, че има нѣкои риболовци, които сѣ противъ, но, г-да прѣдставители, тѣхъ ли трѣбва да питаемъ? Когато ние законополагаме ограничения по сѣченето на горитѣ, ходихме ли да питаемъ онии, които изтрѣбляватъ горитѣ? Не, разбира се. И ми се струва, че въ тоя случай не трѣбва да обърщаме внимание на това, което нѣкой риболовецъ, безъ да е разбралъ добръ

конвенцията, въразилъ противъ нея, като мисли, че съ нея ще се ограничи неговото прѣпитание. Доколкото помня, тия бѣха главнитѣ възражения. Както виждате, г-да, споредъ мене, тѣ не сѣ такива, които да ни заставятъ да гласуваме противъ конвенцията. И като имаме прѣдъ видъ това, което казахъ по-напрѣдъ, че ако не конфедерация, то поне добри отношения трѣбва да се мжчимъ да добиемъ съ нашиятъ съсѣди... (А. Страшимировъ: Какво общо има конфедерацията съ риболовната конвенция?) Менѣ ми се струва, че това е крачка за едно съглашение. (А. Страшимировъ: Ние не сме противъ конвенцията, но се съмнѣваме въ ползата ѝ!) Поне за мене тия съмнѣния не съществуватъ, както се помжчихъ да докажа, и като имамъ прѣдъ видъ това добро желание — да живѣемъ добръ съ нашиятъ съсѣди, — азъ, г-да, ще гласувамъ за тая конвенция и ще моля моитѣ приятели да гласуватъ и тѣ за нея. (Н. Цановъ: Вие възприемате ли идеята за конфедерация?) За добро живуване сме били и всѣкога ще бѣдемъ.

Докладчикъ В. Димитровъ: Г-да народни прѣдставители! Прѣди да се гласува, има да дамъ едни малки обяснения по извѣстенъ въпросъ, койгъ, струва ми се, искатъ да засегнатъ г. г. демократитѣ. Опасността, за която говорятъ тѣ, е тази. По крайбрежието на Дунава има маса български граждани по селата и градоветѣ, бѣдни хора, които ловятъ риба за прѣхрана; не върнатъ търговии съ тази риба, или ако хванатъ повече риба, може да я продадатъ; просто нѣкой отива отъ къщи да си налови малко риба и да се нахрани. Опасяватъ се, че въ казаната конвенция има такава клауза, която ще забрани на тия хора да ловятъ риба, за да могатъ да се хранятъ. Такова нѣщо азъ заявявамъ, че нѣма, защото е изрично указано кои именно риби ще се ловятъ и въ каква голѣмина. Тукъ се говори за есетра, муруна и т. н. (Н. Мушановъ: Благородната риба.) Именно, тази благородна риба, която ловятъ голѣмитѣ прѣдприемачи и съ която върнатъ търговии. (Н. Цановъ: Мрѣната ли?) Количеството на мрѣната въ нашия Дунавъ е извѣстно какво е. Мрѣната е риба, която най-малко се хванца въ Дунава. (Н. Цановъ: Най-много.) Туй е фактъ. Ако вие ми говорите за щука, за шаранъ, за чига, това разбирамъ, но да ми се говори, че мрѣната е въ изобилие въ Дунава, това не е вѣрно: тя е рѣдкостъ въ Дунава. Искамъ да кажа, че въ тази конвенция нийдѣ не се забранява на всички български граждани бѣдни, които отиватъ да ловятъ риба, а се забранява, дѣйствително, на голѣмитѣ прѣдприемачи, на закупчицитѣ на риболовството. И държавата тукъ прѣдпочита да спечели въ тия години по-малко, само и само да се развѣди рибата, да се тури редъ въ риболовството и слѣдъ това да може да добие по-голѣми печалби отъ по-голѣмитѣ риболовци, каквито има въ Видинъ, Русе, Никополю и т. н. Най-малкиятъ жителъ отъ Силистра, Никополю, Тутраканъ и отъ другагъ ако иска да

налови малко риба, напр. бѣла риба, коя клауза отъ конвенцията забранява на този български гражданинъ да отиде да лови риба? Изключение правятъ, разбира се, двата мѣсеца, когато рибата се плоди. Така щото, тукъ нѣма никаква опасностъ. (С. Арсениевъ: Прочетѣте чл. 4, за да видите, че не е възможно да се лови такава риба. Тамъ е казано, че се лови най-малка риба до 30 см.) Ето каква е работата. Въ главоветъ, когато се говори за тѣзи 30 см., говори се за най-малката риба. 30 см. азъ си представявамъ много добръ каква голѣмина е и знай какви сж рибитъ, и азъ поддържамъ, че не е вѣрно, че се заблуждавате. Вѣрно е, обаче, слѣдующето: че българската държава, врѣменно, може би, ще се лиши отъ извѣстни приходи, тѣй като голѣмитъ закупчици на риболовството не ще платятъ, прѣдъ видъ на тия ограничения, такива грамадни суми, но слѣдъ като се развѣди рибата, бждѣте увѣрени, че държавата ще има по-голѣмъ приходъ. Поне азъ съмъ убѣденъ въ това.

А. Каназирски: Г-да народни прѣдставители! Въпрѣки обясненията, които даде г. Министърътъ на Търговията и Земледѣлието за полезността и необходимостта на тая конвенция, азъ съмъ на мнѣние, че тя засега поне още е прѣждеврѣменна. Вѣрно е, че въпросътъ за конвенция съ Ромѣния не е отъ днесъ, нито отъ вчера, а още отъ 1897 г. Обаче, ако се прослѣди и по дипломатически редъ за прѣписката, която е имало нашето министерство, особено българското агентство съ ромѣнското респективно агентство и министерство, ще видите, че настояването, настоятелното настояване излиза най-вече отъ Ромѣния. Ромѣния въ продължение на 5—6 години чука портата на българското правителство и иска подобна една конвенция. Въпросътъ за тази конвенция, вѣрно е, се разисква въ такъвъ единъ съвѣтъ, както каза г. министърътъ, па и въ градичтата, особено покрай Дунава прѣвъ 1897 г., и азъ, като окръженъ управителъ въ онова врѣме, бѣхъ свикалъ подобенъ единъ съвѣтъ заедно съ хора въщи, не изтрѣбители на рибата, не хора, които унищожаватъ рибата изобщо въ Дунава, а хора, които гледаха умѣло на тази работа, хора, които гледатъ практически, да има повече риба и, разбира се, да се лови повече и да правятъ по-голѣма търговия, и едногласно дойдохме до заключение, че тази конвенция, тѣй поне въ ония пунктове, които сж помѣстени въ нея, засега ще бжде врѣдна за поминѣка на риболовцитъ отъ Русенския окръгъ, включително, ако се не лѣжа, и на такива много хора риболовци и въ Свищовъ. И ето защо. Тенденцията на тая конвенция не е да запази и уголѣми риболовството въ Дунава, а е онази, да запази добръ производството или, по-добрь, риболовството въ ромѣнскитъ езера. Вие нѣма съ тази конвенция, ако я приемете, да умножите рибата въ Дунава. Рибата относително може да се увеличи малко, но най-вече тукъ ромѣнското правителство се стреми да запази добръ рибата въ своитъ блата. А нашитъ

блата, г-да народни прѣдставители, тѣй както ги разясни г. Цановъ, па и практически които сте имали възможностъ да наблюдавате, ако сте пхтували по Дунава, ще сте видѣли, че голѣма частъ отъ нашитъ блата сж вече задрѣстени съ пѣськъ къмъ Дунава, че голѣма частъ сж вече прѣобърнати на блата, дѣто расте само трѣстъ и дѣто рибата отъ день на день се намалява и я има твърдѣ малко, когато ромѣнскитъ блата по естественото имъ положение се намиратъ постоянно въ съобщение съ Дунава. То сж блатата отъ къмъ дѣсниа брѣгъ на Ромѣнска Добруджа, а такива ще сж и онѣзи, които се започватъ отъдолу Олтеница, на лѣвия брѣгъ. Ето защо ромѣнското правителство настоятелно иска съ българското правителство да направи такава една конвенция, щото да се ограничи възможността на нашитъ риболовци въ извѣстно врѣме да не могатъ да ловятъ риба по Дунава, понеже тамъ нѣма кордонъ на шиналитъ, рибата си плува. Разбира се, въ туй положение, както е сега между Ромѣния и България, нашитъ риболовци се намиратъ въ авантажъ, въ по-добро положение, защото на онѣзи се спира, а на нашитъ се позволява. И не е вѣрно това, че нашитъ риболовци сж изтрѣбители на рибата. Който е ходилъ на Дунавскитъ пазарища, ще е видѣлъ, че фактически се е наложило каква риба да се носи. Тѣхнитъ снаряди сж изобщо такива, каквито ромѣнскитъ. Ромѣнското правителство, както ви казахъ, гони свършено друга цѣль. Е добръ, докогато ние не се уредимъ съ системата на нашитъ езера и не ги подобримъ, докогато нѣмаме единъ по-добрь законъ, вие чрѣвъ тази конвенция, като ограничавате този поминѣкъ на нашитъ риболовци, мисля, съ това ще се направи една грѣшка, едно зло. Ето защо е прѣждеврѣменна тая конвенция и затова ще вотирамъ за нейното отлагане.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Полагамъ въпроса на гласуване.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Поименно гласуване трѣбва да стане.

Н. Цановъ: Прѣди всичко за отлагането!

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Отлагането ще се гласува съ вдигане на ржцѣ. Моля ония г. г. прѣдставители, които искатъ да се отложи конвенцията, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Народното Събрание не приема.

Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитъ прѣдставители за поименното гласуване.

Секретаръ П. Шоповъ: (Прочита списъка и г. г. народнитъ прѣдставители гласуватъ.)

М. Абаджиевъ — (отсѣтствува); Н. Абаджиевъ — (отсѣтствува); П. Абрашевъ — за; И. Арнаудовъ — за; А. Арсениевъ — (отсѣтствува); С. Арсениевъ — противъ; Н. Вадински — за; Х. Бакаловъ — за; М. Балтовъ — за; Н. Беневъ — (отсѣтствува); Д. Благоевъ — (отсѣтствува); А. Блажевъ — за; И. Бобе-

ковъ — за; С. С. Бобчевъ — (отсѣтствува); М. Божковъ — за; Х. Боневъ — противъ; Т. Бурмовъ — за; А. Буровъ — (отсѣтствува); П. Бъчваровъ — за; Г. Бѣловъ — за; Г. Василевъ — (отсѣтствува); И. Василевъ — за; Кара Хр. Василевъ — за; И. Веселиновъ — противъ; Т. Влайковъ — (отсѣтствува); И. Воденчаровъ — за; Д. Вълчевъ — за; Х. Върбенковъ — за; П. Вжжаровъ — за; Н. Габровски — (отсѣтствува); А. Геневъ — (отсѣтствува); И. Георговъ — противъ; И. Георгиевъ — (отсѣтствува); М. Георгиевъ — за; И. Гешовъ — за; Н. Гимиджийски — за; К. Господиновъ — за; А. Груевъ — за; И. Гърковъ — за; Н. Дечевъ — за; К. Диловски — (отсѣтствува); В. Димчевъ — за; В. Димитровъ — за; Д-ръ Г. Гаговъ — за; Д-ръ Н. Генадиевъ — (отсѣтствува); Д-ръ П. Гудевъ — за; Д-ръ С. Даневъ — за; Д-ръ К. Икономовъ — противъ; Д-ръ К. Милановъ — (отсѣтствува); Д-ръ Д. Милковъ — (отсѣтствува); Д-ръ П. Ношковъ — (отсѣтствува); Д-ръ А. Радевъ — за; К. Досевъ — за; М. Доспатски — за; Д. Драгиевъ — въздържа се; П. Драгулевъ — за; Л. Дуковъ — (отсѣтствува); Д. Дяковъ — за; И. Еневъ — за; Я. Забуновъ — за; Г. Згуревъ — (отсѣтствува); П. Златаровъ — за; Д. Зографски — за; М. Игнатовъ — за; Д. Икономидисъ — (отсѣтствува); С. Ицковъ — за; П. Калинковъ — (отсѣтствува); Х. Камбуровъ — за; А. Каназирски — противъ; М. Каравасилевъ — за; П. Каравеловъ — (отсѣтствува); Д. Карамановъ — за; А. Каранешевъ — (отсѣтствува); И. Карастояновъ — за; К. Кафеджийски — (отсѣтствува); О. Кечели — за; Г. Кирковъ — (отсѣтствува); В. Кобуровъ — за; П. Ковачевъ (отсѣтствува); Д. Колевъ — за; Ан. Коновъ — (отсѣтствува); Ат. Коновъ — за; Г. Константиновъ Палата — за; Н. Константиновъ — за; В. Кръстевъ — за; Г. Кутинчевъ — за; Г. Кърджиевъ — (отсѣтствува); Н. Лазаровъ — за; С. Лафчиевъ — (отсѣтствува); Н. Лефтеровъ — за; А. Людскановъ — за; М. Маджаровъ — (отсѣтствува); К. Малевъ — за; Х. Мановъ — (отсѣтствува); Д. Манчовъ — за; Д. Марковъ — (отсѣтствува); Н. Марковъ — за; П. Марковъ — за; С. Махмудовъ — за; М. Месудовъ — за; М. Милевъ — (отсѣтствува); В. Минчовъ — (отсѣтствува); К. Мирски — за; С. Митовъ — за; Т. Миханловъ — за; Х. Бей Мустафа Бейовъ — за; Н. Мушановъ — въздържа се; В. Наконъ — за; Е. Начевъ — (отсѣтствува); Н. Начовъ — за; Т. Начовъ — (отсѣтствува); С. Недевъ — (отсѣтствува); И. Нейчовъ — за; Т. Орловъ — за; М. Павловъ — за; П. Пановъ — (отсѣтствува); Г. Парсаровъ — за; Г. Пеневъ — (отсѣтствува); Д. Петковъ — (отсѣтствува); И. Петровъ — (отсѣтствува); И. Пецовъ — за; П. Пешевъ — (отсѣтствува); С. Пипевъ — (отсѣтствува); С. Пиралковъ — (отсѣтствува); В. Поповъ — за; Вен. Поповъ — (отсѣтствува); Д. К. Поповъ — за; И. Попозъ — за; Н. Поповъ — въздържа се; И. Пъневски — за; Н. Ралеевъ — (отсѣтствува); С. Савовъ — за; Н. Савчевъ — (отсѣтствува); Я. Сакжовъ — (отсѣтствува); О. Бей Сали Бейовъ — за; А. Самоковлийски — за; М. Са-

рафовъ — за; Ф. Симидовъ — за; С. Славовъ — за; И. Соколовъ — за; В. Стаменовъ — (отсѣтствува); А. Станчовъ — за; В. Статковъ — за; М. Стояновъ — за; Т. Стояновъ — за; А. Страшимировъ — (отсѣтствува); М. Такевъ — (отсѣтствува); Ц. Таслаковъ — за; П. Тенчевъ — за; Т. Теодоровъ — (отсѣтствува); Ю. Теодоровъ — противъ; П. Тодоровъ — за; Х. Тодоровъ — за; Х. Тоневъ — (отсѣтствува); Д. Тончевъ — (отсѣтствува); Г. Трифоновъ — за; И. Тинковски — за; Н. Узунъ — за; А. Урумовъ — (отсѣтствува); Т. Ферадовъ — (отсѣтствува); Г. Филиповъ — за; Д. Филовъ — противъ; А. Франя — за; К. Калчовъ — (отсѣтствува); Х. Неджибъ Бей — за; Д. Тоневъ — за; М. Хюсеиновъ — (отсѣтствува); Е. Хасановъ — за; В. Христовъ — за; Д. Христовъ — (отсѣтствува); Н. Христовъ — за; Д. Цанковъ — за; Н. Цановъ — противъ; П. Чауновъ — за; П. Шоповъ — за; Ю. Юсуфовъ — за; Д. Яблански — (отсѣтствува); Б. Якововъ — (отсѣтствува).

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Отъ прѣброяването на гласовѣтъ се оказа, че има 105 души за конвенцията, 9 души противъ, трима се въздържатъ и 61 отсѣтствуватъ — всичко правятъ 178. Болшинство. Народното Събрание приема.

Давамъ 5 минути отидихъ.

(Слѣдъ отидихъ.)

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Засѣданието се продължава.

Г-нъ докладчикътъ по бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи има думата. (Гласове: Нѣма го!)

Г-нъ докладчикътъ по бюджета на Министерството на Земледѣлието и Търговията има думата.

В. Димитровъ: Ние сме си оставили книгата у дома по тоя бюджетъ, а днесъ сме се приготвили по бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи.

Докладчикъ И. Воденчаровъ: Като почвамъ доклада по бюджета на Министерството на Търговията и Земледѣлието, дълженъ съмъ да съобща на народното прѣдставителство, че бюджетарната комисия направи нѣкои незначителни измѣнения въ тоя бюджетъ. Тѣзи измѣнения се състоятъ въ увеличаване на нѣкои параграфи и създаване на 1, 2 параграфа нови, а така също и въ намаляване нѣкои разходи въ централното управление. Общата цифра на увеличенията, които се приеха отъ измѣненията, направени отъ страна на комисията въ бюджета на Министерството на Търговията и Земледѣлието, се състои отъ 32.996 л., а на намаляванията — 20.905 л. Така щото, собствено казано, общата цифра въ повече на бюджета на Министерството на Търговията и Земледѣлието, както се прие отъ страна на бюджетарната комисия, се състои отъ 12.000 л. нѣщо.

Ц. Таслаковъ: Не може да се измѣнява дневниятъ редъ. На дневенъ редъ бѣше докладътъ по бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, а не по Министерството на Търговията и Земледѣлието.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Нѣма г. докладчика. Ако искате да не се прѣбрежда дневниятъ редъ, тогава мога да вдигна засѣданието.

В. Димитровъ: Какъ може да се измѣни единъ дневенъ редъ? Туй е скандалъ! Ние не можемъ да кажемъ двѣ думи сега по тоя бюджетъ, които г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието да има прѣдъ видъ, какъ трѣбва да се оправятъ извѣстни работи.

Докладчикъ И. Воденчаровъ: Моли ви се, г-да, нѣма докладчика по бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи. Какво да правимъ! (Г. Василевъ: Два-три пѣти ставатъ такива игри!)

Азъ съмъ длъженъ въ общи думи да кажа на почитаемото Събрание, че бюджетарната комисиия погледна много сериозно на бюджета на Министерството на Търговията и Земледѣлието...

А. Страшимировъ: Не може да бжде допуснато разглеждането на тоя бюджетъ! Не може да се прѣбрежда дневниятъ редъ. Ние имаме хора, които искатъ да говорятъ по тоя бюджетъ.

М. Валтовъ: Може да бжде!

А. Страшимировъ: Нѣма да бжде! Не може да се прѣбрежда така дневниятъ редъ!

М. Валтовъ: Ще бжде!

А. Страшимировъ: Нѣма да бжде!

Докладчикъ И. Воденчаровъ: Има болшинство и то ще рѣши тоя въпросъ.

А. Страшимировъ: Теню Начовъ досега бѣше тукъ! (Гласове: Не бѣше!) Бюджетътъ на Министерството на Търговията и Земледѣлието е единъ отъ най-важнитѣ бюджети и нашитѣ другари, които искатъ да говорятъ, отсъствуватъ. Ние нѣмаме нищо противъ самия бюджетъ, но ако вие искате да започнете разглеждането му, ние не можемъ да допуснемъ.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Бюджетътъ се започна вече, г-нѣ Страшимировъ!

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ вѣрвамъ, че по първия параграфъ, колкото души и да взематъ думата до врѣмето, което имаме до 8 часътъ, не ще свършатъ. То е само да не скръстимъ сега рѣцѣ. Какво да направимъ като нѣма г. Теню Начовъ? За правителството е сѣ едно, който бюджетъ да е да се прокара.

Моятъ колега отъ Вътрѣшнитѣ Работи е готовъ и чака. Ако ви се отнема правото да се изкажете, разбирамъ, но знамъ, че по този бюджетъ ще имате възможностъ да се изкажете.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ не съмъ платилъ още на чиновницѣтъ, защото нѣмамъ вашия вотъ по бюджета; азъ имамъ най-много интересъ да се прокара по-скоро моятъ бюджетъ; но какво да правимъ — нѣма докладчика.

Г. Василевъ: Два-три пѣти става такава игра!

Министъръ А. Людскановъ: Никаква игра!

Докладчикъ И. Воденчаровъ: Прѣди да почна параграфъ по параграфъ и перо по перо да изложя бюджета, азъ съмъ длъженъ да дамъ кратъкъ отчетъ на почитаемото Народно Събрание за увеличенията и намаленията, станали въ бюджета, за да може да се ориентира то въ работитѣ и да мога азъ да направя доклада си по реда, който е съществувалъ досега.

Въ § 1 комисиията направи слѣдующето измѣнение, именно въ централното управление — „за съдържание личния съставъ на централното управление“. Заличи се единъ книговодителъ и единъ помощникъ на архивари. Намалена се въ тоя параграфъ кредитътъ за 7 мѣсеца за писари и разсилни съ 1.000 л. Заличава се единъ първокласенъ помощникъ-началникъ на горитѣ съ заплата 2.100 л. Заличава се и единъ районенъ инженеръ на минитѣ и се економисватъ отъ това за 7 мѣсеца 2.415 л. Това сж намаленията, направени отъ бюджетарната комисиия въ § 1, и цѣлата сума намалена възлиза на 7.405 л. Измѣнения по-нататѣкъ идатъ въ глава втора, § 10. Въ този параграфъ стана едно прибавяне на единъ майсторъ за учебната работилница за рѣчно тъкане на свилени платове въ Враца съ 3.500 л. въ повече. По-нататѣкъ, увеличение стана съ 700 л. на сумата за пѣкнитѣ и дневнитѣ пари на инспекторитѣ и управителитѣ на разсадницитѣ. Въ графата „разходъ по риболовството“ сумата за пикьори, фигуранти и пр. се увеличи съ 1.000 л. Така щото, увеличението въ § 10 става съ 1.700 л. Оттамъ дохождаме на § 31. Увеличава се съ 800 л. за 4 мѣсеца прѣзъ 1902 г. съдържанието на двама волнонаемни учители въ търговското училище въ Свищовъ съ годишна заплата по 1.200 л. Увеличава се този параграфъ съ единъ майсторъ-тъкачъ за модерни свилени платове въ Враца за 7 мѣсеца 3.500 л. Сжщо така става увеличение съ единъ майсторъ по сламеното шапкарство за 7 мѣсеца 1.400 л.

Минавамъ на § 39 — търговско-промишленъ музей при Министерството на Търговията и Земледѣлието. Прѣдвидѣ се за отпушане аванси на дребнитѣ занаятчи и индустриалци, слѣдъ изработване и депозирание отъ тѣхъ стоки — 5.000 л. Параграфъ 40 се намалява на 1.000 л. Създава се новъ параграфъ, 41, за уреждане образцова работилница въ

Враца за ръчно тъкане на модерни свилени платове за 7 месеца 4.000 л. Това е бившият § 17, който се заличава и на негово място се създава нов параграфъ съ 4.000 л. Параграфъ 42 е новосъздаденъ параграфъ — за проучване на житната търговия и брашнената индустрия, както и на мъркитъ, които би способствували за укрѣпяване и разширение на пазаритъ имъ въ странство, 4.000 л. Минавамъ на § 47. Въ него се възстановява помощницътъ на счетоводители въ Държавната Печатница съ заплата 2.280 л., който по прѣдставения бюджетъ бѣше заличенъ. Сумата въ § 52, прѣдвидена за купуване консомативни материали, се намали съ 10.000 л. и отъ 220.000 л. става 210.000 л. Минавамъ по-нататъкъ, къмъ § 55, буква а; той се увеличава съ една длъжностъ, първокласенъ лѣсничей, съ годишна заплата 3.600 л., за 7 месеца прави 2.100 л. Понататъкъ § 78, който се увеличава съ 8.166 л. Тѣзи 8.166 л. иматъ своето прѣдназначение за ветеринарна станция, като се прибавятъ къмъ графата на разходитъ за ветеринаренъ персоналъ по кадастрирането на добитъка.

И така, по тѣзи измѣнения, които се направиха отъ страна на бюджетарната комисия, ние получаваме едно увеличение въ обща цифра по бюджета отъ 32.996 л. и едно намаление отъ 20.905 л. Така щото, собствено казано, бюджетътъ на Министерството на Търговията и Земледѣлието, споредъ приетото рѣшение отъ страна на бюджетарната комисия, се увеличава съ около 12.000 л. Това е увеличението на този бюджетъ.

Слѣдъ този общъ отчетъ, който азъ дадохъ на почетаемото Събрание за измѣненията, които послѣдваха въ бюджета на Министерството на Търговията и Земледѣлието, имамъ да прибавя, че комисията се занима съ други въпроси, които, разбира се, бѣха отъ общъ интересъ за управлението на това министерство, централното управление, а така сѣщо и за реформирането на земледѣлческитъ училища. Изказаха се желаниа за реформирането на земледѣлческитъ училища, а така сѣщо и други желаниа по разнитъ клонове на земледѣлието и търговията. Тѣзи въпроси, съ общи думи ще ви кажа, бѣха обсъдени и комисията се сдоби съ едно категорично обѣщание отъ страна на г. Министра на Търговията и Земледѣлието, че той ще вземе или взима актъ отъ всички мнѣния, които се изказаха отъ страна на г. г. комисаритъ, и даде тържествено своитъ си обѣщания да проучи работата добръ и въ идущата сесия да се яви съ редъ реформи, които да удовлетворятъ нуждитъ, а така сѣщо и да задоволятъ мнѣнията, които се изказаха отъ страна на г. г. комисаритъ въ бюджетарната комисия.

Министъръ П. Абрашевъ: Азъ обѣщахъ, че ще влѣза въ идущата Камара съ единъ реформиранъ бюджетъ. Туй казахъ!

Докладчикъ И. Воденчаровъ: И още казахте. (К. Досевъ: Значи, има една разлика!)

Слѣдъ това, ще пристѣпя, г-да народни прѣдставители, да докладвамъ бюджета и въ подробности; ще ви докладвамъ сега така, както сѣ станали измѣненията.

П. Каравеловъ: Я ми дайте думата да задамъ само единъ въпросъ, прѣди да се започне докладването на бюджета.

Прѣдседателствующъ Д. К. Поповъ: Г-нъ Каравеловъ има думата.

П. Каравеловъ: Истина ли е, г-нъ министре, че Вие сте искали да докарате нѣкакви чужденци, за да управляватъ двѣтъ директорства? Говори се тукъ, че Вие ще образувате директории отъ Вашето министерство и ще докарате чужденци да ги управляватъ.

Министъръ П. Абрашевъ: За мене въпросътъ не е рѣшенъ, дали ще трѣбва да викамъ чужденци да заематъ мѣстата на началници на тия отдѣли, които азъ мисля да образувамъ въ министерството. Вѣрно е, обаче, че ще сгруппирамъ земледѣлческото отдѣление, ветеринарното отдѣление и горското отдѣление въ единъ отдѣлъ, а отдѣлението по търговията и отдѣлението по минитъ — въ другъ отдѣлъ. Това ще направи.

П. Каравеловъ: Сега ли мислите, или въ идущата сесия?

Министъръ П. Абрашевъ: Не сега, въ идущата сесия.

П. Каравеловъ: Тогава ще мислите за чужденцитъ?

Министъръ П. Абрашевъ: Тогава ще мисля, разбира се. Комисията изказваше такова мнѣние. Нали бѣхте тамъ.

П. Каравеловъ: Азъ не чухъ да се говори тамъ за чужденци.

Министъръ П. Абрашевъ: За чужденци нищо не се говори.

Докладчикъ И. Воденчаровъ: (Чете.)

„Министерство на Търговията и Земледѣлието.

Глава I.

§ 1. За съдържание личния съставъ на централното управление.

За 5 м.	За 7 м.		За 5 м.		За 7 м.		Годишно едному	На всички
1	1	Министъръ	6.250	8.750	15.000	15.000		
1	1	Счетоводителъ	1.725	2.415	4.140	4.140		
1	1	Пом. на счетоводителя	1.300	1.820	3.120	3.120		
1	1	Книговодителъ	675	945	1.620	1.620		
1	1	Архиваръ-регистраторъ	1.100	1.540	2.640	2.640		
2	2	Помощници на архиваря	1.350	1.890	1.620	3.240		
—	—	За писари и разсилни и за работници по литогра- фията и химографа	8.333	12.667	—	2.000		

Комисията заличи книговодителя и единъ отъ помощниците на архиваря. (Чете.)

„Отдѣление за земледѣлието.

За 5 м.	За 7 м.		За 5 м.	За 7 м.	Годишно едному	На всички
1	1	Началникъ на отдѣлението	2.150	3.010	5.160	5.160
2	2	Главни инспектори . . .	4.000	5.600	4.800	9.600
1	1	I-класенъ помощникъ на началника	1.500	2.100	3.600	3.600
1	1	II-класенъ помощникъ на началника	1.100	1.540	2.640	2.640

Отдѣление за търговията, индустрията и занаятите.

1	1	Началникъ на отдѣлението	2.150	3.010	5.160	5.160
1	1	Инспекторъ по търговията, индустрията и занаятите (сщо и юристконсултъ на министерството) . .	2.000	2.800	4.800	4.800
1	1	I-класенъ помощникъ на началника	1.500	2.100	3.600	3.600
1	1	Директоръ на търговско- промишления музей . .	1.100	1.540	2.640	2.640
1	1	Книговодителъ - счетоводи- тель на музея	500	700	1.200	1.200
1	1	Разсилень-продавачъ . .	400	490	840	890

Отдѣление за горитѣ.

1	1	Началникъ на отдѣлението	2.150	3.010	5.160	5.160
1	1	Главенъ инспекторъ . . .	2.000	2.800	4.800	4.800
—	1	I-класенъ помощникъ на началника	—	2.100	3.600	2.100

Отдѣление за минитѣ.

1	1	Началникъ на отдѣлението (инженеръ по минитѣ) .	2.150	3.010	5.160	5.160
1	1	Инженеръ-металургъ . .	1.925	2.695	4.620	4.620
3	3	Районни инженери по ми- нитѣ	5.175	7.245	4.140	12.420
1	1	Геологъ-минералогъ . . .	1.725	2.415	4.140	4.140
1	1	II-класенъ помощникъ на началника	1.100	1.540	2.640	2.640
1	1	Книговод.-чертежникъ . .	875	1.225	2.100	2.100
1	1	Надзирателъ по минитѣ .	475	665	1.140	1.140

Единиятъ отъ районнитѣ инженери по минитѣ комисията заличи за отсега нататъкъ. (Чете.)

„Отдѣление ветеринарно-конезаводно.

За 5 м.	За 7 м.		За 5 м.	За 7 м.	Годишно едному	На всички
1	1	Началникъ на отдѣлението (ветеринаренъ лѣкаръ) .	2.150	3.010	5.160	5.160
2	2	Помощници на началника	1.750	2.450	2.100	4.200

Министъръ П. Абрашевъ: Г-да народни прѣдставители! Въ комисията азъ бѣхъ изненаданъ отъ желанието на г. г. комисаритѣ да намалятъ персонала въ централното управление съ единъ книговодителъ и единъ помощникъ-архиваръ. Азъ се противихъ на това зачъртаване на тия длъжностни лица и то по съображения твърдѣ въски, които сега ще изложа прѣдъ васъ. Намирамъ за нужно да изложа тия съображения прѣдъ васъ, като се надѣя, че вие ще се съгласите, че както книговодителъ, така и помощникътъ на архиваря трѣбва да бѣдатъ оставени.

Ако вземемъ да разгърнемъ бюджетитѣ на Министерството на Търговията и Земледѣлието отъ

врѣмето, когато това министерство е било създадено, ние ще намѣримъ, че счетоводството първоначално се е състояло отъ слѣдующия персоналъ — това е въ 1894 г.: — единъ началникъ-счетоводителъ, единъ главенъ контролоръ, единъ подначалникъ и единъ книговодителъ. Днесъ, когато министерството се е развило въ три пѣти или въ четири пѣти повече, отколкото е било въ 1894 г., когато министерството, вслѣдствие на разнообразието на работитѣ си, има ежегодно да издава платежни заповѣди за милиони лева, и една цифра много почтена, около 15.000 платежни заповѣди, тогава дохождате и ми съкращавате единъ книговодителъ и по този начинъ спъвате свършено работата въ министерството. Азъ обяснихъ на г. г. комисаритѣ, че такова едно съкращение ще бѣде въ врѣда на работата, обаче тѣ не ме послушаха; затова азъ ще моля народното прѣдставителство да се съгласи съ мене, да се възстановятъ длъжноститѣ на книговодителъ и помощникъ-архиваря. Въ едно министерство, въ което се съсредоточаватъ толкова разнообразни учрѣждения, като започнете отъ различнитѣ отдѣления и свършите съ Държавната Печатница, мината „Перникъ“ и Дирекцията на статистиката, вие ще се съгласите, че само съ единъ счетоводителъ и единъ помощникъ не може да се върши работата. За да видите, че моето министерство, тъй да се каже, свършено неоправдано се обижда съ тия врѣдни съкращения, азъ ще ви покажа отъ какви лица се състои счетоводството въ другитѣ министерства. Ето: въ Министерството на Външнитѣ Работи и Изповѣданията — вие знаете отъ какви отдѣления се състои това министерство — има единъ счетоводителъ . . (Н. Гимиджийски: То още не е минало!) Е добръ, тогазъ ще ви цитирамъ Министерството на Финанситѣ: единъ счетоводителъ, единъ старши помощникъ, единъ младши помощникъ, единъ книговодителъ и единъ економъ. (Н. Гимиджийски: То е централно счетоводство.) Въ Министерството на Правосъдието, бюджетътъ на което е вече миналъ, вие имате: единъ счетоводителъ и двама помощници. Съгласете се, че работата въ Министерството на Правосъдието е много по-малка, отколкото въ Министерството на Търговията и Земледѣлието. (Н. Гимиджийски: Ама при единъ началникъ!) Но толкова повече при това министерство, което има петъ отдѣления и което има още: мината „Перникъ“, Дирекцията на статистиката, Държавната Печатница — едни цѣли министерства. *Raison de plus*, въ туй централно управление трѣбва да има повече персоналъ. Ваша работа е, но азъ ви казвамъ, че по този начинъ ще се тормози работата и нѣма да върви въ редъ. Ето защо азъ ще ходатайствувамъ длъжността книговодителъ въ счетоводното отдѣление да не се зачерква.

По-нататъкъ, зачеркнала се е длъжността помощникъ-архиваръ. Трѣбва да ви обърна вниманието върху обстоятелството, че, собствено, архивата се завежда отъ архиваря и отъ единъ помощникъ, а другиятъ помощникъ служи като реги-

страторъ въ министерството; неговата работа е отдѣлна. И въ едно министерство, въ което има ежегодно 41.000 изходящи писма и почти толкова входящи, една архива, която се слага отъ толкова разнообразни учрѣждения, вие сами ще дойдете до заключение, че съ единъ архиваръ и единъ помощникъ не може да се урежда. Азъ ще обърна вниманието на почитаемото прѣдставителство, че до 1899 г. всѣко отдѣление е имало отдѣленъ архиваръ; отъ 1899 г. архивитѣ при отдѣленията сѣ били унищожени и останала въ тая обща архива, водена отъ единъ архиваръ и двама помощници, а днесъ зачеркватъ единствения останалъ помощникъ-архиваръ. Азъ мисля, че ако е работа да се съставява бюджетъ по начинъ, щото да върви работата, този помощникъ трѣбва да остане, а ако искаме да съставяваме бюджетъ, за да се тормози работата, тогава може да се зачеркне не само помощникъ-архиварътъ, но и цѣлата архива. Азъ ще ходатайствувамъ, прочее, както книговодителътъ, така и помощникъ-архиварътъ, тѣзи двѣ длѣжности да останатъ.

Азъ прѣдставихъ бюджета съ едно увеличение въ параграфа за писари и разсилни съ една сума отъ 1.000 л. Увеличихъ тоя параграфъ на 20.000 л. — съ 1.000 л., не защото ми се харесваше да видя единъ увеличенъ бюджетъ въ параграфа за писаритѣ и разсилнитѣ, ами защото нуждата го диктуваше. Отъ направената справка въ министерството видѣхъ, че при тази разнообразна работа, която има министерството, съ 20.000 л. не може да се издържа цѣлнитъ писарски персоналъ, въ който влизатъ и разсилнитѣ. И комисията ми зачеркна именно тия 1.000 л., и съ пълно знание, че това е въ ущърбъ на работата, защото азъ ъмъ обяснихъ, че интересътъ на работата изисква да вземемъ и придадемъ още 1.000 л. за писари и разсилни, понеже, както по-рано загатнахъ, вие имаме изходящи номера 40.000 и повече. Хората по разни нужди се обръщатъ къмъ насъ всѣки денъ съ писма, и ние имъ отговаряме, а за това има нужда отъ по-големо число писари. Ето защо азъ ще ходатайствувамъ и тази сума отъ 1.000 л. да остане прибавена къмъ кредита за писари и разсилни.

По-нататкъ, г-да народни прѣдставители, азъ ще ходатайствувамъ въ отдѣлението за минитѣ да си остане и третиятъ районенъ инженеръ. Азъ намирамъ, че въ случая бюджетарната комисия, когато е зачервнала длѣжността на третия районенъ инженеръ, е постѣпила въпрѣки закона. До миналата година винаги сѣмъ се значили като районни инженери трима души, а по недостаткъ на лица специалисти сѣмъ били оставали само двама. Миналата година моятъ уважаемъ прѣдшественикъ е назначилъ още единъ трети районенъ инженеръ, както това се прѣдвижда въ закона за минитѣ, защото, споредъ закона за минитѣ, азъ ще ви цитирамъ, ако обичате, самия членъ. Чл. 66 гласи: „Надзорътъ на минитѣ ще се повѣри на районни инженери по минитѣ. За тази цѣль страната се подраздѣля на три минералогически райони, всѣки

отъ които е повѣренъ на единъ инженеръ по минитѣ“. Значи, самиятъ законъ прѣдвижда, че трѣбва да има такива трима районни инженери. И тогава азъ не разбирамъ, какъ може по бюджета, вмѣсто трима, да се оставатъ само двама, толкова повече че азъ обяснихъ въ бюджетарната комисия, че има нужда отъ трима минни инженери при министерството и нуждата е накарала моятъ прѣдшественикъ да назначи третия — дотогава мѣстото е било вакантно. Вие ще се съгласите съ мене, че въ едно отдѣление за минитѣ, дѣто ежегодно се даватъ маса периметри за изкопаеми неща, дѣто за даване концесии се изисква да ставатъ специални провѣрки, въ които трѣбва да участвува и единъ миненъ инженеръ, въ едно отдѣление, дѣто споредъ закона се налага на тия минни инженери да правятъ ревизии на минитѣ, които се експлоатиратъ, да ревизиратъ и изучаването на периметритѣ, такова едно отдѣление не може да съществува само съ двама районни инженери. Трѣбва да прибавя още и туй, че пакъ прѣдъ видъ на тия економии е направено едно нѣщо противозаконно отъ страна на министерството: тия трима минни инженери трѣбва да бждатъ не въ министерството, а по своитѣ райони, но понеже прѣждебвншитѣ министри искали да правятъ економии отъ наема и отъ канцеларскитѣ, взели и ги довели тукъ, въ министерството. Азъ въ всѣки случай ходатайствувамъ да си останатъ трима районни инженери и да ми се даде възможностъ да оползотворя тия минни инженери, както законътъ изисква.

Тия сѣмъ бѣлѣжкитѣ, които искахъ да направя, и ще ходатайствувамъ да се приеме параграфътъ по бюджета тѣй, както отъ мене е прѣдставенъ.

В. Димитровъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Макаръ тактиката, възприета отъ болшинството и отъ червената маса, да е възведена вече въ система, да се измѣнява дневниятъ редъ въ Народното Собрание и да се намиратъ народнитѣ прѣдставители въ разплохъ, безъ книжка, безъ да сѣмъ приготвени, безъ бюджетопроектитѣ, за да могатъ да взематъ думата по важни бюджети, какъвто е, смѣтамъ азъ, бюджетътъ на Министерството на Търговията и Земледѣлието; макаръ, казвамъ, това да е възведено въ система, азъ, при всичко че exproptio съмъ принуденъ да взема думата, ще ви занимавамъ малко по това министерство и по неговия бюджетъ и ще моля народното прѣдставителство да има търпѣнието да ме изслуша докрай. (Министръ Д-ръ А. Радевъ: Вчера не бѣше ли на дневенъ редъ?) Имаше го, но бѣше по-прѣди бюджетътъ по Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи, а вашиятъ докладчикъ нарочно благоволи да уфейка. (Министръ Д-ръ А. Радевъ: Снощи се рѣши така!) Не е така. Отворѣте дневния редъ и ще видите, че слѣдъ конвенцията за риболовството върви бюджетътъ по Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи; слѣдователно, народното прѣдставителство имаше основание да чака да се раз-

гледа сега бюджетът на Вътрешните Работи. (Министър Д-ръ А. Радев: Снощи рѣшихме, че бюджетът по Министерството на Търговията и Земледелието ще се гледа подиръ конвенцията съ Ромъния!) Питайте цѣлата опозиция, тя ще Ви каже, че нищо подобно нѣма! (Министър Д-ръ А. Радев: Азъ Ви казвамъ, тукъ дневниятъ редъ какъ казва, какво ще имаме. Види се, разчитайте, че конвенцията ще отнеме двѣ засѣдания.) Не е така. Трѣбваше да се разгледа бюджетът на Вътрешното Министерство, но по едно или друго съображение, не зная азъ, дали правителството го направи или болшинството, но г. Геню Начовъ благоволи да уфейка. (Т. Орловъ: Не помните ли, кога се прѣреди дневниятъ редъ?) На прѣдмета. Казвамъ, въпреки всичко това, азъ съмъ длъженъ да занимаю народното прѣдставителство съ този бюджетъ малко повече.

Г-да народни прѣдставители! Когато става дума за бюджета на Министерството на Търговията и Земледелието, вие, не ще съмнѣние, разбирате какво значение има за българската държава и за българския народъ земледелието и търговията. Вие, не ще съмнѣние, ще разберете значението му отъ самия бюджетъ, когато хвърлите единъ погледъ на него — 5 отдѣления, които не съществуватъ въ никое министерство: отдѣление на земледелието, отдѣление на търговията, индустрията и занаятите, отдѣление на горитѣ, отдѣление на минитѣ и отдѣление на ветеринарството. Казвамъ, оттукъ вие ще разберете, че сърцето, така да се каже, на българската държава е тукъ. Тукъ сѫ богатствата на българската държава; тукъ е нашето земледѣлие, за което всички плачемъ; тукъ е българската търговия; тукъ е българската индустрия; тукъ сѫ българските занаяти — тукъ е всичко събрано. Едно нѣщо обаче липсва, именно това, за което сме длъжни да повдигнемъ въпросъ, което именно трѣбва да влѣзе въ това министерство, и то е отдѣлението на труда. Защото тамъ, дѣто става дума за капитали — въ Министерството на Търговията и Земледелието, — тамъ нераздѣлно върви заедно съ този капиталъ и трудътъ. Вие не можете да дѣлите труда отъ капитала. Вие не можете да правите такива подраздѣления, каквито сте направили тукъ въ самия бюджетъ. Ако българската държава за своето социално развитие, за своето бѣдѣще, за своя прогресъ е длъжна да покровителствува земледѣлието, да покровителствува индустрията, да покровителствува фабрикацията, да покровителствува капиталитѣ, да покровителствува занаятитѣ, — всичко, което произвежда и което натрупва националнитѣ богатства, вие не можете да отречете факта, че заедно съ това рамо до рамо стои и трудътъ, на гърба на който трудъ именно капиталитѣ се образуватъ. И, слѣдователно, когато става дума за подраздѣлението въ това министерство, вие винаги се отчудвате, било за началницитѣ на отдѣление въ отдѣла на земледѣлието, било за началницитѣ на отдѣление въ отдѣла на търговията, било за ония

на горитѣ, минитѣ и на ветеринарното отдѣление. И казвамъ, че г. министърътъ одевѣ намека на въпроса, че той не е съгласенъ, въпреки това, че въ казаното отдѣление има началници и подначалници цѣла бригада, а има и инспектори, г. министърътъ каза: „не съмъ съгласенъ да унищожите единъ инспекторъ по минитѣ. Какъ така: ние търсимъ мини, рудници, богатства, каменни въглища, златни руди, намъ трѣбватъ тия инспектори по минитѣ, за да отидемъ да откриваме периметри, за да обогатяваме държавата.“ Да, г-нѣ министри, съгласенъ съмъ съ Васъ, че намъ трѣбватъ подобни инспектори, а не Ви ли е угодно, г-нѣ министри, да си повдигнете гласа тукъ и да кажете: намъ тоже ни трѣбва единъ инспекторъ на труда, който да се грижи за работницитѣ въ фабрицитѣ и работилницитѣ, въ минитѣ, въ държавнитѣ ателиета, всичко това, което работи като мравка, намъ трѣбва единъ инспекторъ, който да се грижи за него; трѣбва законъ за тия работници, именно, които, недѣйте забравя, сѫ една грамадна частъ отъ българския народъ. И ако вие не се погрижите да създадете инспекторатъ, който да се грижи зарадъ тѣхъ, да създадете законъ, какъвто е законътъ за покровителствуването на индустрията, ако не се погрижите не да имъ дадете субсидии, както на Deutsche Levante Linie и на захарната фабрика, но поне да имъ създадете единъ приютъ, та когато се осакатятъ, да ги цѣрятъ тамъ, вие не се грижите зарадъ тази държава; напротивъ, вие ставате причина, като занемарвате този клонъ, като занемарвате покровителството на този грамаденъ слой отъ българския народъ, вие ставате причина за израждането на тоя народъ, вие ставате причина да бѣде той кекавъ, боленъ и неспособенъ за никаква работа. (Д. Манчовъ: Ами кому казвате „вие, вие, вие!“) Ще Ви кажа. Бѣдѣте спокоенъ! Дѣдо Манчовъ! Ти, като добъръ християнинъ, трѣбва да слушашъ.

Г-да народни прѣдставители! Въ това министерство, което е създадено отъ нѣколко години, всичко, ама всичко, се е правило не за друго, а само за бюрократизма. Забѣлѣжете добръ, че това министерство, макаръ и да е създадено да покровителствува индустрията, да покровителствува фабрикацията, да покровителствува търговията или да се стреми къмъ повдигането на националнитѣ богатства, било на горитѣ, било на нашитѣ мини, било за повдигането на скотовѣдството, нищо не е направило за повдигането имъ. Въ това министерство само бюрократизмътъ се е развивалъ и бюрократизмътъ, който е достигналъ у насъ, въ България, специално въ това министерство, до своята кулминационна точка: началници, подначалници, всичко, раздѣлено на нѣколко отдѣления, не е направено за друго нищо, освѣнъ за да се покровителствуватъ тия или ония чиновници, да се даде работа на тия или ония. Кажете ми, за Бога, какво е направено по нашето минно дѣло, напр.? Вие, г-нѣ министри, поддържате, че това отдѣление не

бива да се закрие. Даже Вие не допускате инспекторската длъжност да се закрие. Какво е направено по нашите мини? Подиръ малко азъ ще заговоря съ факти, които и Вие не игнорирате, макаръ да сте отъ малко време на тази скамейка, и тогава ще видите, че въ казаното министерство бюрократизмътъ се е развивалъ, но не и онази дѣятелностъ, която е необходима. Какво е направено напр., за да се даде потокъ на нашето земледѣлие, за да се подобри, да го повдигнемъ до онай модерна висока култура, която му е необходима да може качеството и количеството да конкуриратъ европейскитѣ жита, американскитѣ и индийскитѣ. Какво е направено по отдѣлението на търговията и индустрията? Ако е въпросътъ да се даде една концесия по комшийски на нѣкой партизанинъ, това признавамъ, че е направено, но общо за българската индустрия, за българската фабрикация какво е направено? Направено е, пакъ казвамъ, това, което се казва по комшийски начинъ да се даде концесия на Стояна или Петкана или на едн-кое си външно дружество — за рушветъ. И това е правено, и това се прави постоянно, но общо взето за българска индустрия, за българска търговия, за занаяти, нищо не е направено. Тамъ се развива бюрократизмътъ, тамъ се вършатъ злоупотребления и най-подиръ туй, което казахъ: по комшийски начинъ да се раздаватъ концесии.

Да минемъ на горитѣ. Какво сте направили вие въ продължение на толкова години? Азъ ще заговоря подиръ съ цифри и ще ви кажа, че за 3.000.000 хектара гора ние харчимъ 700.000 фр., а имаме приходъ 300.000 или 400.000 фр. И азъ ще Ви кажа, г-нѣ министре, че Вие държите това отдѣление тамъ не за друго, а защото трѣбва да има едно горско отдѣление, трѣбва да има лѣсничей, трѣбва да има началници на отдѣления; трѣбва да има всички тѣзи голѣмци, таксатори и пр., които да сноватъ по всички линии на България, да си даватъ командитѣ отгукъ за горитѣ: какви мѣрки да се прѣдприематъ и т. н., но въ резултатъ вие имате, отъ 25 години, откакъ се е освободила България, нищо друго, а поголовно опустошаване на нашитѣ гори; вие имате вече днесъ гори, които едвали могатъ да ви дадатъ материалъ за гориво, но нѣмате нито една гора, която да ви даде материалъ за градиво. И въ резултатъ отъ 3.000.000 хектара гора въ България вие сте принудени да докарвате отвън материалъ за градиво. Това го говорятъ статистическитѣ данни и е извѣстно всѣкому. Ако е въпросъ да говоримъ за Рилската обител, на която цѣлата гора е вече прогнана, и Рилската обител е принудена вече да я дава на Балабанова въ аренда, то е другъ въпросъ. Ако е въпросъ да говоримъ за Пенцескитѣ гори, ако е въпросъ да говоримъ за Лонгоса, и за тѣхъ ще говоримъ и ще видимъ, че нищо не е направено.

Да минемъ на минитѣ. Какво сте направили? Вие казвате, че не трѣбва да се намалява персоналтѣ. Да видимъ закона за минитѣ. Какво казва

той? И оттолкова време, откакто имате отдѣление минно, инженери, бригади, които ходятъ на държавни разноси да сондиратъ почвата, да дирятъ периметри — ще дойдемъ на вещественитѣ разходи, за да видите колко харчи държавата за да се откриятъ периметри, — кажете ми резултата, г-нѣ министре! Този ли е резултатътъ, че вашитѣ инженери ходятъ на държавна смѣтка да търсятъ мини и, слѣдъ като ги откриятъ съ грамадни богатства, да ви даватъ шарлатански рапорти, че нѣма нищо, и на втория денъ да си даватъ оставката и да ставатъ ортаци съ белгийски компании? Този ли е резултатътъ? Ще дойдемъ по-послѣ да говоримъ за имена конкретно, и като заговоря, ще сваля отъ себе си всѣкаква парламентарна отговорностъ, който обича, да ме тегли подъ сждъ! (Н. Поповъ: То е единъ случай и можете да го кажете.) Не е единъ случай, много сж; и азъ ще ви ги цитирамъ. (Министъръ П. Абрашевъ: Въ кое време?) Не казвамъ, че е въ Вашето министерствуване; азъ не закачамъ Валпата персона, а говоря за института на Министерството на Търговията и Земледѣлието, за неговия бюджетъ и какво значение има за нашата държава.

Да минемъ на ветеринарното отдѣление. Какво сте направили Вие? Питамъ азъ, Вашитѣ статистически свѣдѣния какво пишатъ за нашия добитѣкъ въ България, за едрия и дребния добитѣкъ? (Д. Манчовъ: Употрѣблявай думата „ние“ какво сме направили.) Какво е направено въ това ветеринарно отдѣление? Това ли е направено, г-нѣ министре, че Вие имате едно ветеринарно отдѣление конезаводеко — нѣма да говоримъ за Гурмазово, нѣма да говоримъ за Божурище, нѣма да говоримъ за тѣзи дѣна, за злоупотребленията, които ставатъ тамъ! (Министъръ П. Абрашевъ: Тѣ не сж отъ нашето вѣдомство.) Вие и тамъ харчите пари; ще дойдемъ сега на специалния бюджетъ и ще видите. Казвамъ, за народното прѣдставителство трѣбва да бжде едно нѣщо извѣстно. Това отдѣление, което се грижи за подобрието на добитѣка, което се грижи за подобрието на нашитѣ коне, което се грижи за подобрието въобще на всички тии домашни животни, които се намиратъ въ България, отъ които искаме да се ползуваме било за нашитѣ нужди, или за експортъ на голѣмия добитѣкъ, овци, кокошки и пр. и пр., за всички тѣзи домашни животни, които сж намъ необходими, какво е направено въ това отдѣление? Нищо положително. И статистиката говори много печални работи! Ще ви кажа едно нѣщо много важно. Вие имате тамъ единъ началникъ и двама подначалници на отдѣление, които — моитѣ свѣдѣния говорятъ — единиятъ отъ тѣхъ е бившъ стражаръ, а другиятъ отъ тѣхъ е бившъ разсилень при извѣстно министерство. (Министъръ П. Абрашевъ: Въ кое отдѣление?) Въ ветеринарното отдѣление. Туй да се отбѣлжи добръ и да се провѣри. И началникътъ протезира тѣзи господа и Вие сте заварили това. Туй можете да провѣрите въ цѣлото мини-

стерство. Това е фактът, че ние държим на такива високи постове хора вземени просто от улицата. Това сж факти, които говорят много красиво за нашите чиновници в министерството.

Но да дойдем до общата част. Г-да народни представители! Когато става дума за Министерството на Търговията и Земледелието — както казахъ, то е министерство, което обема не само всички богатства на страната, но което обема всички клонове на нашето стопанство: земледелие, търговия, индустрия, труд, всичко това, което натрупва народните богатства и на плещите на което се крѣпи тази държава, — питамъ ви азъ, трѣбва ли да си зададемъ единъ пътъ завинаги въпроса: каква е цѣльта на едно министерство на търговията и земледелието? И къмъ какво то се стреми, коя е онази цѣль, къмъ която то цѣли, така да се каже, и, като се обясни добри цѣльта, да се попитаме тогава срѣдствата, които се харчатъ за това министерство отъ една страна, и системата на неговата организация въ самото министерство, отговарятъ ли напълно на цѣльта, т. е. съ тѣзи срѣдства, които харчимъ ние за Министерството на Търговията, отъ една страна, и съ тази рутинна организация, която е създадена такава, каквато ни се прѣдставява, може ли да се постигне онази широка, онази грамадна, онази велика цѣль, която има едно министерство на търговията и земледелието? Азъ отговарямъ, че не. Тѣй както досега у насъ сж се разпрѣдѣляли срѣдствата, отъ една страна, за това министерство и, отъ друга страна, тѣй както самата организация е създадена въ това министерство, цѣльта не се постига. Постига се това, което азъ казахъ, да, — да се създаде едно чисто бюрократическо министерство, началници, подначалници, да се създаватъ всевъзможни клоки, интриги, всевъзможни кавги и да се гледа на въпросите чисто по комшийски. Това е направено срѣщу оная велика цѣль, която може да има едно министерство на търговията и земледелието, защото, когато казваме министерство на земледелие и търговия, самото название ясно говори за него: то има за задача, първо, да повдигне земледелието на онази висота, на онова положение въ културно отношение, въ което положение се намиратъ всички земледѣлчески модерни страни. Ние, г-да народни представители, не можемъ да се задоволимъ съ тази стопанска наредба, съ тази система на нашето земледѣлие, тѣй както се обработва нашата земя, тѣй както се култивиратъ такива сѣмена, каквито се сѣятъ въ нашата земя, тѣй както земледелието е у насъ раздробено, тѣй както е неурегулирано — забѣлѣжете, защото най-важното нѣщо, на което Министерството на Търговията и Земледелието досега не е обърнало внимание, то е именно урегулирането на земледѣлието, — тѣй както е сложена самата работа, да не говоримъ вече за самата техника, за самите машини, за самите сѣчива, всички тѣзи необходими нѣща за земледѣлието. Азъ поддържамъ, че буквално нищо не е направено у насъ,

защото, ако има въ източния край на България, въ тѣй наречената Българска Добруджа, Балчикъ, Добричъ, Варненско и т. н., ако тамъ има отчасти прокарани или да сж си пробили пътъ земледѣлчески машини, това не се дължи, нека не се забравя, на Министерството на Търговията и Земледѣлието, не на неговите органи, както поддържаше г. началникътъ Сарановъ, когато се разглеждаше бюджетътъ въ комисията, но азъ пакъ поддържамъ, че неговите органи много малко сж повлияли; това се дължи главно на онѣзи хора, които сж заинтересовани, отъ една страна, да продаватъ своите сѣчива, своите американски и английски машини, а отчасти и на онова население, което е заселило източния край на България, което произлиза отъ Ромѣнска Добруджа, и което, каквото щете казвайте, но въ културно отношение стои малко по-високо, което култивира своята земя, развива своето земледѣлие по единъ по-рационаленъ начинъ и, научено на този начинъ на земледѣлие, прѣселено тукъ по една или друга причина, то е почнало да обработва земята си по рационаленъ начинъ. Но не е, казвамъ, Министерството на Търговията и Земледѣлието съ своите органи, което да е направило нѣщо по този отдѣлъ. Ако е въпросътъ за онѣзи прочути прѣскалки, които се купуваха едно врѣме, и синия камъкъ, нѣма нужда да ви говоря какъ се доставя, кому се продаваха и по какъвъ начинъ се популяризираха между населението. Истина е, че отъ една страна министерството се загрижи доста, тѣзи прѣскалки послужиха на това население, което се занимава съ винодѣлие и лозарство, но лопитѣ езици говорятъ много некрасиви истории за тѣзи прѣскалки и синия камъкъ.

Да минемъ на друго отдѣление, отдѣлението на търговията, индустрията и занаятите, въ което би трѣбвало да влѣзе непрѣмѣнно и трудътъ, защото тамъ, дѣто е търговията, дѣто е индустрията, дѣто е занаятътъ, тамъ е и трудътъ. Въ това отдѣление, както казахъ, пакъ ние виждаме началниците му, подначалниците му, всичкия тоя бюрократизъмъ. Азъ бихъ желалъ да ми се каже въ края на краищата какво е направило това отдѣление отъ своето съществуване досега. При този персоналъ, при тѣзи веществени разходи, при тѣзи уредби, при тази разпрѣдѣленостъ, какво е направило това отдѣление? Има дѣйствително маса концесии дадени, казахъ го това; има единъ законъ за покровителствуване индустрията, да, знаемъ го и него и знаемъ кого покровителствува, знаемъ защо се е създадъ, знаемъ и какъ се прилага той. Всичко това е направено дѣйствително много хубаво, но самиятъ законъ и всички мѣроприятия, които сж взети досега отъ това отдѣление, ни най-малко не сж дали толчокъ на българската търговия in concreto, а не по единично. По единично може да сте облагодѣтелствували Стояна или Драгана, то е другъ въпросъ, но азъ казвамъ за индустрията и търговията изобщо. Има единъ законъ за покровителствуване на индустрията, нищо повече, и съ този законъ какъ се

покровителствуват хората, какъ се покровителствува българската търговия, народното прѣдставителство знае, а пъкъ и самъ Министерътъ на Търговията и Индустрията не може да игнорира това. Но, казвамъ, нищо подобно не виждаме въ това отдѣление, освѣтъ единъ бюрократизъмъ, и независимо отъ това, когато се касае да се покровителствува този или онзи отдѣлъ на народното стопанство напълно, и тукъ по всички линии е игнориранъ трудътъ. И тукъ нийдѣ азъ не виждамъ единъ началникъ или инспекторъ на търговията, инспекторъ на индустрията, инспекторъ на занаятитѣ. Па и какъ се създава този инспекторъ? Досега не е съществувалъ. Въ сжщностъ, обаче, трѣбва да знаете едно нѣщо: инспекторъ на индустрията, занаятитѣ и търговията въ България нѣма. Има юристконсултъ при Министерството на Търговията и Земледѣлието, но инспекторъ въ широката смисълъ на думата, каквито има въ Франция, въ Белгия, въ Германия, въ Италия, таква нѣщо нѣмате. Вие имате единъ юристконсултъ въ министерството, който е прѣтоваренъ съ маса работи. Въ всѣко едно отъ тия отдѣления, при всѣки началникъ на отдѣление, постѣпватъ извѣстни бумажки, които той трѣбва да ги разрѣши. За тая цѣль началникътъ веднага бѣга при юристконсулта и му казва: дайте вапето заключение какво да направимъ и пр. Самъ той да се занимава специално съ инспектирането на търговията, на индустрията на труда, таква нѣщо нѣмаме, освѣтъ единички случаи, че по наше настояване, прѣди нѣколко врѣме, по стачката въ Варна, г. министърътъ благоволи да прати този... (Министъръ П. Абрашевъ: Единичко ли изключение?) Позволѣйте! Единиченъ случай, специално въ Варна, да стане арбитъръ, да рѣши въпроситѣ, които бѣха възникнали между работниците и фабриката. Но, вѣтъ отъ това, азъ знаа, че той по свое настояване се е нѣкакъ откопчвалъ отъ министерството да отива да проучва било въ Габрово, било въ Севлиево, било въ други индустриални центрове по нѣщо. Но като институтъ азъ говоря, г-нъ министре! Вие знаете, че има и въ Русия — Вие ми го загатнахте, — но не можемъ да го смѣтаме като институтъ въ такава смисълъ, въ каквато го има въ Франция, Белгия и Германия. (Г. Кирковъ: Тогава има смисълъ!) Това е моята мисълъ. (Министъръ П. Абрашевъ: Азъ съмъ съгласенъ съ Васъ и въ идущи бюджетъ ще го създамъ.) Щомъ Вие създадете, г-нъ министре, института инспекторъ по търговията, индустрията и занаятитѣ, той ще има специална своя работа и Вие ще черпите отъ него всички данни, всички свѣдѣния, които сж Вамъ нужни, когато той проучи въпроса. И винаги той ще Ви казва, какво е положението на този стопански животъ у насъ, какво е положението на търговията и индустрията, и когато дойде въпросъ да сключимъ договоръ съ чужда държава, началникътъ нѣма да отива слѣпешката и мълчеливо, но ще имате хора съ пълно

познание на работата и ще искате отъ тѣхъ работа, ще искате освѣтление. Такова нѣщо нѣма. И ако въ тоя параграфъ на Министерството на търговията, индустрията и занаятитѣ е туренъ инспекторъ на търговията, индустрията и занаятитѣ, нека народното прѣдставителство знае, че това не е вѣрно, че институтъ таквъ нѣма въ министерството, че тамъ има юристконсултъ, който се занимава съ юридически въпроси въ всичките отдѣления и който дава свѣти по всички правни въпроси, които засѣгатъ това министерство и които интересуватъ държавата. Единиченъ случай има, когато се изпрати, както казахъ азъ, или когато самъ отива за изучаването извѣстни въпроси, както е билъ случаятъ въ Севлиево и Габрово. (Министъръ П. Абрашевъ: Както и въ Самоковъ.)

Сега да минемъ къмъ отдѣлението за горитѣ. Г-нъ министре, и това е отдѣление, което не прѣдставлява нищо друго, освѣтъ единъ бюрократизъмъ, какъвто прѣдставляватъ всичките чиновници по горското дѣло. Както Ви доказаха заявленията на жителитѣ отъ Провадийската околия, които искаха да се ползуватъ отъ Лонгоса, които Ви доказаха какво става съ Лонгоса, че той е опустошенъ и пакъ Вие поставихте това отдѣление отъ тукъ съ олимпийско спокойствие да гледа и направлява нашитѣ гори, да дава тонъ и направление какво да вършатъ нашитѣ лѣсничей, какво да вършатъ стражаритѣ, какво да вършатъ таксаторитѣ. Съ това не се подобряватъ горитѣ, съ това нѣма да повдигнете горското дѣло, нѣма да развиете националнитѣ богатства, а, напротивъ, Вие ще станете причина да се опропадатъ горитѣ, защото въ провинцията нѣма ни единъ лѣсничей, който да не е подъ влиянието на този или онзи партизанинъ, на този или онзи началникъ, който 5 дена прѣди изборитѣ да не каже на селянитѣ: влѣзте въ гората и съчете, и слѣдъ изборитѣ, ако партията спечели — добръ, ако не — съставятъ му се актове, и по този начинъ излиза, че горитѣ сж изсѣчени и селянитѣ глобени. (К. Мирски: Кой е този инспекторъ?) Ще дойда съ имена. (К. Мирски: Да не забравите?) Нѣма да забравя. (Г. Кирковъ: Това въ интерпелация се прави — да се каже конкретенъ случай. — Д. Манчовъ: Такова нѣщо не може.) Това, което говоря, ако обичате, да го подкрѣпи съ факти. Ако е въпросъ да се контролиратъ нашитѣ гори по този начинъ, по който сж контролирани досега, както е достигналъ Лонгосътъ да се нази отъ военни, тогава кажете, че не сме въ състояние да управляваме нашитѣ имоти и да ги прѣдадемъ всецѣло на военнитѣ власти, да се образува едно чисто военно управление и да се свърши въпросътъ. Азъ ви казахъ, че гората „Лонгосъ“ се пази отъ военни и това знае г. министърътъ и отъ сжщата гора се сѣкатъ материали и, когато да поискате отъ Военния Министъръ да заплати тѣзи материали, той отговаря: не можемъ! Защото, най-послѣ, ние имаме право да се ползуваме. Казвамъ, ако вие не

се погрижете да наредите горското дѣло така, както го изисква техниката, както го изисква науката; ако вие не се погрижите специално да подобрите персонала въ това вѣдомство, и не само да го подобрите, но и да заставите този персоналъ да живѣе въ гората — този, който се нарича лѣсничей, този, който се нарича горски стражаръ, неговото мѣсто е въ гората, тамъ той трѣбва да си създаде къща, тамъ той трѣбва да си създаде колиба, тамъ да има паркетъ да дѣли гората на участъци и тамъ той подъ неговото прѣмо наблюдение да дава на сѣчене този или онзи участѣкъ на гората, която е стигнала вече за сѣчене и която е почнала вече да гние, и по този начинъ рационално да може да се експлоатиратъ тия гори, за да можемъ по този начинъ, не само като правимъ разходи, да намираме съсипани гори, ами и да чакаме нѣкакви приходи, а същевременно да подновимъ нашитѣ гори. Защото отъ 3.000.000 и нѣколко хектара гори, които имаме и за които гори харчимъ 700.000 л., ние добиваме единъ приходъ отъ 300 или 400.000 л. Това сж факти. А Вие знаете, г-нѣ министри, Вамъ е дадена една статистика за горитѣ въ Ромъния, Вие знаете какъ е уредено тамъ горското дѣло и какви приходи иматъ хората. Но, разбира се, въ Ромъния не подбиратъ персонала отъ улицата; въ Ромъния не назначаватъ току-така единъ лѣсничей; въ Ромъния не назначаватъ току-така единъ горски стражаръ. Мѣчно е да се докаже, напр., че въ всички държави става туй, което става у насъ. Менѣ ми се вижда много странно, но фактъ е, че прѣди нѣколко години се хвана въ Пещера тѣй наречениятъ печатъ, докаранъ специално отъвнѣ, да се удрия дамга на разни дървета и да се сѣкатъ дървета отъ разни прѣдприемачи — това сж факти, които говорятъ много добръ за контрола, който имаме върху нашитѣ гори. Остава вие да си помислите, какви мѣрки трѣбва да се прѣдвидятъ въ туй отдѣление и специално по горското дѣло, ако искате да имате извѣстенъ редъ въ горитѣ, извѣстенъ приходъ отъ горитѣ и ако искате единъ пътъ завинаги да се урегулира тази материя. И нека не се забравя и друго нѣщо, г-да народни прѣдставители. У насъ отъ Освобождението досега 20 пкти, може би, сж ставали измѣнявания и създавания на закони за горитѣ и, въпрѣки това, тази материя още не е урегулирана и не е дала резултати. Забѣлѣжете, че у насъ има маса спорни гори между общини и общини, между общини и държавата, между частни лица и общини, и всичко това съставлява едно такова смѣшание на понятията, едни такива кавги, едни такива процеси, едни такива грамадни суми, харчени по процеси и сждилищата, щото, казвамъ, често виждаме жертви; всѣкиму сж извѣстни сраженията, които ставатъ у насъ между едни села и други. Министерството досега не се е загрижило за това. Когато прѣди нѣколко дена ставаше тукъ дума, въ началото на сесията, за единъ законъ, който да урегулира нашата позе-

мелна собственост, азъ бѣхъ изненаданъ да чуя отъ г. Министра на Правосъдието да ни казва, че „азъ по никакъвъ начинъ нѣма да внеса законъ за собствеността, защото такова нѣщо да се прѣдприеме е много деликатно“. Г-да народни прѣдставители! Ако вие не създадете у насъ законъ за собствеността; ако вие не гарантирате добръ частната собственост; ако вие не урегулируете тази собственост; (Д. Манчовъ: Не „вие“, а „ние“.) ако вие не създадете единъ кадастъръ; ако вие не създадете не въ пълния смисълъ на думата кадастъръ, но поне едно межово измѣрване, да отдѣлите туй, що е държавно, отъ общинското, туй, що е общинско, отъ частното, — бждѣте увѣрени, че тѣзи процеси между села и села, между общини и държава, между общини и частни лица, между държавата и частни лица, тѣзи процеси ще продължаватъ. А пъкъ г. Министерътъ на Правосъдието знае много добръ отъ статистиката, че въ повечето мирови селски сждилища 90% отъ процеситѣ сж за нарушение на владѣние, отъ една страна, и, отъ друга страна, сж актове съставени по горското дѣло — актове, съставени за нарушение закона за горитѣ, но които актове обикновено падатъ и държавата нѣма никакъвъ приходъ. Казвамъ, дотогава, додѣто вие не урегулируете собствеността, додѣто вие не създадете единъ кадастъръ, или ако не кадастъръ, то поне едно межово измѣрване, както е въ Ромънска Добружа, вие не можете да улесните най-напрѣдъ горското дѣло, не можете да турите край на тѣзи процеси, не можете да очаквате добъръ приходъ, добъръ резултатъ, каква да е полза отъ горското дѣло. (Л. Дуковъ: Г-нѣ Димитровъ! Вие подхвърлихте по този пунктъ, че нѣкакви гори се изсѣкли. Не е ли добръ да прочетете нѣщо и да обясните това?) Сега ще прочетемъ постановлението, документи отъ прокурорския паркетъ, за да видите какъ се сѣкатъ горитѣ.

Да минемъ на минутѣ. Г-да народни прѣдставители! Азъ бихъ желалъ, всѣки отъ васъ да турне ръка на сърцето си и да каже добросъвестно: какво е направено въ нашата държава по минното дѣло? Какво върши това отдѣление? Кои сж онѣзи народни богатства, открити, благодарение на сумитѣ, които се харчатъ въ това министерство, и благодарение на тази организация на това отдѣление, благодарение на инженери металурзи, благодарение на инспектори и пр. — какво е направено въобще за нашето минно дѣло? Ако е дума за Пернишката мина, ако е дума за мината отъ Бсбовъ-долъ... (Л. Дуковъ: Азъ моля да ми отговорите на това, което казахъ по горското дѣло, и тогава да минете на другото.) Дѣдо Лазаре! Твоето любопитство ще удовлетвори подиръ 5 минути. (Л. Дуковъ: Благодаря!) Какво, казвамъ, е направено по това минно дѣло у насъ? Имаме единъ законъ за минутѣ — знаемъ основния му принципъ, заетъ, разбира се, отъ Франция, копиранъ буквално, — на който законъ основниятъ принципъ е този, че всички изкопаеми богатства сж държавни

и че когато се открие единъ периметъръ, когато се откриятъ нѣкѣдѣ по-цѣнни богатства, било то каменни въглища, било то руда сѣжпоцѣнна, това нѣщо се запазва отъ държавата. Ако пъкъ нѣкой, който ходи да търси, открие нѣщо и си запази за себе си единъ периметъръ, то съгласно известни условия, които сѣ прѣдвидени въ този законъ, той се обръща къмъ министерството и моли да му се разрѣши да си запази този периметъръ. Добръ, държавата у насъ харчи пари, има всичкитѣ тия чиновници, минни инженери, дава имъ пари, плаща имъ заплати, дава имъ и пѣтни и дневни разноски да ходятъ съ нашитѣ тренове по всичкитѣ линии, да прѣбораватъ българската територия и, кѣдѣто откриятъ такива богатства, веднага да се запазватъ за нашата държава и нашата държава, ако намѣри смѣтка, ще ги експлоатира. Какво, обаче, е ставало въ това минно отдѣление? Въ това отдѣление, възъ основа на закона за минитѣ, ние сме добили два резултата. Единиятъ е ограбването на българската държава по единъ много мошенически начинъ, а другиятъ резултатъ е компрометирането на българската държава прѣдъ външния свѣтъ. Първиятъ резултатъ, ограбването на българската държава, азъ ще си позволя да ви укажа на факти, за да видите, че нашитѣ държавни чиновници, които сѣ ходили, ходили сѣ не на собствени разноски, а като сѣ получавали заплатата, пѣтни и дневни пари да ходятъ да откриватъ известни богатства, известни периметри, като въглища или други нѣкои земни богатства. Откриятъ ли, да кажемъ, нѣйдѣ, било каменни въглища, било други богатства, дѣтѣ сѣ веднага да рапортиратъ на надлежното мѣсто и да кажатъ: ние открихме такова и такова богатство, което ще бѣде въ интереса на държавата да се запази. Въмѣсто това, тѣ дръпватъ единъ рапортъ на нашата държава или респективния министъръ и казватъ, че тамъ, дѣто ни командироваште да търсимъ земни богатства, ние не намѣрихме нищо; намѣрихме единъ пластове еди-какви, но това не сѣ пластове, които да може държавата да експлоатира и да се ползува отъ тѣхъ. Държавата казва: добръ, щомъ специалисти говорятъ така, ние се отказваме отъ по-нататъшно харчене на пари за експлоатацията това богатство. Какво се оказва? На утрѣшния день почитаемиѣ господа чиновници подшупнуватъ на нѣкой свой комшия, на нѣкой свой приятелъ или на онова дружество минно, което сѣществувало въ София, и по тоя начинъ, отъ друга страна, на другия день се явива прошение прѣвъ другитѣ врата отъ нѣкого отъ тия хора, на които е подшупнато, и казва: искамъ азъ да запази този и този периметъръ. И веднага сѣщитѣ тия чиновници или началници пишатъ: разрѣшава се на Ивана Стояновъ или Стояна Драгановъ да запази еди-кой си периметъръ и Иванъ Стояновъ или Стоянъ Драгановъ го запазватъ по съвѣтитѣ на тия чиновници. И слѣдъ като се откаже държавата, тѣ запазватъ периметра. Слѣдъ нѣколко дена какво виждаме? Виждаме, че тия хора намѣрили грамадно богатство

въ този запазенъ периметъръ и на четвъртия день инженерътъ, който е давалъ съвѣти на другитѣ и който е ходилъ на смѣтка на държавата и открилъ това богатство, дава си оставката и отива тамъ. Това сѣ факти. Това е направено въ нашата държава отъ наши чиновници, за да се ограби по мошенически начинъ нашата държава! И нашата държава, ако има днесъ една или двѣ минути, то тѣ, въ сравнение съ онѣзи, които сѣ запазени отъ частни лица, не струватъ нищо. Вие не можете да сравните мината „Перникъ“ съ мината въ Трѣвна. А вие много добръ знаете, че въ Трѣвна е открито това богатство отъ нашъ държавенъ инженеръ, който ви даде рапортъ, че нѣма нищо. Подшупнува слѣдъ това на едно дружество и на другия день дойдоха хората, дадоха заявление да запазятъ мината, правителството имъ разрѣши и тоя сѣщиятъ чиновникъ сега е тамъ на служба въ това дружество съ 18—20 хиляди лева заплатата и има си и своя частенъ дивидентъ. Това сѣ факти.

Въ друго отношение пакъ нашата държава е направлявала така работата, щото да се компрометира прѣдъ външния свѣтъ. Много пѣти ние говоримъ за чужди капиталъ да влѣзе въ нашата държава, да привлѣчемъ чужди капиталисти тукъ, да оползотворимъ тѣхния капиталъ и нашата държава да може да си повдигне индустрията, земледѣлието и пр. и да можемъ да прѣдставяваме една сила като народъ въ економическо отношение. Но когато се касае да се привлѣкатъ тѣзи капитали отъ странство, ние искаме просто съ едни ориенталски замашки да си играемъ съ чуждитѣ капиталисти, да ги лѣжемъ напр., както е случаятъ съ белгийското дружество, което дохожда да купува мината на Братя Симеонови. Който отъ васъ е ималъ честта да чете белгийски списания, ще види, че тамъ се пише, че въ България има устроена една мошеническа шайка, която да лѣже чуждитѣ капиталисти, като прѣдставяватъ, че има минни богатства, и по тоя начинъ да прѣдставяватъ нашата държава тѣй, както не би трѣбвало да се прѣдставява тя на чужденцитѣ.

Да минемъ сега на ветеринарното отдѣление. Азъ казахъ за ветеринарното отдѣление, г-да народни прѣдставители, че въ това отношение не е направено нищо. И ако нашето население се оплаква отъ нашитѣ ветеринари; ако нашето население прѣдпочита тѣзи руснаци, които идватъ тукъ, проститѣ тѣзи лѣкари, конски лѣкари, както ги наричатъ; ако прѣдпочита тѣхъ, — то е благодарение на тая система, която сѣществувала въ нашето Министерство на Търговията и Земледѣлието, на самата система на организацията и на сръдствата, които харчи нашата държава за подобренieto на нашия добитѣкъ, за подобренieto на нашето скотовѣдство, коневѣдство, отъ които ние искаме да извадимъ печала и отъ които нашитѣ скотовѣдци и коневѣдци и въобще нашето население, което се занимава съ развъждане на тоя добитѣкъ, очаква поминѣкъ. А пъкъ ние искаме да правимъ реклами,

за да изнасяме нашия добитък въ Турция, Италия, Гърция и т. н.! Казвамъ, нека се провѣри добръ, че самитѣ подначалници въ това министерство сж хора, които нѣматъ нищо общо съ самото ветеринарно дѣло и които не разбиратъ буквално нищо. Да не говоримъ за закона за лова, който влиза тоже тукъ и за който се отпуща една грамадна сума. Това ми дойде на умъ именно по случай на нашето скотовѣдство да ви обърна вниманието въ свръзка съ това и на закона за лова и на тия ловджийски дружества и да ви прочета една статистика, отъ която ще видите, какви сж загубитѣ, които прѣтърпява българската държава ежегодно въ всичкитѣ тия, тѣй да се каже, добитъци: овце, кози, свине, кокошки, патици и пр. Отъ тази статистика ще видите какъвъ резултатъ е далъ именно този законъ за лова. Намирамъ тукъ именно случай удобенъ да поговоря, защото тукъ е ветеринарното отдѣление. Не е турена добръ въ горския отдѣлъ онази субсидия, която се дава на ловджийскитѣ дружества. Законътъ за ловджийскитѣ дружества не е туренъ правилно въ горското отдѣление, а трѣбвало би да бѣде въ ветеринарното отдѣление и тамъ му е мѣстото. Когато говоримъ за развъждането на добитѣка, за развъждането на дивеча въобще, трѣбва да го туримъ въ ветеринарното отдѣление, а не въ горското. Горитѣ не се занимаватъ съ развъждането на птицитѣ, съ развъждането на добитѣка. Който се занимава съ горитѣ, трѣбва да се занимава съ дърветата, а който се занимава съ добитѣка, трѣбва да се занимава и съ лова, а това е ветеринарното отдѣление. Вие знаете, че имаме законъ за лова, споредъ който дружествата се покровителствуватъ. Членовѣтѣ на тия дружества плащатъ по 10 л. годишно на нашата държава. Е добръ, съ тия дружества се е гонила цѣлта да може да се изтрѣблява врѣдителниятъ дивечъ, който нанася пакости на домашнитѣ животни. И затова именно се покровителствуватъ ловджийскитѣ дружества, а нашитѣ селяни, работното население, което не може да бѣде членъ на такива дружества, нему не е позволено да вземе съ 10 л. билетъ, а то трѣбва да заплаща 25 л. (А. Арсениевъ: За врѣдителния дивечъ нѣма защо да взима билетъ.) Актове сж съставени, г-нъ Арсениевъ. Споредъ закона за лова, не можете да биеге извѣстенъ ловъ въ извѣстно врѣме. (А. Арсениевъ: За врѣдителния дивечъ говоримъ.) Има случаи, дѣто актове сж съставени на селянитѣ, когато въ курника е влѣзла лѣсицата да опустошава неговия добитъкъ, и му сж съставяни актове затова, защото си е позволилъ да убие една лѣсица. (Х. Камбуровъ: Съвсѣмъ празна работа е това. — А. Арсениевъ: Това е абсурдъ.) Не сж никакви абсурди. Вие сте ловецъ, г-нъ Арсениевъ, и имате интересъ да казвате така. (Министъръ П. Абрашевъ: Моля г. Димитрова да ми даде такива факти, ако има.) И на ловджийтъ може да не имъ става добръ, но ще кажа слѣдующето, че Министерството на Търговията и Земледѣлието има

напечатанъ законъ за лова съ картички и всичко това се е обървало просто на една грамада отъ книжа: пито подъ смѣтка нареждани, нито подъ смѣтка отпущани. Въ това министерство сж раздавани тия закончета и правилници за дружествата: кога какъ се иска, отпущатъ се грамадни номера и никой не е държалъ смѣтка досега какъ сж изпращани на казанитѣ дружества и на много отъ тия дружества, които сж покровителствувани и на които се позволява даже съ половинъ билетъ да пътуватъ, както и туриститѣ. Но тѣмъ е неприятно, когато се говори за този законъ за лова, но нека да се чуе това. Въ цѣлото Княжество има 101 дружества ловджийски. Тия ловджийски дружества сж имали въ 1899 г. 3.252 члена; прѣзъ 1900 г. сж имали 3.893, а прѣзъ 1901 г. сж имали 3.745. За тия три години членски вносове трѣбва да има, заблъжете, въ дружествата съгласно закона 58.074 л., а отъ направената ревизия на всички дружества се установява, че сж събрани само 18.763 л. Значи, тѣ сж заобиколили закона и сж прикрили една сума близо отъ 30.000 л., отъ които 3.619 сж злоупотрѣбени отъ настоятелствата — туй е фактъ, установенъ отъ направената ревизия, — а други похарчени по разни парадирания, които тѣ често пъти наричатъ хайки. Тѣзи дружества споредъ устава трѣбва да внасятъ 25% отъ членскитѣ вносове за образуване на единъ фондъ за развъждането на полезния дивечъ и трѣбваше за този фондъ да има 14.518 л. и 50 ст. за тия три години, когато отъ направената ревизия има установено, че има само 4.119 л. и 50 ст., а другитѣ сж злоупотрѣбени. Пакъ нека се сърдятъ членовѣтѣ на ловджийскитѣ дружества. По-нататъкъ. На всички български граждани билетитѣ се продаватъ по 25 л., а на членовѣтѣ отъ ловджийскитѣ дружества се даватъ по 10 л., т. е. съ 15 л. отстъпка; срѣщу това тѣ сж длъжни да произвеждатъ всѣко дружество 3 пъти въ годината хайки за изтрѣбление на врѣдителнитѣ звѣрове. Всички тия дружества въ течението на 3-тѣ години едвамъ сж произвели 38 хайки почти безъ всѣкакъвъ резултатъ. Понеже законътъ за лова въ чл. 19 забранява отиването на ловъ безъ билетъ, за ловъ даже и на врѣдителния дивечъ — (А. Арсениевъ: Това не е вѣрно.) то е фактъ, може да ме опровергаете, извадѣте закона, — то вслѣдствие на това, тоя врѣдителенъ дивечъ се е навѣдиль твърдѣ много и, понеже самитѣ селяни и заинтересованитѣ хора не могатъ да плащатъ 25 л. и не могатъ да ги трепятъ, нанасятъ имъ съ такива пакости. Една малка статистика. Прѣзъ 1900 г. сж изедени отъ хищни звѣрове слѣдующитѣ количества домашенъ добитъкъ — тази статистика е напечатана отчасти въ в. „Дневникъ“: — коне 5.123 на стойность 226.238 л.; волове 2.807 на стойность 122.000 л.; крави и телци 6.291 на стойность 191.000 л.; овци и кози 83.283 на стойность 48.000 л.; магарета и мулета 1.281 на стойность 25.772 л.; свине 2.089 на стойность 17.277 л.; домашни птици 205.000 на стойность 101.292 л. —

а всичко изеденъ добитъкъ 306,621 глави за 1.000.000 л. Това е за 1900 г. Ето ви резултатътъ отъ закона за лова; ето ви резултатътъ отъ покровителството; ето ви резултатътъ отъ нашитъ хайки! А пъкъ когато става дума за тия статистики, позволѣте ми да Ви кажа, г-нѣ министре, и затуй намерихъ на това, че ветеринарното отдѣление трѣбва да се грижи за това и да събира тия статистически данни за загубитъ, които се прѣтърпяватъ прѣзъ цѣлата година отъ този вредителенъ дивечъ въ този добитъкъ, билъ едъръ или дребенъ, било птици, било свине. Тия статистически данни вмѣсто да се загрижи за тѣхъ ветеринарното отдѣление, което се грижи за другитъ видове статистики: еди-къждъ се появило шапъ по добитъка, умрѣлъ толкова добитъкъ — а ветеринарнитъ лѣкари не могатъ да помогнатъ, тѣ констатирайтъ само болеститъ — но такива статистики не сж давани.

Министъръ П. Абрашевъ: Ами тия свѣдѣния, които давате, нали сж отъ министерството?

В. Димитровъ: Такива статистики не сж Ви давали.

Министъръ П. Абрашевъ: На кого?

В. Димитровъ: Вамъ.

Министъръ П. Абрашевъ: Тѣ сж свѣдѣния сѣ отъ министерството.

В. Димитровъ: Азъ говоря, г-нѣ министре, за ветеринарното отдѣление.

Министъръ П. Абрашевъ: Не е важно по кое отдѣление, но тѣ сж свѣдѣния отъ министерството.

В. Димитровъ: То е въпросъ дали сж свѣдѣния отъ министерството. Ако началникътъ на отдѣление Ви пошушне, че сж отъ министерството, Вие ще кажете, че сж отъ тамъ.

Министъръ П. Абрашевъ: Прѣди 5—6 дена менъ ми докладваха тѣзи свѣдѣния и подиръ като се докладваха се явиха въ в. „Дневникъ“ и сега ги чувамъ отъ Васъ.

В. Димитровъ: Тѣзи?

Министъръ П. Абрашевъ: Тѣзи.

В. Димитровъ: Позволѣте, г-нѣ министре, да Ви кажа, че Вие съ това нѣма да умаловажите това, което азъ казахъ.

Министъръ П. Абрашевъ: Не искамъ да умаловажавамъ, но не искамъ и отъ всѣка клечка да правите стрѣла.

В. Димитровъ: Отъ всѣка клечка ще правя стрѣла, докогато владѣе въ министерството този

хаосъ, докогато държите въ министерството, въ ветеринарното отдѣление, двама души, които не отговарятъ на условията, но не лично противъ Абрашева, а ще прави стрѣли противъ този институтъ, който се казва Министерство на Търговията и Земледѣлието. Ето къдъ е въпросътъ.

Сега, г-да народни прѣдставители, да дойдемъ на важния въпросъ. Азъ изброихъ лошапитъ страни, отрицателнитъ страни на тази организация въ нашето министерство. Азъ ви казахъ, че това министерство е най-важно споредъ мене въ нашата държава, че то е министерство на капитала и труда и, слѣдователно, като такова, би трѣбвало да се организира по таквъ начинъ, щото да може съ своята организация, отъ една страна, и съ сръдствата, които ние ще трѣбва да харчимъ занаяпрѣдъ за това министерство, да тласнемъ напредъ както нашето земледѣлие, тѣй сжщо и нашата индустрия, тѣй сжщо и нашата фабрикация, а сжщеврѣменно да повдигнемъ и всички ония мишци работнически, да имъ дадемъ здраве и сила, да имъ дадемъ покровителство, на тѣзи, които боравятъ както въ земледѣлието, така и въ фабриката, била тя частна или държавна, за да можемъ, когато се даде покровителство на капитала, когато се даде покровителство на труда, да трѣгнемъ напредъ, за да постигнемъ оная цѣль, ония резултати, които очакваме отъ това министерство. При тая организация и при паритѣ, които харчимъ, споредъ моето разбиране, азъ мисля, че това Министерство на Търговията и Земледѣлието отъ неговото основаване досега не е постигнало тази цѣль и, ако то продължава въ туй направление, нѣма да постигне тази цѣль. Когато се разглеждаше този бюджетъ въ бюджетарната комисиия, на г. Министра на Търговията и Земледѣлието му се прѣдложи единъ планъ на организация на това министерство. Тогава г. министрътъ каза, че сега за 5 мѣсеца азъ не мога да възприема този планъ на организация въ министерството, специално въ централното управление. Нему се прѣдлагаше тия 5 отдѣления да се обърнатъ на 2 главни, тѣй както гласи и самото название на това Министерство на Търговията и Земледѣлието. Едно отдѣление да има за земледѣлието, въ което да влиза отъ една страна земледѣлието и скотовѣдството, да влиза ветеринарното бюро, да влиза и едно горско бюро. Отъ друга страна, едно отдѣление на търговията и индустрията: ще влиза всичко това, което се казва търговия, индустрия и занаяти; тамъ ще влизатъ и минитѣ; тамъ ще влизатъ и търговскитъ музеи; тамъ ще влиза и тоя институтъ, за който ние толкова много настояваме — институтътъ за инспектората както на търговията и индустрията, така и институтътъ за покровителствуване на труда. Тогава, казвамъ, г. министрътъ не рачи да възприеме тази идея по едни или други съображения, но моитъ свѣдѣния сега говорятъ, че г. министрътъ е възхитенъ отъ тази идея, и моитъ свѣдѣния говорятъ, че г. Абрашевъ се явява пионеръ на тази

коренна реформа въ Министерството на Търговията и Земледелието и иска дѣйствително да създаде нѣщо цѣлестобразно; иска да направи такава една реформа, която, наистина, да отговаря на цѣлѣта. Така че, ако г. Министърътъ на Земледелието и Търговията сега е възприелъ тази идея, не само я възприелъ, но като че ли тя се явява негова — моитѣ свѣдѣния поне говорятъ, че това е негова реформа, — той иска да я направи самъ; ако той иска да тури редъ въ това министерство и има таково желание, то азъ бихъ желалъ слѣдъ туй, което казахъ по тѣзи двѣ отдѣления, г. министърътъ да се съгласи на тази реформа сега да я направи въ централното управление, а не наесенъ, защото наесенъ пакъ ще ни се каже, че нѣкаква нова прѣчка се откри и, слѣдователно, не може сега и пакъ ще ви прѣдстави бюджета по старому. Е добръ, г-нъ министре, азъ Ви заявявамъ, че ако се върви съ тази организация отъ една страна, ако се върви отъ друга страна съ тѣзи срѣдства, ние нѣма да постигнемъ никакви резултати. Явно е когато вие имате инженери, когато вие имате началници, цѣли бригади, държите ги тукъ, тѣ просто натискатъ електрическия бутонъ и командуватъ въ провинцията, а не знаятъ какво става. И когато вие ги държите въ централното управление, бждѣте увѣрени, че нѣма да постигнете никакви резултати. Всѣко отлагане, по моето разбиране, на тази коренна реформа, която Вие сте възприели, е отлагане гибелно за нашата държава, гибелно за това министерство и прави прѣдложение не да се заличи службата на еди-кой си инженеръ, но прави прѣдложение формално така: въ централното управление на Министерството на Търговията и Земледелието да има само двѣ отдѣления: едно отдѣление на търговията и друго отдѣление на земледелието. Всѣко едно отъ тѣзи отдѣления ще има свое бюро и въ тѣзи бюра ще влизатъ онѣзи клонове, които попадатъ подъ земледелието, било за горитѣ, било за скотовѣдството или за земледелието. За търговията, обаче, за индустрията, за занаятитѣ, за покровителствуването на труда — това ще бжде въ опова бюро, което се казва „бюро на индустрията и търговията“. И Вие не можете вече да отбѣгвате отъ задължението да внесете инспектората на труда, инспектората на търговията, индустрията и занаятитѣ, защото ние Ви внесохме вече „законопроектъ за защита и покровителство на женския и дѣтския трудъ“. И Вие не можете да игнорирате това население, което работи въ фабрицитѣ, защото Вие сте натоварени да се грижите съ наглеждането на труда, съ хигиената на възраждающия се народъ. (Г. Пасаровъ: Колко фабрики имаме въ България?) Когато прочетете, г-нъ Пасаровъ, нашия законопроектъ и мотивитѣ къмъ него, тамъ има статистически данни и Вие ще видите колко фабрики има и колко хора работятъ въ тѣхъ. (Г. Пасаровъ: По едно врѣме и хамалитѣ въ Варна считахте за такива работници! Това ли наричате работници?) Това считате

вие, народняцитѣ, и радославиститѣ, които отиватъ при банкитѣ, взематъ пари и имъ раздаватъ за изборитѣ. Ние съ такава спекула не се занимаваме, г-нъ Пасаровъ! (Д. Благоевъ: Въ Варненскитѣ фабрики има 4—500 дѣца и жени! — Г. Пасаровъ: Намѣри се единъ да ги заблуждава и да ги развожда изъ града.) Ще видимъ кой заблуждава работниците! На тази тема ние ще поговоримъ, г-нъ Пасаровъ. Ако искате, да отворимъ варпенскитѣ тефтери и по тѣхъ има много да говоримъ. (Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Я не ги отваряйте, г-нъ Димитровъ, карайте!) За да не ги отварямъ и да си развалямъ доброто приетелство, което имаме, по-добръ, изучете нашия законопроектъ и идѣте въ Статистиката, тогава ще си дадете смѣтка какви работни сили има въ България и какво трѣбва да се прави за тѣхъ. (Д. Благоевъ: За г. Пасарова не е важно това. Той прави такива мини, които показватъ, че нищо не знае отъ работническия въпросъ въ България!) Та, казвамъ, ако г. Министърътъ на Търговията и Земледелието, който така охотно, така ревниво, така старателно се е завзелъ съ това министерство и, доколкото моитѣ свѣдѣния говорятъ, има всичкитѣ добри желания да направи нѣкакви си реформи, ако, казвамъ, той се е убѣдилъ въ онзи хаосъ, който съществува въ това министерство, въ всичкитѣ злоупотрѣбления, които ставатъ тамъ, ако отъ една страна се е убѣдилъ въ всичко това, а отъ друга страна ако чувствува нуждата отъ това, което трѣбва да се направи за повдигане на националнитѣ богатства на страната, — нека се съгласи още отсега да направи тая реформа тукъ. Нищо нѣма да побърка на бюджета, г-нъ министре, ако приемете тая организация въ централното управление. По-нататкъ, щомъ Вие възприемете тази организация въ централното управление, щомъ централизирате работата, ще имате двама началници, съ които ще се разправяте. Обръщамъ вниманието ви върху единъ важенъ фактъ. Не е важно начело на едно отдѣление, каквото е напр. търговско-индустриалното отдѣление, подъ което ще паднатъ и минитѣ, не е важно да имате специалистъ инженеръ, който знае да сондира и да търси периметри, защото този, който знае това, знае да ги дава на друго, а не на държавата; а важното е да имате тамъ единъ човѣкъ съ широкъ полетъ, човѣкъ начетенъ, човѣкъ, който да схваща нуждитѣ на модерното врѣме, човѣкъ, който да ви насочи къмъ опази социална политика, която трѣбва да се развива въ министерството, — човѣкъ, който може да ви даде свѣдѣния, опѣтвания какъ да се експлоатиратъ минитѣ въ Перникъ не по инженерски, а по чисто търговски — какъ да се експлоатира, за да може да дава доходъ на държавата, за да може кюмюртъ да се цѣни, — въобще човѣкъ, който да схваща тия работи. Да се открие една мина и да се нареди съ своитѣ галерии, това е работа на инженера; но да се експлоатира съ спекулативна цѣль, за да докарва печалба на държавата, това не е

работа на инженера, а вие оставяте всичко това да се върши от инженери. Ако, казвамъ, вие направите така, да централизирате въ министерството всичката тая работа, да го подразделите на двѣ отдѣления — вие тогава можете да разчитате на единъ успѣхъ, — тази организация може да даде единъ потокъ на работата. Но не е достатъчна само тази организация; необходимо е същевременно да се харчатъ пари за това министерство, но не на вѣтъра: не да се даватъ субсидии на Стояна, на Драгана по комшийски, не да се прѣскаатъ пари, но да се харчи систематически за онѣзи нужди, които дѣйствително се пораждатъ и, когато паритѣ се похарчватъ тамъ, да не бждатъ хвърлени, а да ви дадатъ единъ добъръ резултатъ, единъ добъръ приходъ. Но ще ми се възрази, че не може сега да се прѣдприеме такава една реформа, че на насъ оставатъ 5 мѣсеца до края на годината и че въ разстояние на тия 5 мѣсеца ние не ще имаме време да приложимъ всичката тая реформа, да видимъ какви ще бждатъ тия резултати отъ самата реформа.

Азъ повтарямъ да настоявамъ, че ако вие сега отложите всичко това, което ние ви казваме по централното управление, резултатътъ до наесенъ ще бжде същъ таквъ, какъвто е билъ досега, и наесенъ, азъ съмъ дълбоко убѣденъ, макаръ г. министърътъ да е възприелъ тази идея, че, може би, ще бжде принуденъ да се тегли назадъ, благодарение пакъ, казвамъ, на системата въ това министерство. Каквото и да казвате, г-нѣ министри, Вашето добро желание не е достатъчно да туря редъ въ това министерство: тукъ се трѣбва енергическо пицане и тукъ се трѣбва просто да се рѣже всичката онази гангрена, която се е появила тамъ. Ако вие не пристѣпите къмъ рѣзането на тая гангрена, къмъ очистването на тая рана, бждѣте увѣрени, че цѣлѣта нѣма да постигнете.

Подробно по този бюджетъ азъ нѣмамъ намѣрение да говоря сега, а ще запази правото си да говоря по всѣки отдѣленъ параграфъ, но като изказахъ тѣзи общи бѣлѣжки, азъ ще си кажа по всѣки параграфъ миѣнието и съ данни и факти ще излѣза още единъ пътъ да докаже несъстоятелността както на самата организация, така също и на срѣдствата, които се харчатъ и разпириватъ. Настоятелно твърдя прѣдъ народното прѣдставителство, че тази реформа би трѣбвало да се приеме още отсега, че инспекторътъ на труда и инспекторътъ на индустрията и търговията, както и на земледѣлието, би трѣбвало да се учрѣди като особенъ институтъ, като и самото министерство се подраздѣли на двѣ части, като се разчислятъ всички тия чиновници въ министерството, за да можемъ единъ пътъ за-

винаги да видимъ какво става въ него, какво се върши въ него

Ан. Коновъ: Трѣбва още затуй да се приеме реформата, защото се реализира една економия въ бюджета отъ нѣколко хиляди лева.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Частътъ е 8. Има записани още 6 души оратори, тѣй щото разискванията ще се отложатъ.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ бихъ молилъ, ако господата се съгласяватъ, да продължимъ тия дебати утрѣ. Ако ли же не се съгласявате, да бждемъ въ реда на правилника, да туримъ прошенията, а подиръ това разискванията по бюджета на Министерството на Търговията и Земледѣлието. (Гласове: На интерпелациитѣ кога ще отговорите?) Азъ не настоявамъ. Ако искате да отговоримъ на интерпелациитѣ, нѣмамъ нищо противъ. Ако искате интерпелациитѣ, да туримъ тѣхъ. (Н. Цановъ: Прогнания и интерпелации!) Ако остане време. Най-напрѣдъ, ако искате, интерпелациитѣ и послѣ прошенията. (Н. Цановъ: Да!)

С. Славовъ: Има редъ прѣдложения отъ законодателенъ характеръ, затова нека се турятъ на първо четене да ги пратимъ на комисията и тогава другитѣ работи — да не губимъ време.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: По-сигниси прѣдложения отъ бюджетитѣ нѣма. Когато свършимъ бюджетитѣ, тогава ще говоримъ за другитѣ работи. Който гледа друго-яче на работата, той не иска да работи.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Които съгласни съ прѣдложението на г. Министъръ-Прѣседателя, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема.

К. Досевъ: Завчера направихъ едно питане къмъ г. Министъръ-Прѣседателя, относително закона за продължение срока за отмѣняване турскитѣ документи съ крѣпостни актове, и вие, г-нѣ министри, ми казахте, че взимате бѣлѣжка. Направено ли е нѣщо?

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Елате ще Ви разправи лично.

Прѣседателствующъ Д. К. Поповъ: Засѣданieto се вдига.

(Вдигнато въ 8 ч. послѣ пладнѣ.)

Прѣседателъ: Д. Цанковъ.

Подпрѣседатели: { Д. К. Поповъ.
А. Франгя.

Секретаръ: И. Еневъ.

Началникъ на Стенографическото бюро: Т. Гълъбовъ.